Editura
PARALELA 45

Mina-Maria RUSU, Geanina COTOI,
Carmen-Irina HĂILĂ, Mihaela TIMINGERIU

EXERCIŢII PRACTICE DE LIMBA ROMÂNĂ

Competenţă şi performanţă în comunicare

foarte bine

Semestrul 1

clasa VIII

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Lucrarea este în conformitate cu programa şcolară de limba şi literatura română, aprobată prin Ordinul Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Inovării nr. 5097/09.09.2009.

Referent ştiinţific: Anca-Denisa Petrache

Editor: Călin Vlasie

Redactor: Daniel Mitran
Tehnoredactor: Adriana Boboc
Machetare & prepress: ART CREATIV
Coperta colecţiei: Irina Bogdan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Exerciţii practice de limba română : competenţă şi performanţă în comunicare : clasa a VIII-a / Mina-Maria Rusu, Geanina Cotoi, Carmen-Irina Hăilă, Mihaela Timingeriu - Piteşti : Paralela 45, 2010-
2 vol.
ISBN 978-973-47-0958-8
Semestrul I. – 2010. - ISBN 978-973-47-0959-5

I. Rusu, Mina-Maria
II. Cotoi, Geanina
III. Hăilă, Carmen-Irina
IV. Timingeriu, Mihaela

811.135.1(075.33)

COMENZI – CARTEA PRIN POŞTĂ

EDITURA PARALELA 45
Piteşti, jud. Argeş, cod 110174, str. Fraţii Goleşti 130
Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492
Tel.: 0753 040 444;
0721 247 918.
E-mail: **comenzi@edituraparalela45.ro**
sau accesaţi **www.edituraparalela45.ro**

Tiparul executat la *Graficprint*
www.graficprint.eu
e-mail: comenzi@graficprint.eu

Copyright © Editura Paralela 45, 2010
Prezenta lucrare foloseşte denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conţinutul este protejat de legislaţia privind dreptul de proprietate intelectuală.

MINA-MARIA RUSU
GEANINA COTOI
CARMEN-IRINA HĂILĂ
MIHAELA TIMINGERIU

Exerciții practice de limba română

Competență și performanță în comunicare

Clasa a VIII-a

Semestrul I

Scanned with OKEN Scanner

Cuvânt-înainte

„Toată viața și toată societatea, laolaltă cu toată cultura, sunt o chestiune de comunicare; dar sunt totodată și una de cuminecare. [...] Comunicarea e de date, de semnale sau chiar de semnificații și înțelesuri; cuminecarea e de subînțelesuri."

(Constantin Noica, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*)

În contextul aplicării noilor programe de limba şi literatura română, centrate pe formarea la elevi a competenţelor specifice – competenţe derivate din cele generale şi circumscrise celor opt competenţe-cheie prevăzute de Cadrul Comun European de Referinţă pentru Limbi –, o lucrare de tipul celei de faţă are rolul de a-l orienta atât pe profesor, cât şi pe elevul din clasele V-VIII în activitatea de predare-învăţare-evaluare.

Autoarele au optat pentru o structură complexă, adresându-se mai întâi profesorilor de specialitate, printr-o prezentare succintă şi deschisă – fără a fi exhaustivă – a relaţiei dintre vechea programă, noua programă şi orientările europene privind construirea la elevi a competenţei de comunicare în limba maternă. Partea cea mai întinsă a lucrării (a doua) oferă, în primul rând elevilor, prin varietatea exerciţiilor propuse, o perspectivă pragmatică de abordare a cunoştinţelor în procesul de învăţare, prin implicare conştientă şi activă în dobândirea unei competenţe reale de comunicare în limba română, atât elevilor din şcolile cu predare în această limbă, cât şi a celor din şcolile cu predare în limbile minorităţilor naţionale.

Elevul de clasa a VIII-a se află într-un moment important al vieţii sale, ca şcolar, când trebuie să facă o sinteză a tot ceea ce a dobândit în clasele anterioare şi să adauge elemente complexe şi noi care să-i permită şlefuirea competenţei de comunicare, cu deschidere către competenţa culturală şi socială. Prin ceea ce va şti să facă în procesul comunicării, acesta va proba virtuţile semnificative ale cuvântului în context şi modul în care cuvântul şi contextul se potenţează reciproc în acţiunea de construire a semnificaţiilor. Tot acum, va conştientiza identitatea culturală proprie în raport cu a celorlalţi, definindu-se înţelegerea şi respectarea valorilor celorlalţi, precum şi efectul modelator al acestora în raport cu personalitatea umană.

A treia parte a lucrării cuprinde o sinteză schematizată şi însoţită de exemple pentru cunoştinţele de bază care le asigură elevilor dobândirea de deprinderi din sfera competenţei de comunicare în limba maternă. Acestea au menirea de a asigura ordonarea conţinuturilor parcurse în toţi anii de studiu, în aşa fel încât elevul să conştientizeze valoarea enunţului şi a contextului, orizontul cultural propriu şi faptul că începând din clasa a IX-a abordarea comunicării trebuie realizată prin apelul periodic la conţinuturile învăţate în gimnaziu.

Scanned with OKEN Scanner

Flexibilitatea materialului aplicativ pus la dispoziție în paginile acestei lucrări se circumscrie necesității de predare diferențiată a limbii române la nivelul gimnaziului, la cele două tipuri de școli amintite, pornind de la faptul că programa și standardele de evaluare sunt comune. Din același motiv, am tratat succint calitatea dublă a limbii române, pe de o parte ca disciplină de studiu, iar pe de alta ca limbă de școlarizare/de comunicare, ambele circumscrise necesității de a crea la elevi competența de comunicare și de interrelaționare, pentru o inserție socioculturală eficientă. Invocarea competențelor sociale și civice în relație directă cu acea competență fundamentală de comunicare are ca scop conștientizarea, de către toți cei implicați cu diferite roluri funcționale în activitatea de predare-învățare-evaluare, a valorii integrative a comunicării.

Individul uman trebuie înțeles ca o entitate aparținătoare unui sistem social, în care acesta trebuie să funcționeze, în cadrul creat, la parametrii individuali maximi, pentru a avea sentimentul apartenenței la comunitate și pentru a participa activ la construirea unei relații biunivoce în cadrul schimburilor de valori care se produc între individ și societate.

Baza științifică a demersului a pus în mișcare atât o bibliografie generală, vizând domeniul larg al pedagogiei învățării, al curriculumului, cât și prevederile documentelor normative care conțin sugestiile de aplicare armonioasă și unitară a politicilor lingvistice în toate țările din cadrul UE. Orientarea activității didactice spre formarea la elevi a competențelor specifice regăsite în competențele generale este o prioritate a școlii românești de limba și literatura română din învățământul preuniversitar. Prin urmare, sinteza care constituie preambulul acestei lucrări dorește să sprijine profesorul de limba română în activitatea de proiectare a demersului didactic în mod coerent, făcându-l să înțeleagă opțiunea pentru schimbările din programă nu ca pe o modă, ci ca pe o necesitate, în consens cu evoluția istorică a societății. Se impune, totodată, înțelegerea faptului că limba și literatura română în învățământul preuniversitar trebuie predată și însușită ca o disciplină de cultură generală, al cărei studiu nu are ca finalitate specializarea filologică a elevilor, ci construirea la aceștia a competenței de comunicare și a competenței culturale, „alfabetizarea" lor funcțională în domeniu, fără a-i conduce către abstracțiunile teoretice din aria academică.

Elevii utilizatori ai acestui auxiliar care respectă atât programa școlară, cât și particularitățile lor de vârstă vor putea să învețe eficient și în ritm propriu. Totodată, stăruirea asupra anumitor elemente din programă se va dovedi benefică și aducătoare de lămuriri necesare, pentru asigurarea unor achiziții corecte și de durată, convertite, în timp, în dobândirea competenței de comunicare, prin abordarea unor registre variate de conținut, atât din diverse stiluri funcționale, cât și din sfera raportului dintre literatură și celelalte arte, literatură și realitate, literatură și istorie, context sociocultural etc. În acest sens, competența culturală trebuie percepută și ca rezultat al competenței de comunicare. Prin aplicarea noii programe, profesorii trebuie să aibă în vedere monitorizarea progresului elevilor în privința construirii competenței lor culturale, care asigură conștientizarea identității proprii, în raport cu identitatea națională și, implicit, generarea sentimentului patriotic eliberat de canoane și de manifestări false.

Lucrarea dorește să-i antreneze atât pe profesori, cât și pe elevi într-o activitate plăcută și utilă, a cărei eficiență să nu fie măsurată exclusiv printr-o notă obținută la un examen, ci preponderent prin competența de comunicare pe termen lung, inserată în competența-cheie fundamentală: *a învăța să înveți.*

Autoarele

Scanned with OKEN Scanner

I Competența de comunicare – perspective de abordare

Preambul

„Comunicarea în limba maternă este abilitatea de a exprima și de a interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii, atât în formă scrisă, cât și orală (ascultare, vorbire, citire și scriere), și de a interacționa lingvistic adecvat și creativ, în diverse contexte sociale și culturale: în educație și formare, la muncă, acasă și în timpul liber."

(Competențe-cheie pentru învățământul pe tot parcursul vieții – Cadrul European de Referință, Anexa la Recomandarea Parlamentului și a Consiliului European, 2006)

De la 1 ianuarie 2007, limba română şi-a schimbat statutul în raport cu celelalte limbi ale țărilor care aparțineau Uniunii Europene, valorificând astfel şi concluziile studiilor lingvistului suedez Alf Lombard, privind româna şi limbile europene. Cercetătorul a constatat că limba noastră este una dintre marile limbi europene, atât din punctul de vedere al numărului de vorbitori, cât şi datorită importanței sale în planul comunicării culturale, vorbitorii acesteia fiind împrăştiați pe mai multe continente, dar având majoritatea în România. În acest context, responsabilitatea şcolii în activitatea de învățare a limbii române se amplifică, succesele, ca şi eşecurile în acest domeniu având implicații majore în definirea imaginii României în lume.

În consecință, se impune o reevaluare a importanței competenței de comunicare în limba română, atât a vorbitorilor nativi, cât şi a celor pentru care româna este fie o a doua limbă de comunicare, fie o limbă străină.

În studiile de specialitate, comunicarea este definită prin apelul la diferite orientări din planul lingvisticii, evocându-se componente care vizează competența şi performanța. Prima componentă conține abilitatea de a aplica şi folosi reguli gramaticale, de a formula expresii corecte din punct de vedere gramatical şi de a le folosi corect în context adecvat. Competența poate fi percepută atât din punct de vedere pedagogic, cât şi lingvistic. Componenta pedagogică stă la baza unei întregi teorii a educației şi a învățării limbajului, precum şi a comunicării, prin asigurarea unui caracter funcțional al acestuia. Componenta lingvistică vizează cunoaşterea abstractă a unei limbi şi nu poate ignora o facultate înnăscută, de natură lingvistică, a ființei umane. Coroborând cele două componente care definesc competența de comunicare lingvistică, rezultă contextul sociocultural, care permite dezvoltarea personalității umane, pe fundamentul comunicării, ca expresie a interrelaționării. Se pot deduce astfel regulile sociale şi funcționale ale limbajului, competența de comunicare fiind definită drept *capacitatea care permite producerea şi interpretarea mesajelor, precum şi negocierea sensului în contexte specifice, asimilate situației de comunicare.*

Scanned with OKEN Scanner

Competență și performanță în comunicare

Începând din anii '60, cercetările încearcă definirea celor doi termeni corelativi în spațiul comunicării: *competența* și *performanța*, ambele văzute nu doar din perspectivă strict lingvistică, ci și ca indicator de integrare socială, care include vorbitorul într-un context situațional dat, determinându-i reacții, opinii, emoții, cu alte cuvinte activându-i toate resorturile care pot asigura inserția socială a acestuia.

Competența lingvistică se definește prin achizițiile despre formele limbii, despre evoluția acestora, corelând *semnificatul* cu *semnificantul*, în contextul *semnificării*, adică al *producerii de sens*. Competența de comunicare vizează aplicarea de către o persoană a competenței lingvistice proprii în actul comunicării personale și interactive. Prin urmare, relația dintre cele două dimensiuni ale termenului de competență, *dimensiunea lingvistică* și *dimensiunea comunicativă*, vizează aspectul complementar al lingvisticii cu interacțiunea socială.

Pe de altă parte, termenul de *performanță* dezvoltă aceleași componente, denumite *performanță lingvistică* și *performanță de comunicare interpersonală*, ambele vizând atât *aspectul cognitiv*, cât și pe acela *social*. Aspectul lingvistic al performanței vizează atingerea standardelor academice, în vreme ce *aspectul comunicativ* se manifestă în *capacitatea de manipulare contextuală a limbii*.

Nu trebuie omis amănuntul că limba este unul dintre sistemele de semne care asigură comunicarea interpersonală, folosit în mod curent de omenire pentru relaționare. În planul educației, comunicarea presupune transmiterea unui mesaj modelator cu ajutorul unui cod de semne, în cazul de față fiind vorba despre codul lingvistic. Prin urmare, competența lingvistică asigură suportul pentru comunicarea personală, nefiind un scop în sine al educației în spiritul comunicării, ci doar instrumentul acesteia. Din păcate, o bună perioadă de timp, programele școlare de limba română au pus accent pe aspectul lingvistic al competenței, asimilând performanța cu nivelul cât mai ridicat, academic, al cunoștințelor de limbă. Această abordare a îndepărtat limba română de caracterul pragmatic al comunicării, generând o percepție eronată a finalităților învățării acestei discipline în școală.

Abordarea didactică a competenței de comunicare

Cercetările recente de didactică a limbii române propun o redefinire a disciplinei, fapt care implică o reevaluare a conținutului didacticii domeniului, ca soluție de aplicare a curriculumului, în vederea eficienței actului didactic. Percepută ca o *„disciplină de frontieră* (așezată în zona de intersecție a științelor limbii și literaturii cu științele educației și psihologia educațională), *disciplină orientată deopotrivă teoretic și practic"* (Alina Pamfil), limba și literatura română produce efecte colaterale evidente care pot fi controlate și evaluate din perspectiva dobândirii de către elevi a competenței de comunicare și a performanței lor comunicative la toate celelalte discipline din planurile de învățământ. În acest context, este evident statutul limbii române ca limbă de școlarizare. Realitatea confirmă faptul că în școală competența de comunicare a elevilor la toate celelalte discipline și, implicit, comprehensiunea cunoștințelor de specialitate se realizează parțial în cadrul orelor de limba română, prin segmentul de vocabular, dar și prin însușirea logicii discursului, în diferite stiluri funcționale. Este evident rolul instrumental pe care limba română îl are în dobândirea de către elev a competenței de comunicare capabilă să-i permită abordarea tuturor registrelor limbii, în dimensiunile specifice comunicării, vizând *înțelegerea* și *producerea de text*.

Scanned with OKEN Scanner

În acest specific se regăseşte valoarea instrumentală a limbii române pentru toate celelalte discipline de studiu, fapt care încarcă de responsabilitate actul predării-învăţării la disciplina în discuţie, tocmai prin efectele sale colaterale. Din această perspectivă, evaluarea competenţelor de comunicare nu trebuie să se limiteze doar la domeniul strict al disciplinei, ci se impune extinderea acesteia prin raportarea la deprinderile şi atitudinile conţinute de cele opt competenţe-cheie, luând în calcul concomitent atât palierul specific, cât şi extinderea acestuia în sfera celorlalte discipline de studiu, precum şi efectul în asigurarea competenţei sociale integratoare.

Comunicarea din perspectivă lingvistică şi pragmatică

În planul disciplinei, noua perspectivă pedagogică, prin aplicarea modelului comunicativ-funcţional în predare ce presupune studiul integrat al limbii, al comunicării şi al textului literar, a deplasat accentul de pe acumularea de cunoştinţe pe dobândirea de competenţe. În acest context, competenţa de comunicare nu este doar *„reproducerea itemilor memoraţi, ci se defineşte ca sistem de strategii creative ce permit înţelegerea valorii elementelor lingvistice în context, dezvoltând abilitatea de a manipula abil cunoştinţele despre rolul şi funcţionarea limbajului"*. Aşadar, trebuie înţeles faptul că prin competenţă de comunicare nu se înţelege volumul de cunoştinţe despre limbaj deţinute de un vorbitor, ci valoarea lor funcţională, generatoarea unei activităţi de interrelaţionare. Totodată, comunicarea nu poate fi abordată în afara socialului şi, în consecinţă, trebuie avută în vedere şi dimensiunea integratoare a procesului.

Ştiinţele educaţiei au definit competenţa de comunicare în primul rând prin capacitatea de a activa cunoştinţe, de a manifesta atitudini, de a le contextualiza în sfera interrelaţionării. Complexitatea procesului trebuie văzută şi din perspectiva implicaţiilor formative pe care le au cele două acţiuni fundamentale: înţelegerea de text şi producerea de text, atât în componenta scrisă, cât şi în componenta orală. Tabelul de mai jos sintetizează schema competenţei de comunicare:

	COMPREHENSIUNE DE TEXT	PRODUCERE DE TEXT
ORAL	**A asculta**	**A vorbi**
SCRIS	**A citi**	**A scrie**

În procesul de predare-învăţare-evaluare a limbii române, verbele enunţate în tabel generează roluri specifice, pe care elevul trebuie să le joace alternativ pentru a dobândi competenţa de comunicare adecvată. Aceste roluri sunt: auditor, lector, locutor şi scriptor, conducând către un statut de participant activ al elevului la procesul comunicării, de implicare a acestuia, în sensul activării tuturor componentelor care concură la o comunicare izbutită. În concepţia lui C. Simard, citat şi de documentele UE privind politicile lingvistice, componentele competenţei de comunicare sunt în număr de şase şi converg pentru definirea modelului curricular al disciplinei, după cum urmează:

- ***componenta verbală*** care integrează toate componentele limbii (*dimensiunea lingvistică*, o *dimensiune textuală* şi o *dimensiune discursivă*);
- ***componenta cognitivă*** al cărei rol este de identificare a operaţiilor intelectuale implicate în producerea şi înţelegerea limbajului;
- ***componenta enciclopedică*** ce impune cunoaşterea aspectelor lingvistice, textuale, discursive specifice unor anumite domenii de activitate umană: istorie, tehnică etc.;
- ***componenta ideologică*** al cărei rol este de a dezvolta capacitatea de a ne situa şi de a reacţiona la diverse idei, valori, atitudini, principii vehiculate prin discurs;

Scanned with OKEN Scanner

- ***componenta literară*** operează trimiteri literare şi pune în valoare capacităţile de valorificare a creativităţii verbale individuale;
- ***componenta socio-afectivă*** dezvoltă sentimentele şi atitudinile care pot influenţa comportamentul verbal al fiecăruia.

Vechile programe valorificau, din păcate parţial, dimensiunile enunţate de Simard, cu accent deosebit pe componenta verbală şi dezvoltând dimensiunea lingvistică, dimensiunea textuală şi dimensiunea discursivă. Aplicarea dimensiunilor enunţate presupunea cunoaşterea unor noţiuni care vizau elemente de ordin fonetic, lexical, morfologic şi sintactic, dar şi punerea în mişcare a logicii textului prin identificarea structurii narative, descriptive, argumentative, explicative sau dialogate şi, deopotrivă, valorificarea registrelor limbii şi aplicarea lor contextuală, precum şi a normelor de interacţiune verbală. Pentru adaptarea la reevaluarea rolului comunicării lingvistice, se impunea stringent afirmarea opţiunii pentru una dintre cele două direcţii generale în didactica disciplinei limba şi literatura română: *„abordarea limbii ca obiect de studiu în sine şi/sau abordarea limbii ca instrument de comunicare”* (Alina Pamfil).

Prin racordarea la orientările moderne în materie de curriculum, noile programe abordează complementar problematica limbajului şi a comunicării, deplasând accentul pe latura pragmatică a învăţării limbii române. Modelul curricular al disciplinei s-a modificat, fiind compatibilizat cu modelul pedagogic al educaţiei pentru pregătirea elevilor în sensul învăţării pe toată durata vieţii şi pentru integrarea activă a acestora într-o societate bazată pe cunoaştere. Acesta vizează dubla calitate a limbii române, ca disciplină de studiu şi ca limbă de şcolarizare, responsabilă, din această ultimă perspectivă, de succesul şcolar al elevilor la celelalte discipline de studiu.

În noul model curricular al disciplinei, se precizează că scopul acesteia este *„construirea unei culturi comunicaţionale şi literare de bază, elevul devenind capabil să înţeleagă lumea, să comunice şi să interacţioneze cu semenii, să-şi utilizeze în mod eficient şi creativ capacităţile proprii pentru rezolvarea unor probleme concrete din viaţa cotidiană, să poată continua în orice fază a existenţei sale procesul de învăţare, să fie sensibil la frumosul din natură şi la cel creat de om”*.

Programele actuale propun abordarea limbii ca instrument de comunicare şi sunt construite prin aplicarea *„modelului comunicativ-funcţional”*. Acesta se înscrie în *„pedagogia comunicării”*, care se caracterizează printr-un pronunţat caracter funcţional şi prin *„dezvoltarea integrată a capacităţilor de receptare şi de exprimare orală, respectiv de receptare a mesajului scris şi de exprimare scrisă”*. Noua abordare integratoare a limbii şi literaturii române se face din perspectivă interdisciplinară, fapt susţinut şi de regăsirea tuturor competenţelor-cheie europene în conţinutul acesteia. Totodată, parcurgerea noii programe evidenţiază caracterul pragmatic al abordării şi consonanţa acesteia cu documentele emise de UE în domeniul politicilor lingvistice.

Prin urmare, disciplina limba şi literatura română este un domeniu cu mare deschidere formativă şi informativă, cu încărcătură culturală şi cu efect major asupra comunicării, ca activitate specific umană. Paradigma comunicativ-funcţională a disciplinei se reflectă în componenta pragmatică a domeniului de referinţă, aducând în prim-plan competenţa de comunicare văzută ca factor ce poate facilita substanţial integrarea în spaţiul socio-cultural. Această abordare pragmatică, pe care o aplică noile programe, argumentează faptul că un enunţ nu exprimă doar o stare de lucruri, ci şi gândurile, sentimentele pe care ideile enunţate le provoacă atât auditoriului, cât şi celui care enunţă. Prin urmare, devine primordial aspectul integrator al comunicării în relaţia individului cu mediul sociocultural. În acest mod, este activată şi valorificată dimensiunea socială a comunicării, aceasta fiind văzută şi ca un catalizator al formării şi manifestării personalităţii individuale, în raport cu personalitatea colectivităţii din care vorbitorul face parte.

Scanned with OKEN Scanner

Situația de comunicare

În lucrarea *Semiostilistica*, Ileana Oancea conchide că *„pragmatica organizează paradigma actuală a științelor despre om"*, făcând astfel trimiteri către modalitatea de utilizare a limbii, relația dintre semnele lingvistice și vorbitori, contextul situațional și activitatea intersubiectivă, ca practică socială. Sensul pragmatic depinde deopotrivă de situația în care se efectuează enunțarea ca și de modul particular în care aceasta are loc, construindu-și câmpul de acțiune în zona comună cu sensul semantic. Domeniul definit astfel actualizează relația dintre semnul-tip și semnul-ocurență, conturând ceea ce numim *situația de comunicare*. În consecință, programele de limba română au preluat această sintagmă ca element-cheie pentru procesul lingvistic ce construiește mesajul, cu toate semnificațiile acestuia și implicațiile asupra vorbitorilor. Important este ca, în procesul de predare-învățare-evaluare, *situația de comunicare* să fie înțeleasă ca loc de convergență a componentelor cadrului comunicativ, care îmbină *coordonata personală* cu cea *temporală, spațială, socială* și *discursivă* (GALR, II, p. 635). Situației de comunicare îi sunt indispensabile *rolurile comunicative*, atât cel deținut de *emițător*, cât și acela al *receptorului*, în calitate de *destinatar*. Definirea acestor roluri reprezintă un moment decisiv în activitatea de înțelegere de către elevi a relației pe care fiecare rol o are cu acțiunile care îi sunt atribuite firesc, în virtutea derulării acestora într-o situație reală de comunicare:

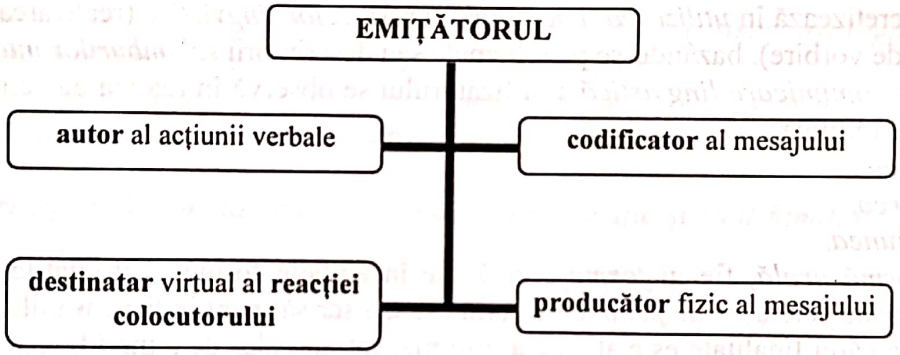

Fig. 1

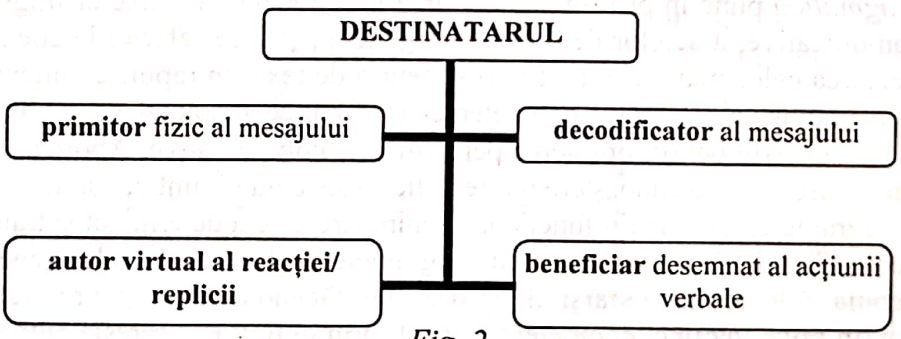

Fig. 2

Schemele propuse conduc la argumentarea caracterului pragmatic implicit al disciplinei limba și literatura română. Emițătorul este considerat, din perspectivă pragmatică, drept *autor al acțiunii verbale*, fapt care îi atribuie un rol dinamic în comunicare. Acțiunea în sine este enunțată de acesta, dar se dorește realizată de către destinatar. Prin urmare, analizând schema realizării unei comunicări, identificăm dialogul, care este o formă de manifestare a interacțiunii verbale. Astfel, se relevă împletirea *codului lingvistic* cu un *cod social*, în procesul de comunicare, de fapt în definirea *situației de comunicare*.

Scanned with OKEN Scanner

Acest aspect denotă implicarea majoră a disciplinei limba şi literatura română în dobândirea de către elevi a *competenţei sociale şi civice*, prin înţelegerea codurilor de comportament şi de bune maniere general-acceptate în diferite societăţi şi medii şi prin conştientizarea interacţiunii dintre identitatea culturală naţională şi cea europeană.

Competenţa de comunicare – competenţă-cheie

Din perspectiva *Cadrului Comun European*, competenţele generale individuale ale elevului sau utilizatorului se bazează îndeosebi pe *cunoştinţele* (*savoir; knowledge*), *deprinderile* (*savoir-faire; skill*) şi *competenţa existenţială* (*savoir-être; existential competence*) pe care acesta le posedă, precum şi pe capacitatea sa de *a învăţa* (*savoir-apprendre; ability to learn*). În acest context, *competenţa de comunicare lingvistică* trebuie percepută ca atare, iar construirea acesteia se poate realiza printr-un curriculum deschis şi flexibil, în spiritul *long life learning*.

În Cadrul Comun European, competenţa de comunicare lingvistică se defineşte prin relaţia a trei componente specifice: *componenta lingvistică, componenta sociolingvistică* şi *componenta pragmatică*, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între *cunoştinţe, aptitudini şi deprinderi*. Componenta lingvistică vizează formarea *deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice*, în vreme ce componenta sociolingvistică valorifică *parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii*, iar componenta pragmatică se concretizează în *utilizarea funcţională a resurselor lingvistice* (realizarea funcţiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii *schimburilor interacţionale*.

Competenţa de comunicare lingvistică a utilizatorului se observă în realizarea activităţilor comunicative variate, care implică:

- *receptarea,*
- *producerea,*
- *interacţiunea,*

realizate fie în *formă orală*, fie în *forma scrisă*, fie în ambele forme. Activităţile comunicative *de receptare* (orală şi/sau scrisă) şi *de producere* (orală şi/sau scrisă) sunt indispensabile pentru orice activitate interactivă, a cărei finalitate este atât de a informa, cât mai ales de a modifica atitudini şi mentalităţi la nivelul receptorului, de a-i provoca acestuia reacţii şi transfer de rol din partea emiţătorului.

Competenţa pragmatică pune în prim-plan utilizarea funcţională a resurselor lingvistice, prin realizarea funcţiilor comunicative, a actelor de vorbire, în general, şi face referire la coeziunea şi coerenţa discursului, la selectarea celor mai potrivite tipuri şi genuri de texte în raport cu intenţia comunicativă. Faţă de competenţa lingvistică, în cazul competenţei pragmatice impactul major al interacţiunilor şi mediilor culturale este decisiv pentru obţinerea performanţei comunicative. Abordarea de tip structural din vechile programe, care vizau o cunoaştere pur teoretică a sistemului limbii, s-a dovedit perimată, fiind înlocuită în noile programe cu una de tip funcţional, schimbare care a determinat şi transformarea obiectivelor în competenţe. Standardele care însoţeau programele vechi fixau nivelul general de cunoştinţe pe care un elev trebuia să le deţină la sfârşitul gimnaziului, făcând doar simple referiri la aspectul operaţional al acestora. În noua viziune, competenţele sunt, prin definiţie, expresia autorităţii unor opinii, priceperea bazată pe o cunoaştere temeinică a problematicii şi au ca bază aspectul operaţional al cunoştinţelor. Prin urmare, competenţele sunt măsurabile prin acel *savoir-faire* care determină, în timp, configuraţia individuală a lui *savoir-être*, prin aşezarea în locul cuvenit al lui *savoir-apprendre*, adică aşezarea individului într-un spaţiu deschis al învăţării pe tot parcursul vieţii. Se observă, astfel, că noua viziune a programelor are o perspectivă deschisă, care nu se sfârşeşte odată cu ieşirea elevului din sistem. Dimpotrivă, abia după finalizarea studiilor, acesta poate evalua eficienţa şcolii în raport cu propria-i formare şi cu flexibilitatea în adaptarea la schimbările sociale. Retrospectiv, elevul poate evalua relaţia

Scanned with OKEN Scanner

Acest aspect denotă implicarea majoră a disciplinei limba şi literatura română în dobândirea de către elevi a *competenţei sociale şi civice*, prin înţelegerea codurilor de comportament şi de bune maniere general-acceptate în diferite societăţi şi medii şi prin conştientizarea interacţiunii dintre identitatea culturală naţională şi cea europeană.

Competenţa de comunicare – competenţă-cheie

Din perspectiva *Cadrului Comun European*, competenţele generale individuale ale elevului sau utilizatorului se bazează îndeosebi pe *cunoştinţele* (*savoir; knowledge*), *deprinderile* (*savoir-faire; skill*) şi *competenţa existenţială* (*savoir-être; existential competence*) pe care acesta le posedă, precum şi pe capacitatea sa de *a învăţa* (*savoir-apprendre; ability to learn*). În acest context, *competenţa de comunicare lingvistică* trebuie percepută ca atare, iar construirea acesteia se poate realiza printr-un curriculum deschis şi flexibil, în spiritul *long life learning*.

În Cadrul Comun European, competenţa de comunicare lingvistică se defineşte prin relaţia a trei componente specifice: *componenta lingvistică, componenta sociolingvistică* şi *componenta pragmatică*, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între *cunoştinţe, aptitudini şi deprinderi*. Componenta lingvistică vizează formarea *deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice*, în vreme ce componenta sociolingvistică valorifică *parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii*, iar componenta pragmatică se concretizează în *utilizarea funcţională a resurselor lingvistice* (realizarea funcţiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii *schimburilor interacţionale*.

Competenţa de comunicare lingvistică a utilizatorului se observă în realizarea activităţilor comunicative variate, care implică:

- *receptarea,*
- *producerea,*
- *interacţiunea,*

realizate fie în *formă orală*, fie în *forma scrisă*, fie în ambele forme. Activităţile comunicative *de receptare* (orală şi/sau scrisă) şi *de producere* (orală şi/sau scrisă) sunt indispensabile pentru orice activitate interactivă, a cărei finalitate este atât de a informa, cât mai ales de a modifica atitudini şi mentalităţi la nivelul receptorului, de a-i provoca acestuia reacţii şi transfer de rol din partea emiţătorului.

Competenţa pragmatică pune în prim-plan utilizarea funcţională a resurselor lingvistice, prin realizarea funcţiilor comunicative, a actelor de vorbire, în general, şi face referire la coeziunea şi coerenţa discursului, la selectarea celor mai potrivite tipuri şi genuri de texte în raport cu intenţia comunicativă. Faţă de competenţa lingvistică, în cazul competenţei pragmatice impactul major al interacţiunilor şi mediilor culturale este decisiv pentru obţinerea performanţei comunicative. Abordarea de tip structural din vechile programe, care vizau o cunoaştere pur teoretică a sistemului limbii, s-a dovedit perimată, fiind înlocuită în noile programe cu una de tip funcţional, schimbare care a determinat şi transformarea obiectivelor în competenţe. Standardele care însoţeau programele vechi fixau nivelul general de cunoştinţe pe care un elev trebuia să le deţină la sfârşitul gimnaziului, făcând doar simple referiri la aspectul operaţional al acestora. În noua viziune, competenţele sunt, prin definiţie, expresia autorităţii unor opinii, priceperea bazată pe o cunoaştere temeinică a problematicii şi au ca bază aspectul operaţional al cunoştinţelor. Prin urmare, competenţele sunt măsurabile prin acel *savoir-faire* care determină, în timp, configuraţia individuală a lui *savoir-être*, prin aşezarea în locul cuvenit al lui *savoir-apprendre*, adică aşezarea individului într-un spaţiu deschis al învăţării pe tot parcursul vieţii. Se observă, astfel, că noua viziune a programelor are o perspectivă deschisă, care nu se sfârşeşte odată cu ieşirea elevului din sistem. Dimpotrivă, abia după finalizarea studiilor, acesta poate evalua eficienţa şcolii în raport cu propria-i formare şi cu flexibilitatea în adaptarea la schimbările sociale. Retrospectiv, elevul poate evalua relaţia

Scanned with OKEN Scanner

dintre necesar şi inutil din programa şcolară parcursă în anii de studiu, cum la fel de bine poate să constate nivelul de cultură generală pe care l-a dobândit în această perioadă. Este evident că, în această postură, individul conştientizează faptul că nu cantitatea informaţiilor îi este de ajutor în integrarea socială, ci gradul lor de operaţionalizare.

Performanţa trebuie percepută ca indice calitativ de funcţionare, de randament social, având ca indicator de bază funcţia comunicativă, de relaţionare. Revenind la accepţiunea termenului în plan strict lingvistic, performanţa nu se confundă cu rezultatele participării elevilor la olimpiade şi concursuri şcolare de profil, ci se defineşte prin gradul de integrare socială a individului din perspectiva competenţei acestuia de comunicare lingvistică, socială şi culturală. Performanţa mai poate fi definită prin evaluarea periodică şi comparativă a progresului individual în privinţa competenţei de comunicare, reflectată în performanţele de integrare socioculturală. Dacă s-ar aplica grila de autoevaluare pentru dobândirea competenţelor de comunicare lingvistică, aşa cum apare în Cadrul Comun European, fiecare absolvent al şcolii ar trebui să corespundă nivelurilor C1 – C2, dacă limba română este limbă maternă. Astfel, cel evaluat ar trebui să deţină competenţe de înţelegere şi vorbire reflectate în ascultare, citire, participare la conversaţie, discurs oral şi scriere, cu respectarea indicatorilor pentru fiecare nivel. Spre exemplu, pentru nivelul C2, autoevaluarea competenţelor de comunicare trebuie să producă următoarele constatări din partea subiectului supus autoevaluării, pe care le citãm din grilă:

- *pot să scriu texte clare, cursive, adaptate stilistic contextului;*
- *pot să redactez scrisori, rapoarte sau articole complexe, cu o structură logică clară, care să-l ajute pe cititor să sesizeze şi să reţină aspectele semnificative;*
- *pot să redactez rezumate sau recenzii ale unor lucrări de specialitate sau opere literare.*

La nivelul comunicării orale, în timpul participării la o conversaţie, cel în cauză trebuie să constate următoarele:

- *pot să particip fără efort la orice conversaţie sau discuţie şi sunt familiarizat(ă) cu expresiile idiomatice şi colocviale;*
- *pot să mă exprim fluent şi să exprim cu precizie nuanţe fine de sens;*
- *în caz de dificultate, pot să reiau ideea şi să-mi restructurez formularea cu abilitate, în aşa fel încât dificultatea să nu fie sesizată.*

Dacă aceşti indicatori de performanţă comunicativă se aplică în cazul unei limbi străine, cu atât mai mult ei trebuie să fie îndepliniţi de un vorbitor nativ al limbii române, instruit şi educat, care să fie capabil să probeze competenţele de comunicare la ieşirea din sistem, la examenul de bacalaureat, la care va susţine două probe, una scrisă şi alta orală. Într-un sens mai larg, se poate utiliza termenul de performanţă prin raportarea rezultatului învăţării la competenţele prevăzute de programa şcolară. În acest caz, performanţa se cuantifică în notă, care pe scara 1/10 fixează nivelul calitativ al învăţării, în plan individual, prin raportare la trei planuri referenţiale: sistemul de evaluare practicat în şcoală, gradul de inserţie individuală în contextul sociocultural şi gradul de operaţionalizare a cunoştinţelor.

Competenţa de comunicare *vs.* competenţa culturală

Complexă ca disciplină, limba română este studiată în şcoală nu doar ca limbă literară în funcţiune, în manieră sincronică, ci şi în dimensiunea ei diacronică, evocând evoluţia formelor de la limba populară la cea literară, de la sensul propriu la cel figurat al cuvântului, în toate stilurile funcţionale. Strict în domeniul de referinţă, performanţa trebuie măsurată din dublă perspectivă: *structurală* (teoretică) şi *funcţional-discursivă* (pragmatică). Din acest motiv, noile programe îmbină cele două perspective, cu accent pe cea de-a doua, oferind profesorilor o structură coerentă de curriculum, deschisă şi invitându-i

Scanned with OKEN Scanner

la o aplicare originală, particularizată pentru fiecare grup-țintă. Un aspect esențial al programelor este construirea *competenței culturale*, care impune crearea la elevi a unui sistem de valori specifice comunității căreia îi aparțin. În acest mod, disciplina limba și literatura română poate asigura conștientizarea identității individului, în dimensiunile intelectuală, afectivă și morală. Cultura asigură deschiderea spre valorile celuilalt, facilitând atitudinea de respect și de comparare cu valorile proprii și naționale. Orizontul cultural în care trăiește un individ este în măsură să-i asigure descoperirea propriei identități, la construirea căreia îl face părtaș activ. Disciplina în discuție asigură competența culturală prin accesul dirijat la lectură, cartea fiind un obiect cultural esențial și purtătoarea unui univers în care individul se poate proiecta existențial, fie ca regăsire a propriului destin, fie ca aspirație a dobândirii unui statut de perspectivă. Literatura oferă modele morale și are un efect profund modelator asupra cititorului. Dirijarea lecturii și a comprehensiunii textului, a decodării mesajului se realizează după modelul clasic al comunicării dintre emițător și destinatar, cu toate elementele aferente procesului prezentate mai sus. Prin urmare, competența de comunicare își extinde sfera în competența culturală, regăsindu-se ca formulă de interrelaționare cu efect modelator asupra personalității umane.

Competența de comunicare în noile programe de limba și literatura română

Important pentru elev este să dobândească în timpul perioadei de școlaritate competența fundamentală care îi poate asigura dezvoltarea capacității de adaptare la schimbările din planul sociocultural în care se va dezvolta în timp. Aceasta are un pronunțat caracter pragmatic și trebuie cultivată la toate disciplinele de studiu, purtând un nume generic care responsabilizează extrem de mult școala: *a învăța să înveți.*

În Cadrul Comun European, în vederea dobândirii acestei competențe, se prevăd cunoștințe, deprinderi și atitudini specifice, cu un caracter de maximă generalitate, care trebuie aplicate în activitatea de predare-învățare la toate disciplinele de studiu. Se remarcă în mod deosebit ca fiind de o maximă importanță deprinderile de bază, *scris și citit*, care sunt indispensabile învățării. Acestea asigură, în timp, accesul la informație, prelucrarea și asimilarea de noi cunoștințe și deprinderi pentru crearea universului cultural autonom și personal. Considerăm că toate celelalte competențe se circumscriu acestei competențe fundamentale și trebuie percepute ca aplicații pe domenii ale cunoașterii regăsite în conținutul tuturor disciplinelor de studiu.

Competența de comunicare derivă din competența-cheie *a învăța să înveți* și trebuie tratată ca o componentă de bază a domeniului definit de citit-scris. Aceasta se regăsește în conținutul competențelor generale specifice disciplinei limba și literatura română, așa cum sunt acestea prevăzute de noile programe:

- *Receptarea mesajului oral în diferite situații de comunicare;*
- *Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în producerea de mesaje orale în situații de comunicare monologată și dialogată;*
- *Receptarea mesajului scris, din texte literare și nonliterare, în scopuri diverse;*
- *Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în producerea de mesaje scrise, în diferite contexte de realizare, cu scopuri diverse.*

Conținutul *valorilor și atitudinilor* din programele de limba și literatura română derivă, la rândul lui, din componenta *valori* de la competențele-cheie europene: *comunicarea în limba maternă, competențe sociale și civice, sensibilizare și exprimare culturală.*

Scanned with OKEN Scanner

- *Cultivarea interesului pentru lectură şi a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii;*
- *Stimularea gândirii autonome, reflexive şi critice în raport cu diversele mesaje receptate;*
- *Cultivarea unei atitudini pozitive faţă de comunicare prin conştientizarea impactului limbajului asupra celorlalţi şi prin nevoia de a înţelege şi de a folosi limbajul într-o manieră pozitivă, responsabilă din punct de vedere social;*
- *Cultivarea unei atitudini pozitive faţă de limba română şi recunoaşterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală şi îmbogăţirea orizontului cultural;*
- *Dezvoltarea interesului faţă de comunicarea interculturală.*

Construite pe un model cu un pronunţat caracter pragmatic, actualele programe de limba şi literatura română au conexiuni cu orientarea noii *Gramatici a limbii române*, Editura Academiei, fapt care demonstrează caracterul dinamic al curriculumului şi actualitatea acestuia, prin raportare la evoluţia procesului de comunicare. În prefaţa la noua *Gramatică a limbii române*, se precizează poziţia specialiştilor privind modul de abordare a procesului de comunicare lingvistică: *„Faptul gramatical este privit nu numai din punctul de vedere al statutului pe care i-l conferă poziţia în sistem, ci şi sub aspectul utilizării în activitatea (care defineşte limba) de transmitere a informaţiei."* (GALR, vol. I, 2005).

Fără a impune tratarea comunicării din perspectivă didactică prin prisma noilor orientări academice, programele actuale de limba şi literatura română deplasează accentul de pe latura teoretică pe aceea funcţională a limbii, valorificând atât aspectul descriptiv, cât şi pe acela normativ al limbii române literare actuale. În acelaşi timp, programele vizează şi dinamica limbii, diversitatea manifestărilor acesteia în componenta pragmatică a comunicării, valorificând deopotrivă atât aspectul oral, cât şi pe cel scris. Aşa cum susţin lingviştii în noua gramatică, abordarea comunicării din perspectivă funcţională recomandă studiul limbii *„în ipostază vorbită"*, glisând de la modelul aplicat de vechile programe care teoretizau excesiv norma limbii române literare standard, dar aplicaţiile le propuneau pe texte selectate din stilul beletristic, unde se ştie că abaterea de la normă personalizează textul, având virtuţi stilistice incontestabile la modelul comunicativ-funcţional.

Din această viziune novatoare a curriculumului rezultă faptul că aplicarea în procesul de predare-învăţare-evaluare are în vedere o realitate incontestabilă care s-a manifestat dintotdeauna ca proprie procesului complex al comunicării, şi anume faptul că în şcoală, la disciplina limba şi literatura română, trebuie să se dezvolte echilibrat şi armonios în primul rând *competenţa de comunicare orală,* care ocupă cel mai mult timp din existenţa omului. Locutorul dobândeşte o poziţie centrală în cadrul procesului, asumându-şi conştient rolul în transmiterea mesajului şi manifestându-se în remodelarea acestuia, prin atribuirea conotaţiilor particulare care îl definesc. Mesajul nu mai poate fi perceput ca o simplă informaţie, ci trebuie înţeles şi din perspectiva subiectivă a emiţătorului, a rolului modelator în raport cu destinatarul.

Prin urmare, în activitatea de predare, profesorul va avea în vedere sporirea la elevi a competenţei de exprimare orală şi creşterea calitativă a nivelului acesteia, prin apelul la elemente de *retorică* şi de *semantică* a discursului oral. Este evidentă, astfel, necesitatea abordării curriculumului dintr-o perspectivă inter- şi transdisciplinară, care să valorifice creator potenţialul semantic al limbajului reflectat în eficienţa comunicării atât orale, cât şi scrise. Scrierile beletristice trebuie percepute atât ca mijloc de realizare a educaţiei estetice, cât şi ca produse specifice unui spaţiu cultural în care trăieşte individul uman. Ca suport de aplicare a noţiunilor teoretice, dacă sunt folosite exclusiv, acestea pot dăuna bunei intenţii de a dezvolta competenţa de comunicare; mesajul operelor literare trebuie să reprezinte însă pretext de construire a unor situaţii de comunicare, în cadrul cărora să se precizeze raportul dintre realizarea scrisă şi cea vorbită a limbii române, evaluarea dimensiunii estetice a textului, precum şi aspectul sociocultural al acestuia.

Scanned with OKEN Scanner

În acest mod, aplicarea programelor ar conduce la dobândirea competențelor specifice, facilitând elevilor procesul de înțelegere a organizării limbii, ca sistem normat de semne lingvistice, cu efect benefic asupra aplicării conștiente a *„mecanismelor de utilizare a sistemului în procesul de comunicare”* (GALR).

Anexe

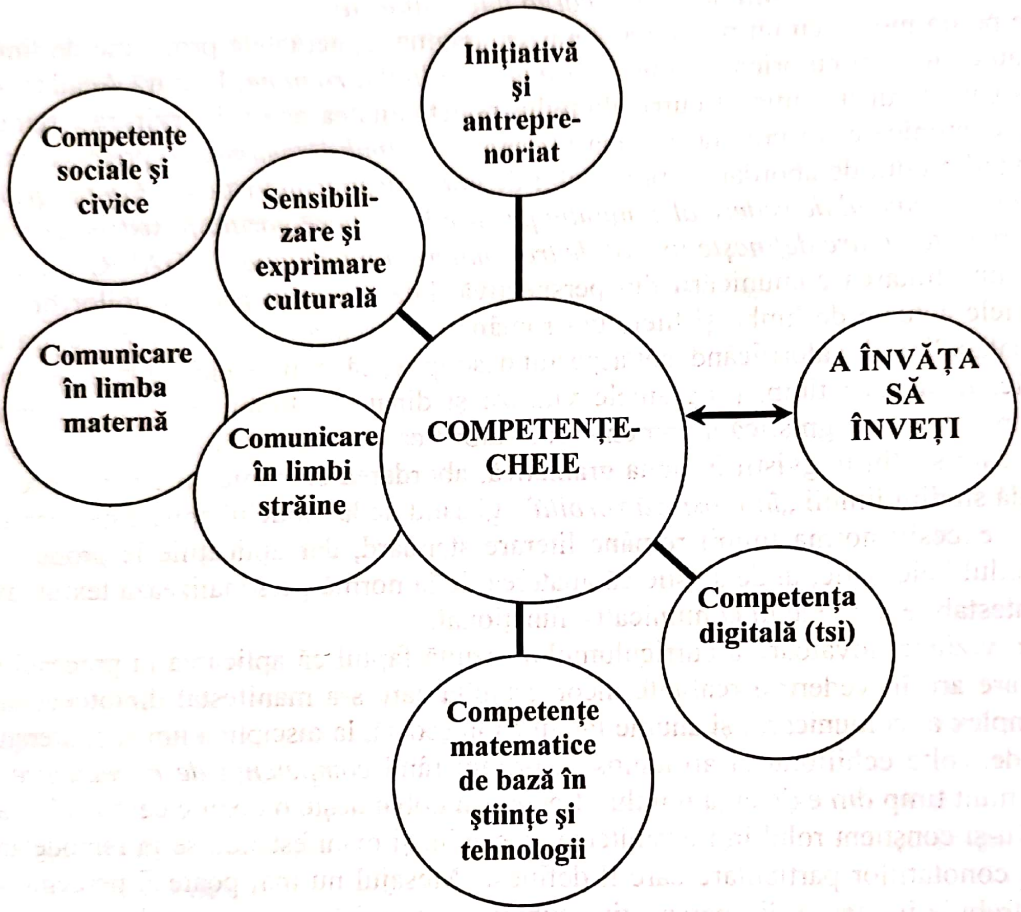

Fig. 3

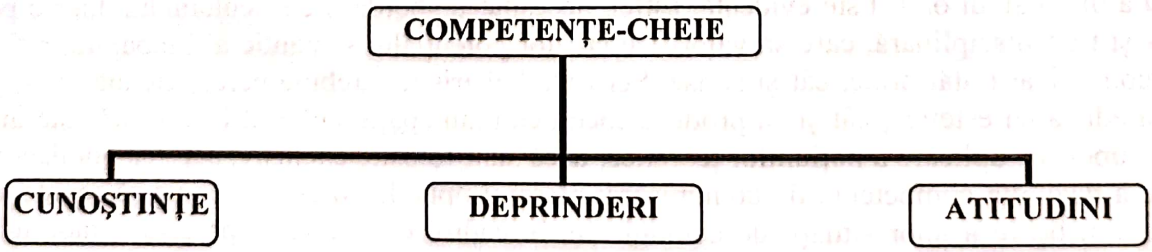

Fig. 4

Scanned with OKEN Scanner

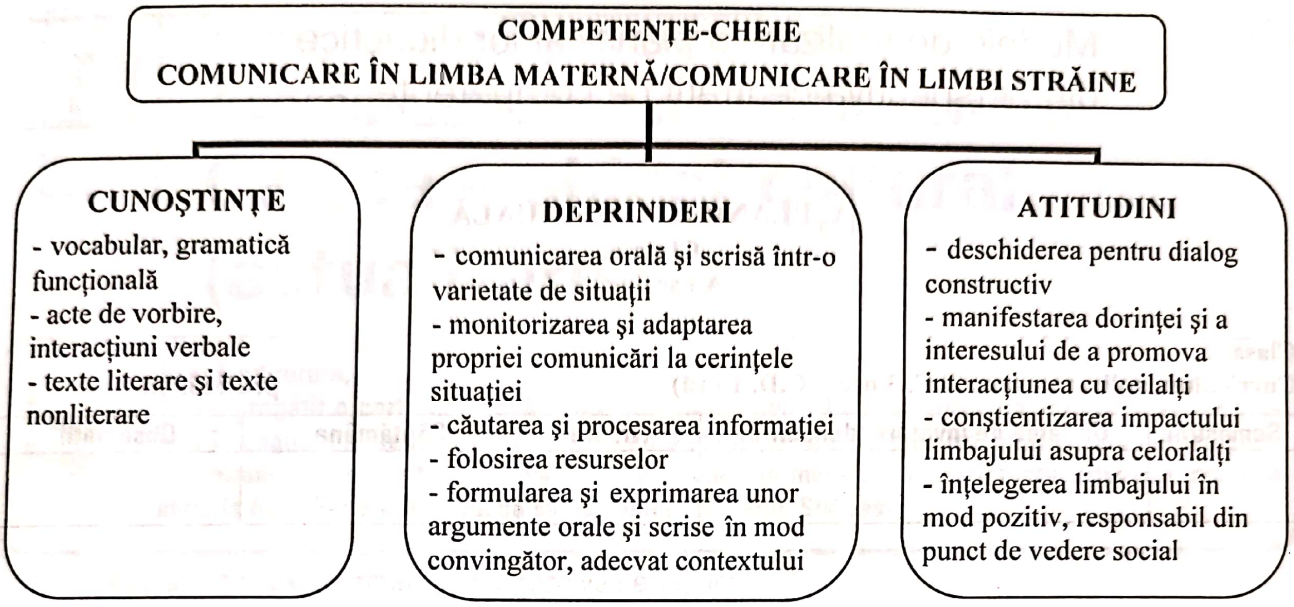

Fig. 5

NOTĂ: *Comunicarea în limbi străine* vizează aceleași *cunoștințe* și *deprinderi*, diferă doar *atitudinile*. Acestea au elemente comune cu atitudinile dezvoltate în cadrul *Competenței sociale și civice* și sunt următoarele:

- aprecierea diversității culturale; - manifestarea interesului pentru limbi și comunicare interculturală.

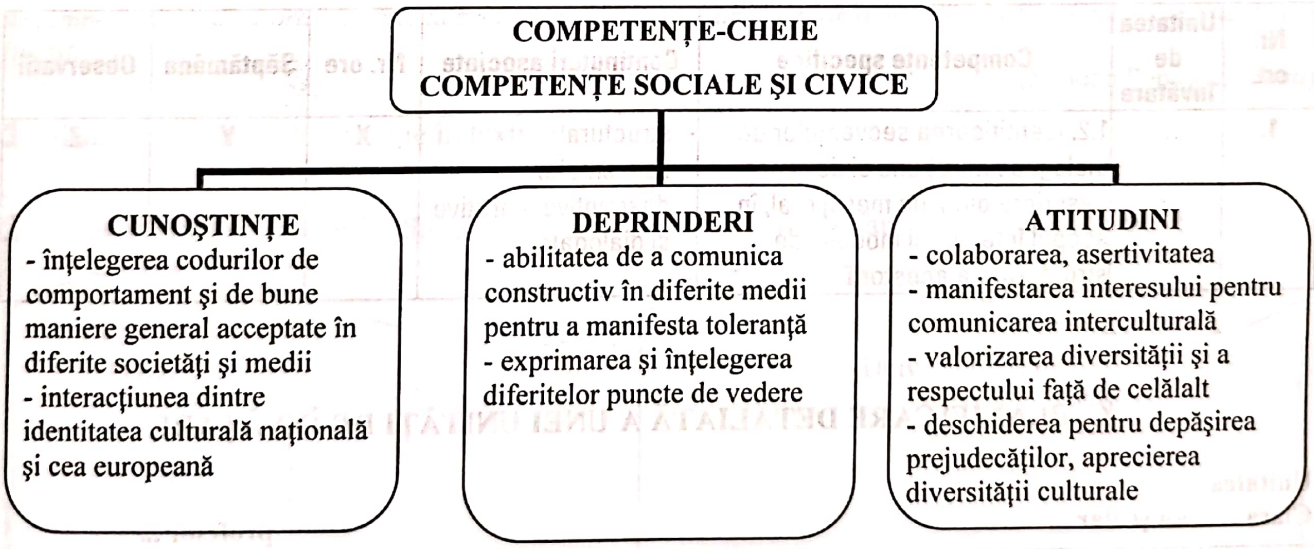

Fig. 6

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ:

*** *Gramatica limbii române* (GALR) 2 vol., Editura Academiei, București, 2005

*** *Programele de limba și literatura română pentru clasele V-VIII*, aprobate în cadrul Comisiei Naționale, august 2009

1. Alf Lombard, *La langue roumaine. Une présentation*, Bibliothèque française et roumaine. Ser. A: Manuels et études linguistiques, Paris, 1974
2. Ileana Oancea, *Semiostilistica*, Editura Excelsior, Timișoara, 1998
3. Alina Pamfil, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003
4. Claude Simard, *Éléments de didactique du français, langue première,* De Boeck et Larcier, Montréal, 1997

848449

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „GH. ASACHI" IAȘI

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Modele de realizare a planificărilor didactice din perspectiva centrării pe competențe

A. PLANIFICARE ANUALĂ

Clasa ...
An școlar ...

Clasa ...
Curriculum aplicat ... (ex.: T.C. 3 ore + C.D. 1 oră) **profesor ...**

Semestrul	Unitatea de învățare (denumire)	Nr. ore	Săptămâna	Observații

B. PLANIFICARE CALENDARISTICĂ (unitatea ...)

Clasa ...
An școlar ...
Curriculum aplicat ... **profesor ...**

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Conținuturi asociate	Nr. ore	Săptămâna	Observații
1.	...	1.2. identificarea secvențelor de dialog, de narațiune și de descriere dintr-un mesaj oral, în scopul înțelegerii modului de structurare a acestora	- structura secvențelor descriptive, narative și dialogate; - ...	X	Y	Z

C. PLANIFICARE DETALIATĂ A UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Unitatea ...
Clasa ... / an școlar ... **profesor ...**

Conținuturi (detalieri)	Competențe specifice	Activități de învățare	Resurse	Evaluare

În atenția profesorilor!
Manualele sunt vechi, programele sunt revizuite! Profesorul va urmări relația dintre conținuturile asociate și conținuturile din manuale (unitățile de învățare).

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

II *Competență și performanță. Exerciții practice de limba română*

Cartea – obiect cultural (actualizare)

caută indiciul

Dragă cititorule,
Ți-am pregătit o carte frumoasă și un pic... misterioasă! Pe măsură ce o vei răsfoi, vei descoperi în paginile marcate diverse indicii, cu ajutorul cărora, respectând ordinea literelor indicate, vei reconstitui mai întâi un cuvânt-cheie și apoi un mesaj... Ca un detectiv adevărat, notează atent la final fiecare indiciu, ca să descoperi misterul. Succes!

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Viața mea de copil: într-o parte paradisul infernal prin care a hălăduit gâfâind, chicotind şi urlând Analfabeta, în cealaltă parte jungla, pădurea obscură a cărților prin care rătăceam încercând o altă dezmeticire. Pe de o parte, hățişuri de ierburi şi miresme, luminişuri şi liziere, văgăuni în care pândesc sâcâitorii adulți, băieței răutăcioşi, viezuri fetițești, vrăjitoarele şi umbrele imaginației, tiribombe înnebunitoare, tobogane din vârful cărora alunecai pierzând orice nădejde [...]. *Pe de altă parte, revărsări de cuvinte, parfumuri de cerneală proaspătă, efluvii bătrânicioase, ritmuri, pâlcuri de celuloză, foşnet de hârtii, arborescențe, volubilis de fraze, frunziş alb şi negru, tufe de semne în spatele cărora sclipesc, la zeci şi sute de ani distanță, privirile feroce sau triste ale nesfârşitei faune livreşti...*

(Simona Popescu, *Exuvii*)

1. Identifică o relație de opoziție în textul dat.

.....

2. Notează mai jos structurile din text care definesc universul copilăriei şi universul lecturii:

Universul copilăriei	Universul lecturii

3. Formulează observații asupra limbajului folosit în prezentarea celor două „universuri".

.....

.....

4. Explică semnificația structurii *jungla, pădurea obscură a cărților.*

.....

.....

5. Comentează semnificația structurii *încercând o altă dezmeticire.*

.....

6. Identifică în text doi termeni folosiți cu sens propriu și patru termeni folosiți cu sens figurat.

.....

7. Motivează prezența celor două puncte în prima frază a textului.

.....

.....

8. Explică organizarea textului pe baza unor ample enumerații.

.....

.....

9. Indică persoana la care este redactat textul. .....

10. De ce crezi că autoarea a ales această modalitate de relatare? În formularea răspunsului, poți valorifica următoarele sugestii:

- folosirea persoanei I sugerează implicarea afectivă a autoarei;
- prin această strategie, cititorul este implicat emoțional;
- persoana I poate facilita suprapunerea trăirilor cititorului cu trăirile autorului.

.....

.....

.....

11. Motivează scrierea cu majusculă a substantivului *Analfabeta.*

.....

.....

12. Pornind de la descrierea din text, caracterizează, utilizând câte un cuvânt, lumea copilăriei, respectiv lumea lecturii. .....

13. Alcătuiește coperta unei cărți cu titlul *Rămas-bun, copilărie.*

14. Prezintă propria copilărie, într-o compunere de 8–10 rânduri, folosind conectori specifici structurilor argumentative.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

TEST

Rezolvă cerințele următoare, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut.

1. Exprimă-ți opinia despre semnificația titlului unui volum al lui Nicolae Manolescu, *Cărțile au suflet.* *(5p)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Citește cu atenție textul următor:

Cărțile, unele mai norocoase decât altele, apărute la edituri prestigioase sau obscure și rămase nesupravegheate peste noapte, se dezlănțuie, încep să țopăie, să poarte lungi și aprinse conversații despre cei care le-au scris, să-și laude cititorii sau să-i bârfească pe cei care doar le-au cântărit din priviri și nu s-au lăsat seduși de promisiunile lor sau au trecut nepăsători mai departe. Îmi închipui cum toate cărțile, precum altădată jucăriile din poveste, își trăiesc fiesta cu frenezie după ce și ultimul grup de tineri a plecat.

(Ana Maria Sandu, „Și cărțile au suflet?", în *Observator cultural*, nr. 486 din 6.08.2009)

Imaginează un dialog de 10–12 replici între două cărți care vorbesc despre cititorii lor. *(5p)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

caută indiciul

Structurarea operei literare. Textul narativ (actualizare)

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Simon știa sigur că trebuie să iasă din orașul unde nu se întâmplă nimic. Oamenii se duceau și veneau de la serviciu, mâncau, cumpărau mașini, se certau etc., dar asta nu însemna că făceau istorie. Era doar o parodie. Sau, cel mult, „istorie de duzină", vorba limbii mici.

O istorie făcută de deșteptătoare ieftine, zgomotoase, cu baterii alcaline AA sau AAA în cel mai bun caz.

Simon simțea de mult că se plictisește, dar nu știuse până acum de ce. Probabil că nu doar pendula lui, ci și multe altele fuseseră scoase din uz și puse deoparte, lăsând astfel ceasurile de duzină să cucerească tot mai mult teren. Dar el ar putea salva istoria! Măcar istoria propriului oraș, dacă nu, cine știe, poate chiar istoria lumii! Închise ochii și se imaginâ citind din cartea lui de istorie: „În vara anului 2006, Simon, elev în clasa a IV-a, salvând o pendulă, a salvat istoria..."

Din neatenție, fusese cât pe ce să calce pe coadă o mâță neagră tolănită în mijlocul străzii. Ridicând spre el niște ochi mari și rotunzi, aceasta îi mulțumi pentru grijă.

— N-ai de ce să-mi mulțumești. Eu nu sunt din aceia care leagă tinichele de coada pisicilor. Dar ce să faci aici, în stradă? Dacă nu ai stăpân, trebuie să te fereşti. Am auzit acum, după lichidarea câinilor vagabonzi, urmați voi.

— Serios? Tocmai acum, când ziceam că mă pot odihni după atâta pitit și pândit... Dar voi încotro?

Un pic fâsticit, Simon se hotărî să fie totuși sincer.

— Știi, eu... Îți spun, dar e secret. Am fugit de-acasă.

— Vai, dar de ce? Eu ce n-aș da să am o casă și voi fugiți din ea? Vă bătea?

— Nu, niciodată.

— Ba pe mine da, se trezi Magda vorbind. Odată, eram la mine...

— Aiureli, nu o asculta, îi tăie vorba Simon.

— Vă puneau la treabă? se interesă pisica neagră.

— Nu, nu, sunt niște părinți super de treabă. Dar cum de ești pe drumuri?

— Păi, singurii oameni care m-au primit au un nepoțel. Acum îi înțeleg oarecum. Din cauza mea era păr peste tot... Și, într-o zi, bărbosul...

— Cine?

— Ginerele, explică pisica neagră. El mă ura de moarte. L-am auzit cum spunea într-o zi că vrea să-mi smulgă blana fir cu fir, cu penseta.

— Ce e aia „pensetăăăă"? începu să se smiorcăie Magda.

— Este un fel de armă, na! Ai înțeles?

— Îhî.

— Atunci, continuă pisica neagră, m-am hotărât să plec unde oi vedea cu ochii. Fără iluzii.

— Ce-s alea „iluzii"? întrebă imediat Magda.

Înfuriat, Simon se răți la sora lui:

— Magda, dacă nu taci, te trimit înapoi și poți să dai câte telefoane vrei unde vrei tu. Ai înțeles? Știi, spuse el cu blândețe, întorcându-se spre pisică, am auzit un caz asemănător. O chema Lady.

— Știu, e povestea cu Doamna și vagabondul. Numai că în viață nu e ca în filme. Și, oricum, Lady era așa de frumoasă!

— Or mai fi totuși prin oraș câțiva oameni de treabă și iubitori de animale.

— Bine, dar uită-te la mine: eu nu sunt doar „o pisică", sunt o pisică... neagră!

— Ei și, ce-i cu asta? Există și oameni negri care au casele lor.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Caută indiciul

— Pisicile negre poartă ghinion. Pe vremuri ne omorau, ne dădeau foc... Inchiziția...
— Ce e aia „inchiz..."? se auzi subțire glasul Magdei.
— Eu nu cred în prostiile astea. Știi ce? Dacă vrei, hai cu noi.
Făcând ochii și mai mari, pisica întrebă:
— Se poate? Chiar ați vrea?
— Am fi foarte bucuroși. Nu-i așa, Magda?
— Da, da... „O pisică moartă / La mine la poartă / Cine o râde și-o vorbi / S-o mănânce coaptă", cântă Magda, sărind într-un picior. Simon o trase de urechi și blonda tăcu brusc.
— La drum, deci. Eu sunt Simon. Ea e Magda, sora mea. Pe tine cum te cheamă?
— Acolo îmi ziceau Negruța.
— Nu-mi place. Îți amintește mereu că ești neagră și te face să suferi când te gândești că porți ghinion. Eu zic că o să ne porți noroc. „Norocel" să-ți zicem. [...]
— Atunci așa rămâne. Haideți că e târziu, să mergem.
— Încotro?
— Să facem istorie, zise Simon hotărât.
— Istoria cui?
— A noastră. A lumii...

(Laura Grünberg, *Istorie cu copii și Pârș, mâță, frunză de gutuie*)

1. Prezintă perspectiva din care se relatează în textul dat.

.....

2. Indică două moduri de expunere care apar în text.

.....

3. Formulează o idee principală care se poate desprinde din textul citat.

.....

4. Numește personajele care apar în acest text.

.....

5. Precizează tema dialogului dintre Simon și pisica neagră din fragmentul marcat cu chenar.

.....

6. Transcrie, din text, două structuri care fac referire la comunicarea nonverbală (gestică, mimică).

.....

7. Crezi că structurile *orașul unde nu se întâmplă nimic* și *istoria de duzină* fac referire la aceeași realitate?

.....

8. Explică sensul structurii *asta nu însemna că făceau istorie. Era doar o parodie.*

.....

.....

9. La ce se referă afirmația lui Simon *Să facem istorie*? Ține cont, în formularea răspunsului, de vârsta pe care o are personajul.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

10. Recitește al treilea paragraf al textului și menționează apoi două diferențe posibile între *istoria lumii* și *istoria* ce ar putea fi scrisă de un copil *în clasa a IV-a*.

.....

.....

.....

.....

11. Alcătuiește o compunere de 10–15 rânduri despre o întâmplare în care sunt implicate cel puțin două personaje, pe care să o închei cu enunțul: „În viață nu e ca în filme".

12. Ce evenimente ai consemna într-o „istorie" personală? Redactează răspunsul folosind persoana I.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TEST

Rezolvă cerințele următoare pe baza textului dat, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

Pe plită, merele îmbătrâneau văzând cu ochii. Feciorelnicul lor ten se întuneca zbârcindu-se. Suspinau înăduşit şi lăcrimau somnoros. În schimb, aroma lor creştea mai vărătică, mai îmbătătoare, ca sufletul spre cer purces al mucenițelor arse pe rug.

Olguța şedea la mijloc, drept în fața flăcărilor care-i îmbrăcau fața în aur şi aramă fluidă. Monica şi Dănuț şedeau la dreapta şi la stânga ei.

Pe jos, de-a lungul cuptorului, motanii şi pisicile numai puf şi arabescuri torceau de lene şi de cald ce le era. Mai la o parte de pisici – prudență sau demnitate – dormea Ali. Mai toate muştele ațipiseră amorțite. Totuşi se găseau destule să-l necăjească. Urechile lui Ali – veşnic atente – pălmuiau şi trăgeau sfârle.

Subt cuptor, într-un paneraş plin de fân, o cloşcă îşi dospea puii de aur. Un greier cine ştie sub ce grindă ascuns ținea isonul subtil corului primăvăratic.

Şi soba duduia de flăcări şi de vânt, ca o horă.

Intrând în bucătărie, domnul Deleanu dădu cu ochii de copii stând în jurul unei măsuțe rotunde. Mâncau mere coapte cu mâinile. Pe măsuță, în loc de mămăligă, răcorea o turtă dulce tăiată felii.

— Aici îmi erai, Olguța?

— Da' tu ce cauți aici, papa?

— Mamă Marie, spune te rog lui Ion să puie caii la trăsură... Ei! – ş'acum să vă răfuiesc eu! – se încruntă domnul Deleanu frecându-şi mâinile.

— Rămâi cu noi, papa! se rugă Olguța, urmată de Monica şi Dănuț.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

1. Indică un sinonim pentru expresia *a da cu ochii de* și formulează încă trei expresii în care există cuvântul *ochi*. *(1p)*

.....

2. Menționează genul literar căruia îi aparține textul dat. *(1p)*

.....

3. Notează două trăsături specifice ale genului literar identificat la exercițiul anterior. *(2p)*

.....

.....

4. Selectează patru indici referitori la spațiul în care se desfășoară acțiunea din textul citat. *(2p)*

.....

5. Identifică două moduri de expunere diferite existente în text. *(2p)*

.....

6. Alcătuiește rezumatul textului dat, în maximum cinci rânduri. *(2p)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

Structurarea operei literare

Opera lirică (actualizare)

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Niciodată toamna nu fu mai frumoasă
Sufletului nostru bucuros de moarte.
Palid așternut e șesul cu mătasă.
Norilor copacii le urzesc brocarte.

Casele-adunate, ca niște urcioare
Cu vin îngroșat în fundul lor de lut,
Stau în țărmu-albastru-al râului de soare,
Din mocirla cărui aur am băut.

Păsările negre suie în apus,
Ca frunza bolnavă-a carpenului sur
Ce se desfrunzește, scuturând în sus
Foile,-n azur.

Cine vrea să plângă, cine să jelească
Vie să asculte-ndemnul nențeles,
Și cu ochii-n facla plopilor cerească
Să-și îngroape umbra-n umbra lor, în șes.

(Tudor Arghezi, *Niciodată toamna*)

1. Transcrie, din text, patru termeni din câmpul lexical al naturii.

.....

2. a) Indică două cuvinte din textul dat a căror formă diferă de normele limbii române literare.

.....

b) Precizează-le forma corectă.

.....

c) Exprimă-ți opinia în legătură cu rolul folosirii lor în text.

.....

.....

.....

3. Identifică particularitățile organizării formale a textului (rimă, măsura versurilor).

.....

.....

4. Indică două trăsături ale genului liric care apar în acest text.

.....

.....

5. Precizează modul de expunere dominant din textul citat.

.....

Scanned with OKEN Scanner

6. Numește specia genului liric în care se încadrează textul.

caută indiciul

.....

7. Transcrie două figuri de stil diferite din text și explică semnificația lor.

.....

.....

.....

.....

8. Explică semnificația titlului.

.....

.....

.....

9. Alcătuiește o compunere de 10–12 rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre semnificația mesajului transmis de textul dat.

10. Descrie, în 10–15 rânduri, starea de spirit pe care ți-o creează o zi mohorâtă.

11. Descrie, în 10-15 rânduri, sentimentele pe care le trăiești într-o zi însorită.

Figurile de stil (actualizare)

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Întâlnite-n vârful crucii,
Față-n față, steaua, luna,
Se privesc și, câte una,
Stelele deșteaptă nucii.

Și pe-al cerului pieptar
Scapără frumoșii teferi
Sumedenii de luceferi,
Plini de voie și de har.

Din apus la răsărit
Toată iarba de pe cer,
Mică-n bob cât un piper,
A-nflorit și-a tresărit.

.....

(Tudor Arghezi, *Miez de noapte*)

1. Identifică, în textul dat, toate figurile de stil învățate.

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

2. Explică semnificația a două metafore prezente în text.

.....

.....

.....

.....

3. Alcătuiește o compunere de 10–12 rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre rolul figurilor de stil în transmiterea mesajului textului poetic dat.

Alegoria

Citește cu atenție textele următoare, apoi rezolvă cerințele:

A. *Iar tu de omor*
Să nu le spui lor.
Să le spui curat
Că m-am însurat
C-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Păsări, lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!
(*Miorița*)

B. *Dragii mei, o să mă joc odată*
Cu voi, de-a ceva ciudat.
Nu știu când o să fie asta, tată,
Dar, hotărât, o să ne jucăm odată,
Odată, poate, după scăpătat.

E un joc viclean de bătrâni
Cu copii, ca voi, cu fetițe ca tine,
Joc de slugi și joc de stăpâni,
Joc de pasări, de flori, de câni,
Și fiecare îl joacă bine.

Ne vom iubi, negreșit, mereu
Strânși bucuroși la masă,
Subt coviltirele lui Dumnezeu.
Într-o zi piciorul va rămâne greu,
Mâna stângace, ochiul sleit, limba scămoasă.

Jocul începe încet, ca un vânt,
Eu o să râd și o să tac,
O să mă culc la pământ.
O să stau fără cuvânt,
De pildă, lângă copac.

E jocul sfintelor Scripturi.
Așa s-a jucat și Domnul nostru Iisus Hristos
Și alții, prinși de friguri și de călduri,
Care din câteva sfinte tremurături
Au isprăvit jocul, frumos.

Voi să nu vă mâhniți tare
Când mă vor lua și duce departe
Și-mi vor face un fel de înmormântare
În lutul afânat sau tare.
Așa e jocul, începe cu moarte.
(Tudor Arghezi, *De-a v-ați ascuns*)

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Caută indiciul

1. Indică, pentru fiecare dintre cele două texte:
- care este aspectul concret al realității care stă la baza alegoriei;
- care este aspectul abstract redat alegoric;
- cum se realizează transferul între cele două elemente;
- care sunt figurile de stil pe baza cărora se construiește alegoria.

2. Definește alegoria.

3. Se dă textul:

Shakespeare a creat lumea în șapte zile.
În prima zi a făcut cerul, munții și prăpăstiile sufletești,
În ziua a doua a făcut râurile, mările și oceanele,
Și celelalte sentimente –
Și le-a dat lui Hamlet, lui Iuliu Caesar, lui Antoniu, Cleopatrei și Ofeliei,
Lui Othello și altora,
Să le stăpânească, ei și urmașii lor,
În vecii vecilor.
În ziua a treia a strâns toți oamenii
Și i-a învățat gusturile:
Gustul fericirii, al iubirii, al deznădejdii,
Gustul geloziei, al gloriei și așa mai departe,
Până s-au terminat toate gusturile.
.....

(Marin Sorescu, *Shakespeare*)

Cerințe:

a) Consultă un dicționar de personaje literare pentru a afla mai multe informații despre personajele shakespeariene menționate în text (Hamlet, Iuliu Cezar, Antoniu, Cleopatra, Ofelia, Othello).

b) Indică asemănări și deosebiri între textul lui Marin Sorescu și geneza lumii, prezentată în *Biblie*.

.....
.....
.....
.....
.....

c) Exprimă-ți opinia despre modul în care se realizează prezentarea alegorică a creării unei lumi imaginare în poezia lui Marin Sorescu.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

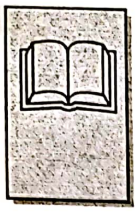

Versificația

1. Citește cu atenție textele date, apoi completează spațiile din tabelul următor:

Text	Rimă	Măsura versurilor	Picioare metrice identificate / Ritm dominant
În noaptea naltă *Ce s-a lăsat peste natură* *Se-ntrezăresc prin frunzătură* *Stelare-adâncuri ce tresaltă.* (Alexandru Macedonski, *Sub stele*)			
Întindere-albăstrie, *Nemărginit safir,* *O! mare scumpă mie,* *Eu vecinic te admir!* *Ești vastă, triumfală,* *Te miști măreț la vânt* *Ca mantie regală* *Lipită de pământ...* (Vasile Alecsandri, *Marea Mediterană*)			
Ciocârlia ciripie, fâlfâind din aripioare, *Pe o scară de lumină se coboară de sub soare.* *Aerul e-n neclintire, el devine arzător;* *Prepelița cântă-n grâie, greierul cântă-n mohor.* (Vasile Alecsandri, *Secerișul*)			
Se tânguiesc *Tălăngi pe căi,* *Și neguri cresc* *Din negre văi,* *Plutind pe munți...* *La Făgădău,* *La Vadul-Rău,* *Sus, la răscruci,* *Vin trei haiduci* *Pe cai mărunți...* *Grăiesc încet...* *Un scurt popas –* *Și spre brădet* *Pornesc la pas* *Cei trei călări...* (Șt. O. Iosif, *Icoane din Carpați*)			

Scanned with OKEN Scanner

Prin lumea poveştilor *zumzetul veştilor.* *Prin murmurul mărilor* *plânsetul ţărilor.* *Prin lumea aievelor* *cântecul Evelor.* *Prin vuietul timpului* *glasul nimicului.* *Prin zvonul ecoului* *bocetul omului.* (Lucian Blaga, *Ce aude unicornul*)			
E oare prea târziu că cer cuvântul *Acum când a-nceput să bată vântul?* *E prea târziu ca să mai cânt, prieteni,* *La sărbătoarea voastră dintre cetini?* (Radu Stanca, *Post-festum*)			

2. Pornind de la textele date, formulează observații despre rolul elementelor de prozodie în obținerea expresivității într-un text poetic.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Definește versul liber și versul alb.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

4. Compară următoarele texte poetice și formulează observații cu privire la versificația lor.

Copacii albi, copacii negri
Stau goi în parcul solitar
Decor de doliu funerar...
Copacii albi, copacii negri.

În parc regretele plâng iar...

Cu pene albe, pene negre
O pasăre cu glas amar
Străbate parcul secular...
Cu pene albe, pene negre...

În parc fantomele apar...

Și frunze albe, frunze negre;
Copacii albi, copacii negri;
Și pene albe, pene negre,
Decor de doliu funerar...

În parc ninsoarea cade rar...

(George Bacovia, *Decor*)

Vițe roșii,
vițe verzi sugrumă casele-n lăstări sălbatici
și vânjoși-asemenea unor plopi ce-și
strâng în brațe prada.
Soarele în răsărit de sânge-și spală-n mare
lăncile, cu care a ucis în goană noaptea ca pe-o fiară.
Eu
stau pe țărm și sufletul mi-e dus de-acasă.
S-a pierdut pe-o cărăruie-n nesfârșit și nu-și găsește
drumul înapoi.

(Lucian Blaga, *La mare*)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, pe baza textului dat, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

Peste vârfuri trece luna,
Codru-şi bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemângâiet
Îndulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când fermecată
Inima-mi spre tine-ntorn?
Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vreodată?

(Mihai Eminescu, *Peste vârfuri...*)

1. Transcrie, din text, două structuri care conțin epitete. *(1p)*

.....

2. Explică semnificația a două figuri de stil diferite din textul citat. *(2p)*

.....

.....

3. Indică modul de expunere dominant în textul dat. *(1p)*

.....

4. Justifică încadrarea textului într-un gen literar. *(2p)*

.....

.....

.....

.....

5. Precizează un aspect al realității surprins în poezie. *(2p)*

.....

.....

6. Alcătuieşte o compunere de 10–15 rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre mesajul textului dat. *(2p)*

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în acelaşi fel!

Scanned with OKEN Scanner

Caută indiciul

Lexicul

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului. Urmele acelei tăceri inițiale le caut însă în zadar. Despre neobișnuita înființare a graiului meu aveam să primesc o înșirare de știri numai târziu de la frații mei mai răsăriți. Aflai atunci că în cei dintâi ani ai copilăriei mele cuvântul meu nu era – cuvânt. Cuvântul meu nu semăna cu nimic. Nici măcar cu o stângace dibuire pe la marginile sunetului, cu atât mai puțin cu o prefigurare a unei rostiri articulate. Adevărat e, pe de altă parte, că muțenia mea plutea oarecum în echivoc și nu îndeplinea chiar în toate privințele condițiile unei reale muțenii, căci ***lumina*** *cu care ochii mei răspundeau la întrebări și îndemnuri era poate mai vie și mai înțelegătoare decât la alți copii, iar urechea mea, ispitită de cei din preajmă, se dovedea* ***totdeauna*** *fără scăderi. Când eram pus la încercare, cedam pe planul* ***mișcării*** *și al faptei. Gestul meu contura întocmai semnificația poruncii. O dorință rostită de cineva își găsea răsunetul în actul cel mai prompt. Totuși, împlineam aproape patru ani și nu rosteam niciun cuvânt. Nici barem cuvintele de temelie ale vieții: Mamă și Tată. […]*

Mama mai făcu o ***ultimă*** *încercare să mă ademenească în sfera sunetului. Hotărâse să mă ia cu binișorul, ca pe un copil mare, și-mi vorbi. Se căznea să mă înduplece, să-mi stârnească mândria. „Dragul mamei, tu ești copil mare de acu! Va trebui* ***să vorbești****... Asta nu se poate... Așa nu mai merge.” […] M-am uitat la Mama cu aceiași ochi mereu limpezi, vii, înțelegători. O ascultam, dar nici după această caznă cuvântul meu nu voi să se aleagă numaidecât. A doua zi, după cine știe ce noapte de* ***zbucium****, pe care am uitat-o acolo, în viața fără de grai, m-am dus lângă ea. Și prinsei a vorbi vorbe legate. Țineam mâna, rușinat, peste ochi, și vorbeam. De sub streașina degetelor și a palmei, cu care mă apăram încă de lumea cuvântului, graiul ieșea din gura mea întreg, lămurit, picurat ca argintul strecurat.*

(Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*)

1. Identifică, în textul marcat cu chenar, cuvintele formate prin mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului (derivare, compunere, conversiune) și explică modul lor de formare.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Transcrie patru termeni din vocabularul fundamental și doi termeni din masa vocabularului identificați în textul dat.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

Lexicul

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului. Urmele acelei tăceri inițiale le caut însă în zadar. Despre neobișnuita înființare a graiului meu aveam să primesc o înșirare de știri numai târziu de la frații mei mai răsăriți. Aflai atunci că în cei dintâi ani ai copilăriei mele cuvântul meu nu era – cuvânt. Cuvântul meu nu semăna cu nimic. Nici măcar cu o stângace dibuire pe la marginile sunetului, cu atât mai puțin cu o prefigurare a unei rostiri articulate. Adevărat e, pe de altă parte, că muțenia mea plutea oarecum în echivoc și nu îndeplinea chiar în toate privințele condițiile unei reale muțenii, căci ***lumina*** *cu care ochii mei răspundeau la întrebări și îndemnuri era poate mai vie și mai înțelegătoare decât la alți copii, iar urechea mea, ispitită de cei din preajmă, se dovedea* ***totdeauna*** *fără scăderi. Când eram pus la încercare, cedam pe planul* ***mișcării*** *și al faptei. Gestul meu contura întocmai semnificația poruncii. O dorință rostită de cineva își găsea răsunetul în actul cel mai prompt. Totuși, împlineam aproape patru ani și nu rosteam niciun cuvânt. Nici barem cuvintele de temelie ale vieții: Mamă și Tată. […]*

Mama mai făcu o ***ultimă*** *încercare să mă ademenească în sfera sunetului. Hotărâse să mă ia cu binișorul, ca pe un copil mare, și-mi vorbi. Se căznea să mă înduplece, să-mi stârnească mândria. „Dragul mamei, tu ești copil mare de acu! Va trebui* ***să vorbești****... Asta nu se poate... Așa nu mai merge.” […] M-am uitat la Mama cu aceiași ochi mereu limpezi, vii, înțelegători. O ascultam, dar nici după această caznă cuvântul meu nu voi să se aleagă numaidecât. A doua zi, după cine știe ce noapte de* ***zbucium****, pe care am uitat-o acolo, în viața fără de grai, m-am dus lângă ea. Și prinsei a vorbi vorbe legate. Țineam mâna, rușinat, peste ochi, și vorbeam. De sub streașina degetelor și a palmei, cu care mă apăram încă de lumea cuvântului, graiul ieșea din gura mea întreg, lămurit, picurat ca argintul strecurat.*

(Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*)

1. Identifică, în textul marcat cu chenar, cuvintele formate prin mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului (derivare, compunere, conversiune) și explică modul lor de formare.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Transcrie patru termeni din vocabularul fundamental și doi termeni din masa vocabularului identificați în textul dat.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

3. Identifică, în textul citat, patru cuvinte folosite cu sens propriu şi două cuvinte folosite cu sens figurat.

.....

.....

4. a) Notează două cuvinte din text care pot avea sens propriu de bază, sens propriu secundar şi sens figurat.

.....

b) Alcătuieşte enunţuri care să ilustreze aceste sensuri.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Transcrie, din text, o pereche de sinonime: .....

6. Găseşte sinonime pentru cuvintele subliniate în textul citat.

.....

.....

7. Indică antonimele cuvintelor scrise bolduit în textul citat.

.....

.....

8. a) Notează două cuvinte polisemantice din text: .....

b) Dovedeşte, în enunţuri, polisemia lor.

.....

.....

.....

.....

9. Indică omonimele cuvintelor subliniate: *numai târziu de la fraţii mei mai <u>răsăriţi</u>; Cuvântul meu nu <u>semăna</u> cu nimic; cuvântul meu nu <u>voi</u> să se aleagă numaidecât.*

.....

.....

.....

10. a) Găseşte în text doi termeni din câmpul lexical al *cuvântului.*

.....

b) Alcătuieşte două enunţuri în care să utilizezi termenii identificaţi.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII COMPLEXE

1. a) Alcătuiește trei enunțuri în care să utilizezi cuvinte diferite, formate cu prefixoide. Precizează sensul prefixoidelor.

.....

.....

.....

b) Alcătuiește trei enunțuri în care să utilizezi cuvinte diferite, formate cu sufixoide. Precizează sensul sufixoidelor.

.....

.....

.....

2. Alcătuiește enunțuri din care să rezulte sensurile următoarelor paronime: *glacial – glaciar, lacună – lagună, iminent – eminent, oral – orar, arbitrar – arbitral.*

3. Subliniază structurile pleonastice din enunțurile de mai jos:

- Cei doi savanți au colaborat împreună la această descoperire.
- Ai urcat până sus?
- Fetița cea micuță îi înveselea pe toți.
- Primele priorități ale conducerii manageriale în această perioadă sunt găsirea de noi investitori.
- N-are altă ocupație decât numai jucatul pe calculator.
- Produsul acesta este mai inferior față de altele din aceeași categorie.
- Insecticidul ucide toate tipurile de insecte.
- Au convenit de comun acord cu instituțiile financiare să amâne plata datoriilor.
- Ni s-a cerut să ne redactăm autobiografia noastră pentru înscrierea la concurs.
- Un procent de 30 % din profitul firmei a fost reinvestit.

4. Citește cu atenție textele următoare, apoi rezolvă cerințele:

A. *O mare problemă este aceea a moderatorilor. Rolul lor e determinant pentru reușita unui talk-show eficient jurnalistic, riguros, elegant, accesibil. Moderatorul trebuie să fie politicos fără onctuozitate, comunicativ fără a deveni prea familiar, inteligent fără aroganță. El trebuie să știe când și cât să vorbească, să-și dozeze intervențiile în așa fel încât să stimuleze opiniile interlocutorilor. E o meserie extrem de grea, în care farmecul personal, spontaneitatea, calmul sunt calități decisive, de neînlocuit prin hărnicie tenace sau prin simpla bună intenție.*

(Andrei Pleșu, „Micul (și tristul) ecran", în vol. *Comèdii la porțile Orientului*)

a. Subliniază neologismele din textul dat.

b. Precizează în ce categorie a vocabularului se integrează cuvintele identificate.

.....

c. Alcătuiește un enunț în care să integrezi două neologisme găsite în acest text.

.....

d. Notează un paronim pentru un cuvânt din textul dat, apoi alcătuiește două enunțuri din care să rezulte sensurile ambelor cuvinte.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

e. Identifică în textul dat două cuvinte derivate și explică modul lor de formare.

.....

f. Alcătuiește un text de 5–7 rânduri, în care să-ți exprimi opinia cu privire la rolul cuvântului în viața omului. Integrează, în compunerea ta, două neologisme și două cuvinte derivate.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B. *În mod curent, neologisme sunt numite cuvintele împrumutate relativ recent din limbi străine și care se află în circulație, de tipul* recoltă, a guverna, radio, electricitate, ciclotron, congres *etc. Definind termenul, dicționarele atrag atenția însă că neologisme sunt, de fapt, și cuvintele create recent cu mijloace proprii ale unei limbi oarecare: denumindu-se „plantatoare" mașina agricolă cu care se plantează, s-a creat un cuvânt nou. În accepțiunea cea mai largă, sunt considerate neologisme și cuvintele existente deja în limbă, întrebuințate cu un sens nou.* [...]

Există însă și neologisme care pătrund în limbă ca urmare a tendinței de modernizare sau de nuanțare a exprimării. Acestea sunt împrumuturile de lux. *În istoria limbii române sunt cunoscute faze în care, din cauze obiective, împrumuturile străine au pătruns în număr foarte mare, ceea ce a dat naștere și la excese, mai ales în privința adoptării neologismelor, din această ultimă categorie. Împotriva unor asemenea excese au luat atitudine oameni de cultură și scriitori ca Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Bogdan Petriceicu Hasdeu, A.D. Xenopol și alții, care au combătut, în scrieri teoretice sau ridiculizând, exagerările latiniste, mania franțuzismelor și alte orientări de același gen.*

(Stelian Dumistrăcel, *Lexic românesc*)

a. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc textul citat:
- titlul volumului;

.....

- elementele din structura lexicului limbii române la care se referă autorul.

.....

b. Subliniază, în textul dat:
- un fragment referitor la definiția din dicționare a neologismelor;
- o structură care se referă la felul cum sunt considerate neologismele în accepțiunea cea mai largă.

c. Transcrie, din textul marcat în chenar, patru neologisme.

.....

d. Alcătuiește un enunț în care să integrezi două dintre neologismele selectate la punctul c.

.....

e. Identifică în textul dat două cuvinte derivate și explică modul lor de formare.

.....

Scanned with OKEN Scanner

e. Identifică în textul dat două cuvinte derivate şi explică modul lor de formare.

.....

f. Alcătuieşte un text de 5–7 rânduri, în care să-ţi exprimi opinia cu privire la rolul cuvântului în viaţa omului. Integrează, în compunerea ta, două neologisme şi două cuvinte derivate.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B. *În mod curent, neologisme sunt numite cuvintele împrumutate relativ recent din limbi străine şi care se află în circulaţie, de tipul* recoltă, a guverna, radio, electricitate, ciclotron, congres *etc. Definind termenul, dicţionarele atrag atenţia însă că neologisme sunt, de fapt, şi cuvintele create recent cu mijloace proprii ale unei limbi oarecare: denumindu-se „plantatoare" maşina agricolă cu care se plantează, s-a creat un cuvânt nou. În accepţiunea cea mai largă, sunt considerate neologisme şi cuvintele existente deja în limbă, întrebuinţate cu un sens nou.* […]

Există însă şi neologisme care pătrund în limbă ca urmare a tendinţei de modernizare sau de nuanţare a exprimării. Acestea sunt împrumuturile de lux. *În istoria limbii române sunt cunoscute faze în care, din cauze obiective, împrumuturile străine au pătruns în număr foarte mare, ceea ce a dat naştere şi la excese, mai ales în privinţa adoptării neologismelor, din această ultimă categorie. Împotriva unor asemenea excese au luat atitudine oameni de cultură şi scriitori ca Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Bogdan Petriceicu Hasdeu, A.D. Xenopol şi alţii, care au combătut, în scrieri teoretice sau ridiculizând, exagerările latiniste, mania franţuzismelor şi alte orientări de acelaşi gen.*

(Stelian Dumistrăcel, *Lexic românesc*)

a. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc textul citat:
- titlul volumului;

.....

- elementele din structura lexicului limbii române la care se referă autorul.

.....

b. Subliniază, în textul dat:
- un fragment referitor la definiţia din dicţionare a neologismelor;
- o structură care se referă la felul cum sunt considerate neologismele în accepţiunea cea mai largă.

c. Transcrie, din textul marcat în chenar, patru neologisme.

.....

d. Alcătuieşte un enunţ în care să integrezi două dintre neologismele selectate la punctul c.

.....

e. Identifică în textul dat două cuvinte derivate şi explică modul lor de formare.

.....

Scanned with OKEN Scanner

f. Alcătuieşte enunţuri despre necesitatea înnoirii lexicului unei limbi în care să integrezi antonimele următoarelor cuvinte din textul dat: *obiective (din cauze obiective), recent (cuvintele create recent).*

.....

.....

g. Precizează cum s-au format următoarele cuvinte din text: *create, oarecare, adoptare.*

.....

.....

.....

h. Indică, pe baza acestui text, numele a patru personalităţi ale vieţii culturale care s-au declarat împotriva introducerii în exces a *neologismelor de lux.*

.....

.....

i. Dacă limba română ar fi definită prin existenţa mai multor vârste, cărei vârste i-ar aparţine cuvintele neologice ale generaţiei din care faci parte? Formulează un răspuns ţinând cont de împrumuturile cele mai recente pe care le foloseşte grupul tău de colegi sau de prieteni.

.....

.....

.....

.....

j. Exprimă-ţi opinia despre necesitatea împrumuturilor lexicale în limba română contemporană, referindu-te la aspectele pozitive, dar şi la aspectele negative ale folosirii neologismelor.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Nokia 5800 – dă muzica mai tare!

În curând la Germanos vei putea testa noul telefon Nokia 5800, primul telefon cu ecran tactil de la Nokia. Proiectat pentru a asigura o experienţă muzicală desăvârşită, gadgetul are tot ce-ţi doreşti de la un player audio, fiind în acelaşi timp şi un telefon performant: mai multă memorie, fidelitate a sunetului şi sincronizare rapidă. Profitând de tehnologia „touch screen", Nokia introduce „Media Bar", un meniu special care permite accesul instant la muzica preferată. Inovator este şi „Contact Bar"-ul, ce îţi permite un istoric al tuturor apelurilor/mesajelor/e-mailurilor de la/către o anumită persoană. Nu în ultimul rând, camera foto de 3,2 MP cu lentile Carl Zeiss permite printr-o singură atingere împărtăşirea imaginilor foto şi video cu prietenii sau comunităţile online.

(„Noi produse", în revista *Noutăţi de la Germanos*, noiembrie-decembrie 2008)

Scanned with OKEN Scanner

a. Explică utilizarea în text a unor cuvinte din limba engleză.

.....

.....

.....

b. Notează alte cinci cuvinte de origine engleză care se folosesc în domeniul tehnologiei informației.

.....

c. Găsește câte un sinonim pentru următoarele cuvinte din text: *a testa, tactil, proiectat, acces, fidelitate.*

.....

.....

d. Găsește câte un antonim pentru următoarele cuvinte din text: *performant, sincronizare, instant, inovator.*

.....

.....

e. Alcătuiește un enunț în care să evidențiezi un alt sens al substantivului *meniu.*

.....

f. Motivează utilizarea verbului la modul imperativ în cadrul sintagmei ce constituie subtitlul articolului citat.

.....

g. Transcrie o structură din textul dat care face referire la avantajele noului tip de telefon.

.....

.....

h. Exprimă-ți opinia, în 5–7 rânduri, cu privire la fascinația pe care o exercită asupra tinerei generații noutățile din domeniul informaticii și al telefoniei.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

Mă deșteptam în fiecare dimineață cu o nouă mirare. Patul meu de campanie se afla chiar lângă ușă, și cele dintâi priviri descopereau o încăpere ciudată, cu fereastra înaltă și zăbrelită, pereții vopsiți în verde, un vast fotoliu de paie și două taburete, alături de o masă de lucru. [...] Îmi trebuiau câteva minute ca să-mi amintesc unde mă aflu, să înțeleg acele zgomote surde care veneau de afară, pe fereastra deschisă, sau de pe coridor, prin ușa lată, pe care o închideam noaptea cu o bară de lemn.

(Mircea Eliade, *Maitreyi*)

1. Notează sinonime contextuale adecvate pentru următoarele cuvinte din text: *ciudată, vast.* ***(1p)***

.....

2. Precizează mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele subliniate în text. ***(1p)***

.....

3. Transcrie, din text, câte două cuvinte aparținând vocabularului fundamental, respectiv masei vocabularului. ***(1p)***

.....

4. Notează patru termeni din familia lexicală a cuvântului *verde.* ***(1p)***

.....

5. Construiește două enunțuri în care să folosești cuvintele *fereastră* și *noapte* cu sens figurat. ***(2p)***

.....

.....

6. Dovedește, în enunțuri, omonimia cuvântului *companie.* ***(2p)***

.....

.....

.....

7. Alcătuiește două enunțuri în care să folosești verbul *a veni* cu sensuri diferite. ***(2p)***

.....

.....

4-6 puncte	**6-8 puncte**	**8-10 puncte**
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Scanned with OKEN Scanner

Noțiuni de fonetică

Citește cu atenție versurile următoare, apoi rezolvă cerințele:

Cu nime-n lume nu mă-mpac mai bine
*Ca și cu-**aceste** cântece <u>depline</u>*
<u>Oricum</u> aș spune, <u>orișice</u> aș face,
*Tot lângă ele-alăturea îmi **place**.*

Când mie însumi eu îmi sunt povară
Ele mi-alină inima amară
Când îmi sunt rană-adâncă și durere
Ele se scurg pe mine ca o miere.

Le port cu mine peste tot în lume
*Ele sunt <u>cartea</u> mea de **rugăciune**,*
*Cobor cu ele-n **ulițe** pe lună*
Iubim alături, plângem împreună.
.....
Noi suntem două lacrimi dintr-o pleoapă
Căzute-n glastra strofei ca-ntr-o apă,
*Noi suntem două **pagini** dintr-o carte*
Scrisă în viață, tipărită-n moarte...

(Radu Stanca, *Cântecele mele*)

1. Desparte în silabe cuvintele subliniate din textul dat. Precizează ce reguli ai aplicat.

.....
.....
.....
.....

2. Transcrie, din text, trei cuvinte care conțin diftongi, un cuvânt cu triftong și un cuvânt cu hiat.

.....

3. Menționează numărul de sunete și numărul de litere din cuvintele scrise îngroșat în textul citat.

.....
.....

EXERCIȚII COMPLEXE

1. Precizează valorile expresive care se obțin la nivel fonetic în versurile următoare:

Acum iată că din codru și Călin mirele iese,
Care ține-n a lui mână mâna gingașei mirese.
Îi foșnea uscat pe frunze poala lung-a albei rochii,
Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii.

(M. Eminescu, *Călin (file din poveste)*)

Soarele scăpăta spre asfințit, departe, peste trestii.

(Mihail Sadoveanu, *Taine*)

.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

2. Indică, prin subliniere, forma corectă a următoarelor cuvinte: *alcool / alcol, fică / fiică, fiindcă / fincă, foarfecă / foarfece, piepten / pieptene, vehicul / vehicol, zologie / zoologie.*

3. Pune accentul corect în următoarele cuvinte: *avarie, bolnav, butelie, caracter, fenomen, miros, regizor, sever, simbol, unic.*

4. Construiește enunțuri în care să evidențiezi sensurile diferite ale cuvintelor *voi, mozaic* și *veselă* în funcție de accent.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Încercuiește răspunsul corect.

➢ Seria care conține numai forme literare ale cuvintelor date este:
a) caramelă, cartilaj, ilar, itinerariu;
b) caramea, cartilagiu, hilar, itinerar;
c) caramelă, cartilajiu, ilar, itinerariu;
d) caramelă, cartilaj, ilar, itinerar.

➢ Sunt corect accentuate toate cuvintele din seria:
a) colibri, firav, eden, niscai;
b) ponei, rucsac, suntem, antic;
c) colibri, rucsac, antic, troiță;
d) ponei, rucsac, eden, troiță.

➢ Seria care cuprinde numai cuvinte corect despărțite în silabe este:
a) doi-spre-ze-ce, pen-ul-ti-mul, trau-mă, ia-nu-a-ri-e, fias-co, ke-tchup, ci-a-nu-ră;
b) dois-pre-ze-ce, pe-nul-ti-mul, tra-u-mă, ia-nu-a-ri-e, fi-as-co, ketch-up, ci-a-nu-ră;
c) doi-spre-ze-ce, pe-nul-ti-mul, trau-mă, ia-nua-ri-e, fias-co, ke-tchup, ci-a-nu-ră;
d) dois-pre-ze-ce, pe-nul-ti-mul, tra-u-mă, ia-nu-a-ri-e, fi-as-co, ketch-up, cia-nu-ră.

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

Castanii drepți, cu frunze înstelate,
Înalță parfumate piramide
De flori în fildeș palid cizelate,
Simetrice, egale și rigide.

O adiere din câmpia somnoroasă
Mi-aduce glas de viespi, molatic...
În pumnii strânși, ca într-o scoică luminoasă,
Încerc să prind un strop de vânt primăvăratic...

Un cântec s-a înfiripat în mine –
Un cântec simplu, și naiv, și viu,
Și monoton ca glasul de albine.
Ascult nedumerită, și nu știu

Când laolaltă-am început să cânt,
Cu ierburile moi și foșnitoare,
Cu florile-aplecate pe cărare
Și cu frunzișul despletit în vânt.

(Otilia Cazimir, *Între flori*)

1. Desparte în silabe cuvintele subliniate din textul dat. *(1p)*

.....

2. Transcrie două cuvinte monosilabice și două cuvinte bisilabice din text. *(1p)*

.....

3. Rescrie cuvintele care conțin diftong din lista următoare: *flori, adiere, viespi, pumnii, naiv, viu, laolaltă, foșnitoare.* *(1p)*

.....

4. Indică numărul de litere și de sunete din cuvintele următoare: *cizelate, simetrice, aduce, scoică.* *(1p)*

.....

5. Subliniază silaba accentuată pentru fiecare dintre următoarele cuvinte: *palid, simetrice, molatic, monoton.* *(1p)*

6. Precizează tipul rimei și măsura versurilor din prima strofă a poeziei citate. *(2p)*

.....

7. Comentează valorile expresive care se obțin la nivel fonetic în versurile date. *(3p)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

Noțiuni de sintaxă

Enunțul

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Felix se irită. Compătimirile acestea deplasate cu care-l înconjura din când în când familia Tulea și care se potriveau atât de puțin ambițiilor lui îl dezgustau. Avea încredințarea că se pricepe în artă și în literatură și disprețuia în sinea lui profund pe Titi, pe care-l socotea un prostănac. Totuși, Felix nu s-ar fi încercat niciodată să scrie. Era așa de ambițios, încât nici nu putea să-și închipuie că n-ar ajunge a fi cel dintâi dintr-o ramură de activitate. Însă își dădu seama că, în artă sau literatură, succesul e adesea chestiune de întâmplare. Având în sânge ceva din temperamentul pozitiv al tatălui său, Felix citea și știa toate, adică cu mult mai mult decât colegii lui artiști sau literați, dar n-avea stimă decât pentru cariera construită exclusiv pe studiu. Voia să ajungă un doctor mare, cu o cultură generală excepțională, și numai atât. Un risc în alt domeniu i se părea rușinos.

(George Călinescu, *Enigma Otiliei*)

1. Precizează câte enunțuri există în textul de mai sus.....

2. Menționează numărul de fraze și numărul de propoziții neintegrate în fraze din text.

.....

3. Indică numărul propozițiilor din ultima frază a textului dat.....

4. Desparte în propoziții prima frază și indică felul propozițiilor după: rolul lor în frază, alcătuire, aspect și scopul comunicării.

.....

.....

.....

5. Dezvoltă enunțul următor, *Felix citea*, realizând mai întâi o propoziție dezvoltată, apoi o frază.

.....

.....

.....

despre mine

6. Redactează un text cuprinzând cinci enunțuri (o propoziție și patru fraze de minimum trei propoziții), în care să prezinți motivele pentru care ai alege o anumită profesie.

Delimitează prima frază, din textul alcătuit de tine, în propoziții și clasifică-le după toate criteriile învățate.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Fraza. Relațiile sintactice în propoziție și în frază

Citește cu atenție textele următoare, apoi rezolvă cerințele:

A. *Moș Timofte scutură îndelung clopoțelul. La drept vorbind, ceea ce se ascundea sub această denumire era o talangă cât toate zilele, care n-ar fi făcut cine știe ce notă discordantă în clopotnița atât de cutreierată de elevi, lilieci și cucuvele, a bisericii Sfântul Dumitru, de peste drum de școală. Nu era un simplu obicei, ci o adevărată plăcere pentru moș Timofte întâlnirea repetată, regulată și sonoră cu obiectul care dădea semnalul de recreație, și n-ar fi folosit pentru nimic în lume soneriile de multă vreme instalate în școală. Țârâitul lor, impersonal, mecanic, uniform, n-avea niciun farmec pentru bătrân. Mai degrabă ar fi perindat coridoarele liceului sunând la ușa fiecărei clase decât să apese butoanele acelea mărunte de lângă cancelarie, care nu puteau transmite niciodată emoții sau cântece, cum făcea clopoțelul în mâna lui.*

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

1. Alcătuiește schema primei propoziții din textul dat, precizând felul părților de propoziție din care este alcătuită.

.....

.....

.....

2. Desparte în propoziții a doua frază și precizează felul acestora după rolul lor în frază.

.....

.....

.....

3. Indică relațiile sintactice dintre propozițiile frazei analizate la exercițiul anterior și precizează mijloacele de realizare a acestora.

.....

.....

.....

4. Dezvoltă primul enunț, astfel încât acesta să devină o frază care să cuprindă două propoziții coordonate prin juxtapunere.

.....

.....

.....

B. *COLEGIUL ECONOMIC AL BANATULUI MONTAN, Reșița, este unicul colegiu economic din județ și oferă tinerilor șanse egale de instrucție și educație pentru a se pregăti în meserii în continuă ascensiune pe piața muncii, la nivelul standardelor Uniunii Europene și în acord cu cererea de forță de muncă pe plan local, regional și chiar european.*

„Recreația mare – rezerva mea de sănătate și de energie" este un proiect care își propune să motiveze elevii acestei instituții să acorde o mai mare importanță mediului natural, dar și orelor de sport în natură. [...]

Problema pe care acest proiect îşi propune să o rezolve este de a convinge elevii că o zi la şcoală nu înseamnă doar să îţi petreci orele de curs într-o clasă cu patru pereţi şi recreaţii alergând pe holuri întunecate şi admirând portrete demult apuse. Vrem să convingem şi să motivăm elevii să-şi petreacă fiecare recreaţie şi orele de sport în mijlocul naturii, în grădina liceului şi pe terenul de sport, pe care ne dorim să le amenajăm, realizând activităţi ce îi vor menţine antrenaţi într-un mediu plăcut, reconfortant, energizant, distractiv, prietenos şi sănătos.

(*Recreaţia mare – rezerva mea de sănătate şi de energie*, www.ţaraluiandrei.ro)

1. Precizează felul penultimului enunţ (propoziţie sau frază) şi alcătuieşte-i schema, indicând tipul relaţiilor sintactice.

.....

.....

.....

2. Completează textul cu patru-cinci fraze în care să prezinţi posibile activităţi derulate în cadrul proiectului *Recreaţia mare – rezerva mea de sănătate şi de energie*.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Exprimă-ţi opinia cu privire la utilitatea proiectului *Recreaţia mare – rezerva mea de sănătate şi de energie* în viaţa şcolii.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Redactează un text de 7–8 rânduri în care să prezinţi modul în care îţi petreci, de obicei, recreaţiile. Vei include în compunerea ta şi o frază în care să existe cel puţin două propoziţii coordonate prin joncţiune.

5. a) Alcătuieşte o compunere de 10–15 rânduri cu titlul *Recreaţia perfectă*.

b) Transcrie, din compunerea ta, o propoziţie dezvoltată şi realizează-i schema, indicând raporturile care se stabilesc între părţile de propoziţie şi termenii lor regenţi.

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

.....

.....

c) Transcrie, din compunerea ta, o frază și precizează felul propozițiilor (după toate criteriile învățate).

.....

.....

.....

.....

.....

Cuvintele și construcțiile incidente. Punctuația lor

1. Identifică, în textele următoare, cuvintele, construcțiile și propozițiile incidente, apoi explică punctuația acestora:

a) *Opreşte la a treia casă... cea cu trandafiri, vorbi Mircea birjarului cu glas scăzut, făcându-i semn să cotească la stânga.*

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

.....

.....

b) *La sfârşitul anului şcolar, Herr Direktor venise cu automobilul cel nou – tip 1911 – la internatul unde cu patru ani în urmă adusese o „fetiţă" cu haine de băiat, care-l strângea de mână lăcrămând şi suspinând.*

(*Ibidem*)

.....

.....

c) *Am asistat pentru întâia oară (la întâia lectură eram simplu lector amuzat) la scena din tren; răpirea din compartiment, sărutările de pe culoar...*

(*Ibidem*)

.....

.....

d) *— Ce-i, Monica? se miră Dănuţ, scotocind prin ladă.*

Monica ridicase din vălmăşagul jucăriilor o păpuşă cu rochie albă şi părul tăiat din rădăcini. Ţinea în mâini iubirea ei.

— O păpuşă tunsă, se veseli Dănuţ. Stai!... Monica, închipuieşte-ţi că mi-aduc aminte!

(*Ibidem*)

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

.....

2. Precizează valoarea morfologică și, unde este cazul, funcția sintactică a cuvintelor și a construcțiilor subliniate din enunțurile următoare:

a) La festivitate, <u>de bună seamă</u>, vor veni și reprezentanții școlii. .....

b) Mătușa nu venise întrucât, <u>cică</u>, nu fusese anunțată din timp. .....

c) <u>Desigur</u> că avem surprize pentru toți participanții. .....

d) Părerile noastre, <u>iată</u>, contrazic opinia generală. .....

e) <u>De bună seamă</u> că vin cu voi. .....

f) <u>Iată</u> rezultatele candidaților noștri! .....

g) Va proceda, <u>desigur</u>, după indicațiile primite. .....

h) Băiatul a răspuns <u>cu siguranță</u> la toate întrebările. .....

i) <u>Cu siguranță</u> că vom avea o vacanță frumoasă. .....

j) Astăzi va fi, <u>cu siguranță</u>, vreme bună. .....

k) <u>Poate</u> va veni .....

3. Alcătuiește enunțuri în care adverbele și locuțiunile adverbiale indicate să fie, pe rând, predicative și construcții incidente:

- ***fireşte*** – *adverb predicativ:* .....
  – *cuvânt incident:* .....
- ***poate*** – *adverb predicativ:* .....
  – *cuvânt incident:* .....
- ***cu certitudine*** – *locuțiune adverbială predicativă:* .....
  – *structură incidentă:* .....
- ***fără doar și poate*** – *locuțiune adverbială predicativă:* .....
  – *structură incidentă:* .....

4. Redactează un text dialogat de 6-8 rânduri în care să integrezi și două propoziții incidente.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

Predicatul și propoziția subordonată predicativă

Predicatul verbal

Citește cu atenție textele următoare, apoi rezolvă cerințele:

A. — *Mi-am adus aminte şi vreau să spun şi eu o poveste, răspunse cu glăsuşor moale băbuța. Este aici, în vale, nu departe de dumbravă, o căsuță albă de răzăș. Şi trăiesc în căsuța aceea oameni de multă vreme. Sunt întâi tineri, pe urmă îmbătrânesc şi se duc pe o neîntoarsă cale. Şi se ridică cei tineri şi-mbătrânesc şi ei.*

(Mihail Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

1. Subliniază o construcție incidentă din textul dat care conține un predicat verbal.

2. Precizează valoarea morfologică a verbului *a fi* din al doilea enunț al textului dat.

.....

3. Alcătuieşte un enunț în care verbul *a fi* să fie auxiliar pentru diateza pasivă.

.....

4. Identifică predicatele verbale din textul de mai sus şi analizează părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Alcătuieşte un enunț în care predicatul să fie exprimat prin verbul *a trăi*, la modul indicativ, timpul imperfect, persoana I, numărul singular.

.....

6. Formulează două enunțuri în care să utilizezi verbul *a spune* la diateza pasivă, respectiv diateza reflexivă, cu funcția sintactică de predicat verbal.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

B. *A fost odată ca niciodată un ținut al basmelor ale cărui personaje fermecătoare ne-au vrăjit tuturor copilăria. Câți dintre noi nu adormeam în fiecare seară ascultând peripețiile lui Pinocchio sau călătoriile captivante ale Micului Prinț, povestea înduioșătoare a Cenușăresei sau a căprioarei Bambi?*

Reamintește-ți împreună cu noi minunatele povești pe care le vei spune la rândul tău mai departe.

Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici

Generații întregi s-au bucurat de povestea nemuritoare a fraților Grimm.

Frumoasa prințesă Albă-ca-Zăpada a fermecat toate inimile din regat, cu excepția Reginei, mama sa vitregă. Prințesa este nevoită să fugă în pădure, după ce Oglinda Fermecată îi spune mamei vitrege că Albă-ca-Zăpada este cea mai frumoasă din țară.

Aici se va împrieteni cu cei șapte pitici adorabili – Doc, Hapciu, Morocănosul, Voiosul, Ruşinosul, Somnorosul și Mutulică. Dar Regina o va păcăli pe Albă-ca-Zăpada cu un măr fermecat...

(Nicoleta Găleteanu, *Cele mai frumoase povești ale copilăriei*, preluat de pe http://www.unica.ro)

1. Transcrie o propoziție referitoare la copilărie care conține un predicat verbal.

.....

2. Subliniază două predicate verbale exprimate prin verbe la viitor.

3. Rescrie o propoziție cu predicat verbal exprimat printr-un verb la timpul perfect compus, trecând verbul la viitorul indicativului.

.....

4. Selectează din text un verb predicativ derivat cu funcția sintactică de predicat verbal și explică modul lui de formare.

.....

5. Alcătuiește un enunț în care un verb predicativ la un mod personal din textul dat să apară la un mod nepersonal. Indică-i funcția sintactică.

.....

6. Redactează o compunere de 7–8 rânduri în care să-ți exprimi opinia despre rolul basmelor în dezvoltarea creativității/imaginației copilului. Vei integra, în compunerea ta, patru predicate verbale exprimate prin verbe predicative la timpuri diferite, pe care le vei preciza.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII COMPLEXE

1. Scrie enunțuri în care predicatul verbal să fie exprimat prin:

- interjecție predicativă: .....
- adverb predicativ: .....
- locuțiune adverbială predicativă: .....
- verb predicativ la diateza pasivă: .....
- locuțiune verbală predicativă la diateza reflexivă: .....
- verb predicativ impersonal: .....

2. Construiește propoziții în care verbul predicativ *a fi* să aibă următoarele sensuri:

- *a exista:* .....
- *a se întâmpla:* .....
- *a trece:* .....
- *a costa:* .....
- *a se duce:* .....
- *a dura:* .....
- *a se împlini:* .....
- *a proveni:* .....
- *a avea loc:* .....
- *a colinda:* .....

3. Subliniază forma corectă a verbului cu funcția sintactică de predicat verbal în fiecare dintre enunțurile de mai jos:

- *Erai / era* să pierzi tramvaiul.
- Fiecare dintre colegi *zâmbea / zâmbeau* auzind spusele profesorului.
- Niciuna dintre prietenele mele *n-a lipsit / n-au lipsit* de la aniversarea mea.
- Nimic din cele auzite *nu* m-*a mirat / nu* m-*au mirat*.
- Nimeni dintre cei prezenți *nu se plictisea / nu se plictiseau*.
- Nimeni și nimic *nu* mă *poate / nu* mă *pot* convinge de contrariul spuselor mele.
- Echipa fetelor *a câștigat / au câștigat* detașat.
- Jumătate dintre colegii mei *vine / vin* zilnic în acest parc.
- *Ce-i / ce-s* cu aceste haine murdare în camera ta?

Predicatul nominal

Citește cu atenție textele următoare, apoi rezolvă cerințele:

A. *Era odată un oraș de basm, locuit de prichindei. Li se spunea prichindei, pentru că erau mici, mici de tot. Oricare dintre ei nu era mai înalt decât un castravete, și nici acela prea mare. Însă orașul lor era tare frumos. Pe lângă fiecare casă creșteau sumedenie de flori: margarete, romanițe, păpădii. Până și străzile la ei aveau nume de flori: strada Campanulelor, aleea Romanițelor, bulevardul Albăstrelelor. Iar orașul se numea chiar Orașul Florilor. Și era așezat pe malul unui pârâu. Prichindeii îi ziceau apei acesteia Pârâul Castraveților pentru că pe malul lui creșteau foarte mulți castraveți.* [...]

Unii dintre cititori vor spune, din capul locului, că toate astea sunt, de bună seamă, scorneli, că în realitate nu există asemenea prichindei. Dar, la drept vorbind, nimeni nu susține că ei ar exista cu adevărat. Una este realitatea în viață și cu totul alta într-un oraș de basm. În orașul de basm poate exista orice.

Într-o căsuță de pe strada Campanulelor locuiau laolaltă șaisprezece prichindei. Cel mai de seamă dintre ei era un prichindel numit Știetot. Îl porecliseră Știetot pentru că într-adevăr știa foarte multe lucruri.

Și știa foarte multe pentru că citea fel de fel de cărți. La el, pe masă, pe sub masă, pe pat, pe sub pat, numai cărți și iar cărți. Nu găseai un locșor în odaia lui în care să nu dai de cărți. Datorită cărților citite Știetot devenise foarte înțelept. De aceea toți îi dădeau ascultare și-l iubeau nespus.

(Nikolai Nosov, *Aventurile lui Habarnam*)

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc textul citat:

– orașul în care trăiesc prichindeii și prichinduțele;

.....

– două străzi din orașul prichindeilor;

.....

– o caracteristică a prichindeilor exprimată printr-un predicat nominal.

.....

2. Alcătuiește un enunț în care unul dintre numele străzilor notate la exercițiul anterior să aibă funcția sintactică de nume predicativ.

.....

3. Transcrie o structură din text care conține un predicat nominal și face referire la aspectul Orașului Florilor.

.....

.....

4. Analizează predicatul nominal identificat la exercițiul anterior.

.....

.....

5. Înlocuiește verbul subliniat în enunțul următor cu un verb echivalent ca sens: *în realitate nu există asemenea prichindei.*

.....

6. Indică un predicat nominal din enunțul subliniat în textul citat.

.....

7. Găsește în text patru nume predicative exprimate prin:

– adjectiv la gradul pozitiv;

.....

– adjectiv la gradul comparativ de superioritate;

.....

– locuțiune adjectivală la gradul superlativ relativ de superioritate;

.....

Scanned with OKEN Scanner

– adjectiv la gradul superlativ absolut.

caută indiciul

.....

8. Alcătuiește câte un enunț care să conțină câte un predicat nominal despre:

– personajul numit Ştietot;

.....

– camera în care locuiește Ştietot;

.....

9. Imaginează-ți că localitatea în care locuiești ar purta un nume de floare. Alege acest nume, apoi descrie localitatea, într-un text de 4–5 rânduri, în care vei integra patru predicate nominale cu verbe copulative diferite.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B. Amsterdam: o Veneție a nordului

Amsterdam este capitala şi cel mai mare oraş al Olandei, situat în provincia North Holland, în vestul țării. Denumirea sa include numele râului Amstal, curs de apă care atunci când ajunge în capitală se ramifică într-o rețea de canale construite artificial. Faptul conferă Amsterdamului o structură de un pitoresc aparte, nu în ultimul rând oraşul fiind adesea comparat cu bine-cunoscuta Veneție. [...]

În sud-vest se află pădurea Amsterdamse Bos, un parc uriaş, construit artificial şi vizitat anual de peste 4 milioane de turişti. Suprafața sa este de peste 1000 de hectare.

Legătura cu Marea Nordului se face prin Canalul Mării Nordului. Climatul este temperat, influențat de vecinătatea acesteia. Iarna, temperaturile oscilează şi pot coborî sub zero grade, înregistrându-se şi geruri. Vara, rareori sunt temperaturi ridicate, media oscilând în jurul a 22 de grade Celsius. Densitatea populației în zona urbană este de 4457 de locuitori pe km pătrat, dar 12 la sută din suprafața oraşului este ocupată de spații verzi.

La Amsterdam au loc anual peste 140 de festivaluri diverse, unul dintre cele mai cunoscute fiind, desigur, Festivalul Lalelelor (floare cultivată predilect de grădinarii olandezi, conform tradiției). Cele mai multe şi în acelaşi timp pitoreşti acțiuni cu participare de masă sunt organizate cu prilejul Zilei Reginei – Könninginnedag *– sărbătorită tradițional pe 30 aprilie începând din 1885.*

(www.vacantedevis.ro)

1. Subliniază, în textul dat, un enunț care să conțină un predicat nominal şi să facă referire la capitala Olandei.

2. Verbul copulativ din structura predicatului nominal identificat la exercițiul anterior este: .....

3. Transcrie un enunț care conține un predicat nominal, referitor la clima Amsterdamului.

.....

4. Indică felul predicatelor din fragmentul de text subliniat.

.....

Scanned with OKEN Scanner

5. Identifică, în textul citat:

– un enunț în care verbul *a fi* este predicativ;

.....

– un enunț în care verbul *a fi* este copulativ;

.....

– un enunț în care verbul *a fi* este auxiliar.

.....

6. Alcătuiește enunțuri despre Amsterdam, valorificând informațiile din textul dat, în care să integrezi două predicate nominale, alcătuite cu verbul copulativ *a deveni*, respectiv *a rămâne*.

.....

.....

EXERCIȚII COMPLEXE

1. Subliniază predicatele nominale din enunțurile următoare și notează în spațiile libere valoarea morfologică a cuvântului prin care se exprimă numele predicativ:

- Brazii din grădina bunicilor sunt înalți. .....
- Cititul a devenit pentru mine o mare plăcere. .....
- Prăjiturile făcute de bunica erau de ciocolată. .....
- Atitudinea lui era împotriva celor doi. .....
- Pasiunea lui era de a colinda munții. .....
- Planul acesta părea cel mai greu de îndeplinit. .....
- Cine este autorul acestui tablou? .....
- Florile aduse de copii erau de tot felul. .....
- Mesajul era de la el. .....
- Ioana nu este asemenea altora. .....
- Este greu a-ți explica greșelile făcute. .....
- Strădania lui era de a nu se băga de seamă eroarea de calcul. .....
- Fetița părea asemenea părinților săi. .....
- Bătrânul era cam tra-la-la. .....
- Noi nu eram contra niciunuia dintre concurenți. .....

2. Lucrați în grupe de câte patru elevi și construiți enunțuri în care verbele de mai jos să fie, pe rând, copulative și predicative:

- *a ajunge* – predicativ .....
  – copulativ .....
- *a ieși* – predicativ .....
  – copulativ .....
- *a face* – predicativ .....
  – copulativ .....
- *a părea* – predicativ .....
  – copulativ .....

Scanned with OKEN Scanner

- *a însemna* – predicativ.....
  – copulativ.....
- *a rămâne* – predicativ.....
  – copulativ.....

Câştigă grupa care termină de construit cele douăsprezece enunţuri în 4 minute.

3. Alcătuieşte enunţuri în care numele predicativ să fie exprimat prin următoarele părţi de vorbire:

- verb la supin .....
- substantiv în genitiv .....
- pronume nehotărât în acuzativ .....
- locuţiune adjectivală .....
- adverb .....
- numeral în dativ .....
- locuţiune substantivală .....

4. Precizează felul verbului *a fi* (predicativ/copulativ/auxiliar) în următoarele enunţuri:

- Astăzi este un an de la acest eveniment. .....
- Actorii au fost apreciaţi de public. .....
- Livada era îmbelşugată. .....
- N-ar fi făcut aşa ceva! .....
- Copiii au fost încântaţi de povestea bunicului. .....
- Astăzi este frig la munte. .....
- Bluza aceasta este de dantelă. .....
- Mi-e milă de căţeluşii abandonaţi. .....

5. Analizează predicatele din următoarele texte:

a. *E uşor a scrie versuri*
Când nimic nu ai a spune
Înşirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune.
(M. Eminescu, *Criticilor mei*)

b. *Altul este al tău suflet,*
Alţii ochii tăi acum,
Numai eu, rămas acelaşi,
Bat mereu acelaşi drum.
(M. Eminescu, *Pe aceeaşi ulicioară...*)

Acordul predicatului cu subiectul

1. Subliniază forma corectă a verbului:

a. Eu şi ei *voi pleca / vom pleca / vor pleca* în excursie.
b. Două milioane *este / sunt* o sumă importantă pentru mine.
c. Eram curioasă care dintre colegi *va câştiga / vor câştiga* întrecerea.
d. Nici mama, nici tata *nu era / nu erau* acasă.
e. Andrei sau Dan *a plecat / au plecat* înaintea mamei?
f. Averea mea *este / sunt* cărţile.
g. Majoritatea prietenilor mei *are / au* planuri de viitor.
h. *A fost sesizată / au fost sesizate* o serie de abateri de la regulament.
i. Stolul de vrăbii *se aşezase / se aşezaseră* pe gardul vecinului.
j. O mulţime de copii *a fost chemată / au fost chemaţi* la petrecere.

Scanned with OKEN Scanner

k. În ceea ce *privește / privesc* problemele analizate, discuția rămâne deschisă.
l. Fiecare dintre ei *a citit / au citit* acest roman.

2. Completează enunțurile următoare cu formele corespunzătoare ale structurilor indicate între paranteze și precizează cum s-a realizat acordul numelui predicativ:

- Lanurile și copacii ..... *(a fi frumos).*
- Băieții și fetele ..... *(a fi cuminte).*
- Lalelele și trandafirii ..... *(a fi parfumat).*
- Peretele și fereastra ..... *(a fi vopsit).*
- Casa și gardul ..... *(a fi îngrijit).*

3. Corectează greșelile din enunțurile următoare, realizând acordul predicatului cu subiectul:

- Te-au impresionat lectura sau muzica? .....
- Tu și ele au primit diplome de merit. .....
- Frecvența gesturilor politicoase sunt determinate de o educație corespunzătoare. .....
- Nici laleaua, nici trandafirul nu au fost udate. .....
- Oricare dintre participanți puteau să câștige premiul cel mare. .....
- Cine i-au chemat pe colegii noștri? .....
- Erai cât pe ce să nu ajung la timp. .....
- Familia Popescu sunt vecinii mei. .....
- O contribuție majoră la creșterea gradului de civilizație o are educația acordată tinerilor și respectul față de proprietatea publică. .....

Propoziția subordonată predicativă

Citește textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Nu sunt ce par a fi
Nu sunt
Nimic din ce-aș fi vrut să fiu!...
Dar fiindcă m-am născut fără să știu,
Sau poate prea curând,
Sau poate prea târziu...
M-am resemnat ca orice bun creștin,
Și n-am rămas decât... Cel care sunt!

(Ion Minulescu, *Nu sunt ce par a fi...*)

1. Transcrie predicatele din textul dat, completând primele trei coloane ale tabelului următor:

Predicate verbale	**Predicate nominale**	**Predicate nominale incomplete**	***Propozițiile subordonate predicative***
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

2. Identifică propozițiile subordonate predicative și notează-le în ultima coloană a tabelului, în dreptul verbelor copulative regente.

3. Realizează contragerea predicativelor identificate în partea de propoziție corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut.

.....

.....

4. Alege un nume predicativ din text și realizează-i expansiunea în propoziția subordonată corespunzătoare. Menționează ce modificări au apărut.

.....

.....

.....

5. Alcătuiește patru fraze referitoare la ceea ce crezi tu că îți definește personalitatea sau propria identitate, în care să integrezi și câte o predicativă subordonată verbului copulativ *nu sunt*. Predicativele trebuie să fie introduse prin următoarele elemente de relație:

- un pronume relativ compus în cazul nominativ;
- pronumele relativ *cine* în cazul acuzativ;
- adverbul relativ *cum*.

6. a) Construiește două fraze în care să existe și câte o propoziție predicativă subordonată verbului *a rămâne*, respectiv *a părea*.

.....

.....

b) Stabilește caracterul personal sau impersonal al acestor verbe regente.

.....

7. Alcătuiește două fraze în care verbele notate la exercițiul anterior să constituie termeni regenți pentru o subordonată subiectivă.

.....

.....

8. Integrează în două fraze propoziția *aș fi vrut*, în așa fel încât aceasta să fie, pe rând:

- predicativă.....
- subiectivă.....

9. Identifică termenii regenți și elementele de relație ale propozițiilor subordonate notate la exercițiul anterior și precizează valoarea lor morfologică.

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII COMPLEXE

1. Subliniază numele predicative din enunțurile următoare, apoi realizează expansiunea acestora:

a) Cerul părea de cristal.

.....

b) Tinerețea înseamnă entuziasm și idealuri, bătrânețea înseamnă înțelepciune.

.....

c) Dorința noastră este de a ne întâlni cu prietenii.

.....

d) Nemulțumirea părinților era întârzierea lui Mihai.

.....

e) Fiind foarte perseverent, Vlad a devenit conducătorul grupului de dezbatere.

.....

f) Adevărata provocare a acestui concurs este găsirea unei soluții eficace.

.....

g) Folosirea acestui produs înseamnă obținerea unor rezultate excelente.

.....

h) Bunicii mei au rămas vrednici și iubitori.

.....

2. Completează enunțurile de mai jos mai întâi cu un nume predicativ, apoi cu o propoziție predicativă:

- Datoria elevilor este – .....
  – .....
- Băiatul părea – .....
  – .....

3. Construiește un enunț în care să existe două propoziții predicative aflate în raport de coordonare.

.....

4. Contrage cele două predicative și precizează modificările care au avut loc.

.....

.....

5. Construiește fraze în care propoziția predicativă să fie introdusă, pe rând, prin următoarele elemente de relație: *că, să, dacă, unde, când, ce.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

6. Se dau frazele:

- *Fata păru să-şi dea seama de greşeală.*
- *Întrebarea era dacă vom ajunge la timp şi dacă ne vom întâlni cu prietenii noştri.*
- *Campion devine oricine munceşte cu stăruinţă.*
- *Norocu-i cum şi-l face omul.*
- *Bărbatul părea să fie obosit şi nu a putut participa la şedinţa aceasta.*
- *Nehotărârea mea este pe care să-l recompensez.*
- *Curiozitatea tuturor era cui îi va înmâna directorul ştafeta campionului.*

a) Precizează felul propoziţiilor din fiecare frază.
b) Menţionează valoarea morfologică a cuvintelor care constituie elemente de relaţie în frază.
c) Identifică elementele de relaţie cu funcţie sintactică în propoziţia pe care o introduc.

7. Subliniază propoziţiile predicative din frazele următoare:

- *A ajunge ceea ce ţi-ai propus necesită mult efort.*
- *Părând că nu înţelege, elevul privea în pământ.*
- *A deveni ce ţi-ai dorit dintotdeauna înseamnă seriozitate, consecvenţă şi multă muncă.*
- *Nu e uşor de rămas cum ne ştim din copilărie.*
- *Ieşind ceea ce a dorit, a mulţumit părinţilor săi pentru susţinere.*

8. Analizează fraza de mai jos după modelul dat.

Atmosfera din amfiteatrul şcolii era cum mi-am închipuit, chipurile copiilor păreau că strălucesc şi că vestesc bucuria adunată în sufletele lor, iar rezultatele lor au ajuns să fie mândria tuturor.

Model:

- Părerea părinţilor este [1]/ că nu s-a pregătit suficient.[2]/

1 – propoziţie principală, insuficientă sintactic, dezvoltată, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, regentă pentru propoziţia 2;
2 – propoziţie subordonată predicativă, subordonată verbului copulativ „este" din propoziţia regentă, dezvoltată, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă.

9. Citeşte textul următor, apoi rezolvă cerinţele de mai jos:

Fiecare om îşi clădeşte de-a lungul vieţii un edificiu afectiv. Măsura în care el este e dată de consistenţa acestui edificiu, de mâna aceea de oameni – ei nu pot fi mulţi – pe care i-a preluat în el şi pe care i-a iubit fără rest, fără umbră, şi împotriva cărora spiritul lui critic, chiar dacă a fost prezent, a rămas neputincios. Aceşti oameni puţini, care ne fac pe fiecare în parte să nu regretăm că suntem, reprezintă, chit că o ştim sau nu, stratul de protecţie care ne ajută să trecem prin viaţă. Fiecare om „face faţă" la ce i se întâmplă pentru că este protejat în felul acesta. Fără acest zid de fiinţe iubite care ne înconjoară (indiferent că ele sunt sau nu în viaţă), noi nu am fi buni de nimic. Ne-am destrăma precum într-o atmosferă în care frecarea este prea mare. Sau ne-am pierde, ne-am rătăci pur şi simplu în viaţă. Dacă ura celorlalţi – covârşitoare uneori! –, invidia lor, mârşăvia lor sunt neputincioase este pentru că există câţiva oameni pe care îi iubim până la capăt.

Cu cât mai deosebită este calitatea oamenilor din care e alcătuit edificiul nostru afectiv, cu atât mai subtil, mai tenace este modul nostru de a persista în viaţă.

(Gabriel Liiceanu, *Declaraţie de iubire*)

a. Găseşte câte un sinonim contextual pentru verbele subliniate în text.

.....

Scanned with OKEN Scanner

b. Transcrie din textul dat două verbe folosite cu sens figurat, apoi alcătuiește două enunțuri în care să le utilizezi cu sens propriu.

.....

.....

.....

c. Precizează valoarea verbului *a fi* din următoarele structuri: *măsura în care el este e dată de consistența acestui edificiu*; *chiar dacă a fost prezent.*

.....

.....

.....

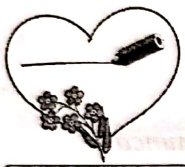

d. Exprimă-ți opinia cu privire la semnificația structurii scrise între ghilimele *„face față”*.

.....

.....

.....

.....

.....

e. Precizează părțile de vorbire prin care sunt exprimate numele predicative din ultimul paragraf al textului dat.

.....

f. Realizează expansiunea numelui predicativ din structura *a rămas neputincios*, precizând două modificări produse.

.....

.....

g. - Identifică și transcrie o propoziție subordonată predicativă din ultima frază a primului paragraf.

.....

- Precizează elementul de relație al predicativei selectate.

.....

- Realizează contragerea propoziției predicative.

.....

h. Exprimă-ți opinia, într-o compunere de 10–12 rânduri, despre importanța relațiilor afective pe care le trăiește un om de-a lungul vieții în formarea propriei personalități.

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

În camera preceptorului mai ardea lumina și el umbla încoace și-ncolo, agitat și obosit. Citise toată seara, până către miezul nopții. Tânărul domn Homburger nu era ceea ce părea sau ceea ce dorea el să pară. Nu era un cugetător. N-avea nici măcar o gândire științifică. Dar în unele privințe era înzestrat și, în plus, era tânăr. Și cum în firea lui nu exista dominantă imperativă și inevitabilă, nu putea duce lipsă de idealuri.

(Hermann Hesse, *Luna lui cuptor*)

1. Transcrie primele două predicate verbale și precizează modul și timpul verbelor prin care se exprimă. *(2p)*

.....

2. Notează din text două predicate nominale în care numele predicativ să fie exprimat printr-un substantiv comun, respectiv un adjectiv. *(1p)*

.....

3. Realizează expansiunea unui nume predicativ notat la exercițiul anterior în propoziția subordonată corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut. *(2p)*

.....

.....

4. Transcrie o propoziție subordonată predicativă și precizează valoarea morfologică a elementului de relație. *(1p)*

.....

5. Contrage predicativa identificată la exercițiul anterior în partea de propoziție corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut. *(2p)*

.....

.....

6. Redactează un text de 5–6 rânduri în care să prezinți alte posibile însușiri ale preceptorului Homburger. În compunerea ta vei utiliza trei predicate verbale, două predicate nominale și două predicative. *(2p)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Scanned with OKEN Scanner

caută indiciul

Subiectul și propoziția subordonată subiectivă

Subiectul

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

A. *Cum să nu-mi aduc aminte de împărțirea casei? Sufrageria, salonul cu goblenuri, biblioteca și trei dormitoare mari se aflau în partea cea mai retrasă, cea cu vedere spre Rodriguez Peña. Doar un coridor cu masiva-i ușă de stejar despărțea partea asta de aripa din față, unde se aflau o baie, bucătăria, dormitoarele noastre și holul din mijloc, în care dădeau dormitoarele și coridorul. În casă se intra printr-un antreu cu majolică, iar glasvandul ducea în hol. Astfel încât intrai prin antreu, deschideai glasvandul și ajungeai în hol; aveai de o parte și de alta ușile dormitoarelor noastre și în față coridorul ce ducea spre zona mai retrasă; mergând pe coridor, treceai pragul ușii de stejar și, dincolo de ea, începea partea cealaltă a casei; sau puteai s-o apuci la stânga, chiar în dreptul ușii, pe un culoar mai îngust care ajungea la bucătărie și la baie. Când ușa era deschisă, îți dădeai seama cât de mare era casa; când nu era deschisă, lăsa impresia unui apartament ca acelea care se fac acum, de abia te poți mișca în ele.* [...]

Veșnic îmi voi aduce aminte cât se poate de limpede tot ce s-a întâmplat, pentru că a fost ceva simplu și fără circumstanțe inutile. Irene stătea la ea în dormitor și tricota, era opt seara și pe neașteptate mi s-a năzărit să pun pe foc ceainicul pentru maté. Am mers pe coridor până în fața ușii de stejar, care era întredeschisă și tocmai dădeam s-o apuc spre bucătărie când am auzit ceva în sufragerie sau în bibliotecă. Zgomotul era neclar și surd, ca un scaun răsturnat pe un covor sau un zvon înfundat de glasuri. M-am repezit la ușă înainte să fie prea târziu, am închis-o violent, lăsându-mă cu tot trupul; din fericire, cheia era de partea noastră și am tras și zăvorul cel mare, pentru mai multă siguranță.*

(Julio Cortázar, *Casa ocupată*)

dicționar **maté* – infuzie din planta *Ilex paraguayensis*, foarte populară în Rio de la Plata.

1. Transcrie primele patru subiecte exprimate și precizează felul lor (subiect simplu/multiplu).

.....

.....

.....

.....

2. Menționează la ce fac referire substantivele care intră în componența subiectelor multiple identificate la exercițiul anterior.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

3. Valorificând conținutul fragmentului dat, construiește patru enunțuri în care substantivele *casă*, *coridor*, *dormitor* și *ușă* să îndeplinească funcția sintactică de subiect.

.....

.....

.....

.....

4. Notează propozițiile din text în care subiectul este exprimat printr-un pronume.

.....

.....

.....

5. Subliniază pronumele de la exercițiul anterior și precizează felul lor.

6. Delimitează ultima frază în propoziții și precizează felul subiectului (exprimat/neexprimat) din fiecare propoziție.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. a) Transcrie, din secvența subliniată, propozițiile cu subiect subînțeles.

.....

.....

b) Rescrie aceste propoziții, introducând un subiect exprimat printr-un substantiv comun adecvat contextului.

.....

.....

8. Încercuiește răspunsul corect!

- În propoziția scrisă în chenar subiectul este: **a.** exprimat printr-un pronume relativ; **b.** exprimat printr-un pronume nehotărât; **c.** neexprimat.
- În prima propoziție din text subiectul este: **a.** exprimat (pronumele reflexiv *îmi*); **b.** inclus în desinența verbului; **c.** subînțeles.
- Subiectul din propoziția *aveai de o parte și de alta ușile dormitoarelor noastre și în față coridorul* este: **a.** inclus în desinența verbului; **b.** nedeterminat; **c.** subînțeles.
- În secvența *Când ușa era deschisă, îți dădeai seama cât de mare era casa.* există: **a.** două subiecte exprimate și un subiect nedeterminat; **b.** două subiecte exprimate și un subiect inclus în desinența verbului; **c.** un subiect exprimat, un subiect subînțeles și un subiect inclus în desinența verbului.

Scanned with OKEN Scanner

9. Redactează o compunere narativă de 20–25 de rânduri în care să continui fragmentul citat.

B. *Conştienţi de nevoile reale de confort şi habitare, tinerii au optat pentru spaţii mari de relaxare şi odihnă. Parterul include un living amplu, bucătăria, baia de serviciu şi un hol mare în care a fost amenajată scara de acces la mansardă. Livingul ocupă o mare parte din suprafaţa parterului, fiind una dintre cele mai spaţioase şi mai bine iluminate camere.*

La etaj sunt amplasate două dormitoare mai mici şi unul matrimonial. Acesta din urmă are acces direct la o cameră amenajată ca dressing, care se continuă cu o sală de baie. Fiind amplasat pe colţ, acest dormitor are dublă deschidere spre exterior: una pe terasa faţadei şi cealaltă în laterala casei, pe o terasă mai mică, de unde se pot vedea foarte bine garajul şi grădina. Bucătăria ocupă cea mai mică suprafaţă dintre toate camerele casei, însă are suficient spaţiu pentru zona de lucru şi pentru locul de luat masa. Bucătăria are acces direct pe terasa amenajată în laterala casei, în spaţiul format prin prezenţa garajului şi a curţii interioare. Această zonă a fost placată cu dale mari de beton, iar de jur împrejurul ei a fost plantată viţă-de-vie, care în viitor va asigura umbră şi intimitate. „Nu am considerat că este necesar să facem un spaţiu mare pentru bucătărie. Totul trebuie să fie raportat la nevoile reale, fără a presupune că în viitor acestea se vor schimba foarte mult." ne spune proprietarul.

(Ramona Toma, „În lumina soarelui", în revista *Casa mea*, nr. 7, iulie 2007)

1. Transcrie:

– o propoziţie cu subiectul exprimat printr-un pronume relativ şi în care se face referire la camera amenajată ca dressing;

.....

– o propoziţie cu subiectul exprimat printr-un pronume demonstrativ de apropiere şi în care se face referire la dormitorul matrimonial;

.....

– o propoziţie în care subiectul este exprimat printr-un substantiv compus;

.....

– o propoziţie cu subiect multiplu.

.....

2. Valorificând fragmentul dat, completează următoarele enunţuri cu un substantiv/mai multe substantive potrivit(e) cu funcţia sintactică de subiect.

- La parter se află.....
- .....ocupă o mare parte din suprafaţa parterului.
- .....este camera care ocupă cea mai mică suprafaţă.

3. Notează, din primul paragraf, o propoziţie în care subiectul este exprimat printr-un substantiv provenit dintr-un adjectiv.

.....

4. Alcătuieşte două enunţuri în care să utilizezi verbul *a amenaja* la modul infinitiv, respectiv supin, cu funcţia sintactică de subiect.

.....

.....

5. Delimitează fraza subliniată în propoziţii şi precizează tipul subiectului din fiecare propoziţie.

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

6. Redactează o compunere de 8–10 rânduri în care să descrii propria casă/propriul apartament, făcând referire la dispunerea camerelor şi la funcţionalitatea lor. În compunerea ta, vei utiliza cel puţin câte trei propoziţii cu subiect exprimat, respectiv subiect neexprimat.

EXERCIŢII COMPLEXE

1. Alcătuieşte enunţuri în care următoarele părţi de vorbire să îndeplinească, pe rând, funcţia sintactică de subiect:

- substantivul *victimă*: .....
- substantivele comune *elevi* şi *părinţi*: .....
- substantivul obţinut prin conversiunea adjectivului *timid*: .....
- verbul *a alege* la modul infinitiv: .....
- verbul sinonim cu *a şovăi*, la infinitiv: .....
- verbul *a remarca* la modul supin: .....

2. Construieşte enunţuri despre vacanţă în care să utilizezi opt pronume diferite cu funcţia sintactică de subiect.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. a) Identifică subiectele din fragmentul următor şi precizează partea de vorbire prin care se exprimă.

Am trăit la începutul acestei primăveri întârziate o întâmplare stranie şi tulburătoare pe care – deşi n-am înţeles-o, sau poate tocmai de aceea – simt nevoia să o povestesc. Era o după-amiază închisă, zgâriată de un vânt rece şi plin de răutate, iar eu treceam grăbită şi înfrigurată, între alţi trecători grăbiţi şi înfrigurați, prin dreptul Ateneului, când am simţit deodată că ceva s-a schimbat în jurul meu, că ritmul străzii s-a încetinit ciudat, că din loc în loc unii s-au oprit şi se uită cu un aer copilăresc în sus, în timp ce alţii continuă să înainteze ca în vis, cu ochii pe cer. Am ridicat şi eu ochii şi m-am oprit. Deasupra pieţei, de fapt în văzduhul de deasupra spaţiului dintre Biblioteca Universitară şi Athenée Palace, un imens stol de păsări negre, subţiri, se rotea schimbându-şi în permanenţă forma, dar având în permanenţă o formă: glob, paraboloid, con, săgeată, sinusoid, virgulă, din nou glob, din nou săgeată, piramidă, hiperboloid. Oricare ar fi fost însă forma născută, ea

Scanned with OKEN Scanner

se năştea din mişcare, iar în interiorul ei – căci erau forme spaţiale, ample, în trei dimensiuni – mişcarea continua într-un fel armonios şi savant, urmând evident legi ale dinamicii şi neoprindu-se nicio clipă. Iar totul era de o extraordinară frumuseţe.

(Ana Blandiana, „O întâmplare stranie", în vol. *Autoportret cu palimpsest*)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Transcrie din textul citat la punctul a) patru propoziţii cu subiect inclus.

.....

.....

.....

.....

4. Precizează tipul subiectului din fiecare propoziţie de mai jos:

- Veniţi cu noi la colindat? .....
- La televizor a spus că va fi o iarnă lungă. .....
- E greu de povestit întâmplarea aceasta. .....
- Ce s-a întâmplat? .....
- În acest restaurant se mănâncă bine. .....
- În fiecare zi ninge necontenit. .....
- Mergeau fără grabă de-a lungul terenului. .....
- Băiete, ce ai văzut? .....
- Putem afirma că marele nostru povestitor este Creangă. .....
- Ieri scria în ziar despre aglomeraţia specifică sezonului. .....

5. Subliniază cu linie continuă subiectele şi cu linie întreruptă predicatele din enunţurile următoare:

- Se aude cântecul copiilor.
- Mă doare atitudinea lui faţă de noi.
- Nu i-a venit la socoteală rezultatul confruntării.
- Nu mi-a priit zgomotul străzii.
- Ne-a ajuns învăţatul pentru astăzi.
- Nu i-a convenit minciuna ta.
- Adevărul se află întotdeauna.
- Ţi-a plăcut cadoul primit?
- Nu-mi trebuie aceste cutii.
- I-a fost scris a ajunge cineva.

Scanned with OKEN Scanner

- Mi-a rămas de scris la matematică.
- Nu prea mi-e somn.

RECAPITULEAZĂ, REZOLVÂND EXERCIȚIILE URMĂTOARE!

1. Indică felul verbelor prin care sunt exprimate predicatele de la exercițiul anterior.

2. Precizează diateza, modul și timpul fiecărui verb identificat.

Propoziția subordonată subiectivă

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Noapte. Verde, portocaliu, albastru. [...]

M-am trezit: lumină ușoară albăstruie, licărul pereților de sticlă, scaune și masă din sticlă. Asta m-a calmat; inima a încetat să îmi mai bată ca un ciocan.

[*E clar că sunt bolnav. N-am mai visat niciodată până acum. Se spune că la cei din vechime era ceva absolut obișnuit* să aibă vise. *Dar bineînțeles că întreaga lor viață era un îngrozitor carusel – verde, portocaliu.*] *Eu știu că până acum creierul meu a fost un mecanism cronometric precis, strălucitor, fără niciun fir de praf. Dar acum... Da, chiar așa este: simt un fel de corp străin acolo în creierul meu, precum simți cea mai fină geană în ochi. Nu-ți simți corpul, dar un ochi cu o geană în el îl simți în fiecare clipă.*

(Evgheni Zamiatin, *Noi*)

1. a) Subliniază predicatele, încercuiește elementele de relație și desparte frazele marcate între paranteze în propoziții.

b) Precizează felul propozițiilor identificate.

c) Menționează valorile morfologice ale termenilor regenți ai fiecărei subordonate.

d) Notează valoarea morfologică a elementului de relație prin care este introdusă fiecare propoziție subordonată.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Contrage propoziția subordonată notată în chenar în partea de propoziție corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

3. Subliniază subiectele din enunțurile următoare și precizează partea de vorbire prin care se exprimă: *Asta m-a calmat*; *întreaga lor viață era un îngrozitor carusel – verde, portocaliu.*

.....

4. Realizează expansiunea subiectelor notate la exercițiul anterior și menționează ce modificări au apărut.

.....

.....

.....

5. Completează spațiile libere cu patru termeni regenți diferiți, astfel încât propoziția *n-am mai visat niciodată până acum* să fie subiectivă.

.....

.....

.....

.....

6. Alcătuiește o frază în care prima subordonată subiectivă identificată în text să devină subordonată predicativă.

.....

7. Construiește patru fraze în care să incluzi și câte o propoziție subiectivă care să aibă următorii termeni regenți:

– verbul predicativ impersonal *a ști* la diateza pasivă;

.....

– verbul predicativ personal *a spune* la diateza activă;

.....

– verbul predicativ impersonal *a fi*;

.....

– o locuțiune adverbială predicativă.

.....

8. Contrage primele două propoziții subiective notate la exercițiul anterior în partea de propoziție corespunzătoare.

.....

.....

9. Redactează un text de 20–25 de rânduri în care să povestești unul dintre visele tale. În compunere, vei integra două subordonate subiective.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII COMPLEXE

1. Transcrie propozițiile subiective din fragmentele următoare, citate din romanul *Enigma Otiliei* de G. Călinescu:

a. *Îmi vine uneori să alerg – spuse ea lui Felix care ședea în picioare, puțin cam încurcat de rochia și nimicurile cărora le slujea de cuier –, să zbor.*

.....

b. *Ceea ce izbi pe Felix, care privea din chioșc, fu nu veselia volubilă a Otiliei, cât satisfacția reținută a lui Pascalopol, care nu se clasa deloc printre sentimentele paterne.*

.....

c. *Era evident că el venea acolo pentru cineva, desigur pentru Otilia, și că jocul de cărți era numai un pretext.*

.....

d. *Mai curios era că ceilalți nu erau scandalizați.*

.....

e. *Trebuie să sosească curând.*

.....

f. *Ți s-a părut că e indispus?*

.....

g. *Nu trebuie să te gândești la iubire înainte de a-ți face o carieră strălucită.*

.....

h. *Poate că n-ar trebui să-ți spun, dar domnișoara Otilia a venit îngrijorată la mine și mi-a arătat că moș Costache nu vrea să dea bani ca să te înscrii la Universitate și celelalte.*

.....

i. *Fata e vitregă, deci e firesc să fie adoptată.*

.....

j. *Nu e bine să te oboseşti.*

.....

k. *Ceea ce mă surprinde este că pe toți, aici în București, îi văd lipsiți de solidaritate de sânge.*

.....

l. *E mai bine, cum spune înțelepciunea populară, să fii capul cozii decât coada capului.*

.....

2. Precizează valoarea morfologică a elementului regent al fiecăreia dintre subiectivele identificate în frazele de la exercițiul anterior.

.....

.....

.....

.....

3. Alcătuiește o frază în care subordonata subiectivă identificată în primul text de la exercițiul **1** să devină predicativă.

.....

Scanned with OKEN Scanner

4. Desparte în propoziții frazele de mai jos și precizează felul subordonatelor:

- Greu era să urci dealul pe o asemenea căldură! .....
- Greul era să urci dealul pe o asemenea căldură. .....
- Ideal e să reușim toți. .....
- Idealul e să reușim toți. .....

5. Precizează valoarea morfologică a elementului regent al fiecărei propoziții subordonate identificate.

.....

.....

6. Subliniază subordonatele subiective din enunțurile următoare, apoi realizează contragerea lor:

- „Cine seamănă culege." (Proverb) .....
- „Cine se scoală de dimineață departe ajunge." (Proverb) .....
- „Cine se frige cu ciorbă suflă și-n iaurt." (Proverb) .....
- „Cine știe carte are patru ochi." (Proverb) .....
- „Ce-a fost verde s-a uscat." (Folclor) .....
- „Cine-i harnic și munceşte are tot ce vrea." (Proverb) .....
- Câți au auzit s-au mirat. .....
- Se vede că nu te-ai pregătit. .....
- Era de așteptat să înveți. .....
- Ți-a fost scris să trăiești alături de oameni înțelepți. .....

7. Subliniază subiectele din enunțurile următoare, apoi realizează expansiunea lor:

- „Leneşul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubeşte." (Proverb) .....
.....
- „Sătulul nu crede celui flămând." (Proverb) .....
- „E uşor de spus, e greu de făcut." (Proverb) .....
- Clientul are întotdeauna dreptate. .....
- Nu se cade a-i răspunde. .....
- E indicat a asculta sfaturile bătrânilor. .....
- Mi-a fost dat a pătimi. .....
- Nu-mi place a călători noaptea. .....
- Mă doare nepăsarea ta. .....
- Nu mi-a trecut prin minte minciuna asta. .....

8. Alcătuiește fraze în care verbele următoare să fie, pe rând, termeni regenți pentru o subiectivă și pentru o predicativă: *a fi, a ajunge, a părea.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

9. Precizează felul subordonatelor care determină verbele scrise cursiv în frazele de mai jos:

- Băiatul vecinilor *a ieşit* ce şi-a dorit. .....
- Mi-*a ieşit* că voi câştiga un mare concurs. .....
- *A ieşit* la joacă cine a terminat temele. .....
- Relaţia lor *a rămas* cum o cunoşteam toţi. .....
- Ne *rămâne* să găsim o soluţie acestei probleme. .....
- *A rămas* acasă cine nu şi-a terminat temele. .....

10. Alcătuieşte două fraze în care conjuncţia *dacă* să introducă, pe rând, o subiectivă şi o predicativă.

.....

.....

11. Alcătuieşte un enunţ după următoarea schemă:

- propoziţie subiectivă – propoziţie principală insuficientă – propoziţie predicativă.

.....

.....

12. Desparte frazele următoare în propoziţii şi indică felul acestora:

a. Problema este că nu e suficient să vrei a deveni cineva, trebuie să şi munceşti pentru acest lucru.

.....

b. Bineînţeles că am calculat toate riscurile şi nu e cu putinţă să greşim.

.....

c. Convingerea lui este că ar fi mai bine să se analizeze fiecare problemă separat.

.....

d. Fără doar şi poate că ar trebui să citim mai mult şi cu siguranţă vom respecta sfaturile celor mari.

.....

13. Citeşte cu atenţie textul următor, apoi rezolvă cerinţele:

Faptul de a visa a fost înţeles, întotdeauna, ca un fenomen straniu. Visul a produs şi produce o stare de nelinişte, fiindcă ordinea obişnuită a lucrurilor pare subminată de o întrebare inevitabilă: există o altă lume, pe care eu nu o văd decât într-o stare specială, somnul? Ce fel de lume e aceasta, ce legi o guvernează, de vreme ce, după trezire, în ciuda sentimentului că am trăit o altă viaţă, revin în aceeaşi realitate din care „am plecat". Posed, oare, un alt trup, un alt suflet, o altă minte, de care numai în împrejurările aduse de vis îmi dau seama? [Sau poate că mi se trimit mesaje pe care eu nu le înţeleg... Am trăit cumva, într-o altă vreme, o viaţă a cărei amintire revine în vis, când, eliberat de diferite constrângeri, sufletul ajunge din nou acolo, în acel timp? Cine stăpâneşte tainele acelei vieţi? E posibil să văd ceea ce are să vină şi, ca un favor, mi se trimite un avertisment?]

(Ovidiu Moceanu, *Visul şi literatura*)

a. Transcrie propoziţiile subordonate subiective din secvenţa marcată între paranteze.

.....

.....

b. Menţionează care sunt termenii regenţi ai subiectivelor identificate la punctul a.

.....

Scanned with OKEN Scanner

c. Indică valoarea morfologică a elementului de relație prin care sunt introduse subiectivele notate la punctul a.

.....

d. Transcrie o propoziție în care subiectul este exprimat prin substantivul comun *vis* și precizează felul ei.

.....

e. Realizează expansiunea subiectului de la punctul d. în partea de propoziție corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut.

.....

.....

f. Valorificând informațiile din textul dat, alcătuiește trei fraze în care să incluzi și câte o subordonată subiectivă care să aibă ca termen regent verbul *a ști* (utilizat fie la formă afirmativă, fie la formă negativă) la cele trei diateze.

.....

.....

.....

g. Exprimă-ți opinia, în 7–8 rânduri, cu privire la următoarea afirmație: *Visul a produs și produce o stare de neliniște.* În compunerea ta vei integra cel puțin trei subordonate subiective.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

M-am dus acasă, unde, după ce-am mâncat, am fost supus din nou, ca întotdeauna, torturii somnului de după-amiază, care numai somn nu era. Cu adevărat chinuitor era că nu aveam ceas, așa că nu puteam ști când se sfârșeau cele două ore cât trebuia să stau culcat în patul pe care îl uram, în căldura uscată a verii. Pe fereastră, norii albaștri, scânteietori, se depănau la nesfârșit, măturați de vârfurile plopilor. Când am coborât după-masă iarăși în spatele blocului, <u>am găsit toată gașca adunată</u>.

(Mircea Cărtărescu, *Mendebilul*)

1. Delimitează prima frază în propoziții și precizează felul subiectului din fiecare propoziție. *(1p)*

.....

.....

2. Transcrie un subiect exprimat printr-un substantiv nearticulat. ..... *(0,5p)*

3. Alcătuiește două propoziții dezvoltate în care să utilizezi verbul la modul infinitiv *a ști*, respectiv substantivul comun *ceas* cu funcția sintactică de subiect. *(1p)*

.....

.....

4. Realizează expansiunea unuia dintre subiectele notate la exercițiul anterior în propoziția subordonată corespunzătoare. *(1p)*

.....

5. a) Notează din text propozițiile subordonate subiective. *(1p)*

.....

.....

b) Precizează valorile morfologice ale termenului regent și ale elementului de relație. *(1p)*

.....

6. Contrage subordonatele subiective identificate la exercițiul anterior în partea de propoziție corespunzătoare și precizează ce modificări au avut loc. *(1,5p)*

.....

.....

7. Alcătuiește o frază în care propoziția subliniată în text să devină subiectivă. *(1p)*

.....

8. Redactează un text de 8–10 rânduri în care să continui fragmentul dat. În compunerea ta vei utiliza patru părți de vorbire diferite cu funcția sintactică de subiect și cel puțin două propoziții subordonate subiective. *(2p)*

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Scanned with OKEN Scanner

Caută indiciul

Scrieri SF

Citește fragmentul de mai jos și apoi rezolvă cerințele:

Oh, avea să fie așa de bine! Ce joc! De ani de zile nu mai fuseseră atât de încântați. Copiii săreau încoace și încolo pe pajiștile verzi, țipau unul la altul, se țineau de mână, se prefăceau că zboară în cerc, se cățărau râzând în copaci. Deasupra zburau rachetele și mașinile-broscuță șușoteau pe străzi, dar copiii se jucau în continuare. Atâta distracție, atâta freamăt de bucurie, atâtea rostogoleli și țipete din toată inima.

Mink fugi în casă, toată murdară și plină de transpirație. Pentru cei șapte ani ai săi, era gălăgioasă, puternică și hotărâtă. Mama ei, doamna Morris, o văzu trăgând de sertare și zdrăngănind tigăi și unelte într-o plasă mare.

— Pentru Dumnezeu, Mink, ce se întâmplă?

— Cel mai grozav joc! gâfâi Mink roșie la față.

— Oprește-te și liniștește-te, spuse mama.

— Nu, n-am nimic, gâfâi Mink. Mamă, pot să iau lucrurile astea?

— Numai să nu le stricați, zise doamna Morris.

— Mulțumesc, mulțumesc! strigă Mink și bum! a dispărut, ca o rachetă.

Doamna Morris o urmări pe puștoaica în viteză.

— Cum se numește jocul?

— Invazia, spuse Mink.

Ușa se trânti.

Din fiecare curte de pe stradă, copiii aduceau cuțite, furculițe, vătraie, burlane vechi și deschizătoare de conserve.

Era interesant de observat că această înverșunare și forfotă îi cuprinsese doar pe copiii mai mici. Cei mai mari, cei de la zece ani în sus, priveau cu dispreț lucrurile astea și fie plecaseră la plimbare, fie jucau o versiune mai demnă de v-ați ascunselea, una inventată de ei.

Între timp, părinții veneau și plecau în broscuțe cromate. Meșterii au venit să repare scurgerea din case, să repare imaginea televizoarelor sau să dea cu ciocanul în țevile încăpățânate pentru livrarea mâncării. Lumea adulților trecea și trecea din nou pe lângă copiii ocupați; adulții se uitau la îndârjirea plină de energie a puștilor sălbatici, amuzați și plini de îngăduință pentru invențiile lor, invidioși, tânjind să li se alăture.

— Asta, asta și asta, spuse Mink, explicându-le celorlalți cu varietatea lor de linguri și chei. Fă aia și adu aia aici. Nu! Aici, prostănacule! Așa. Acum dați-vă înapoi până repar asta. Era concentrată, cu fața gânditoare. Uite, așa. Vedeți?

— Uraaa! strigară copiii.

Joseph Connors, un puști de doisprezece ani, se apropie în fugă.

— Pleacă, îi spuse Mink direct.

— Vreau să mă joc, zise Joseph.

— Nu poți! spuse Mink.

— De ce nu?

— Ți-ai bate joc de noi.

— Pe cuvânt că nu.

— Nu. Te știm. Pleacă sau te batem.

Un alt băiat de doisprezece ani zbârnâi pe acolo pe role motorizate.

— Hei, Joe! Haide! Lasă-i să se joace pe copilașii ăștia papă-lapte!

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Caută indiciul

Joseph se dovedi încăpățânat și stăruitor.

— Vreau să mă joc! spuse el.

— Ești prea mare, răspunse Mink hotărâtă.

— Nu sunt chiar atât de mare, zise Joe după ce se gândi.

— Nu ai face decât să râzi și să strici Invazia.

Băiatul pe role scoase un zgomot grosolan.

— Haide, Joe! Ăștia mici și poveștile lor! Sunt nebuni!

Joseph s-a depărtat încet. Se tot uită în urmă, până ajunse la capătul străzii.

Mink era deja ocupată din nou. A făcut un fel de mașinărie cu uneltele pe care le-a strâns. I-a dat unei alte fetițe un carnețel și un creion ca să ia notițe mâzgălind dureros de încet. Vocile lor s-au ridicat și au coborât în lumina caldă a soarelui. [...]

Vocile șoviau în aerul translucid.

— Rază, spuse Anna estompat.

— Patru-nouă-șapte-A-și-B-și-X, spuse serios Mink de departe. Și o furculiță și o sfoară și un hex... hex... agonie... – hexagonal!

La prânz, Mink înghiți tot laptele dintr-odată și era deja la ușă. Mama ei bătu cu palma în masă.

— Așază-te la loc imediat, ordonă doamna Morris. Supă fierbinte, într-un minut. Apăsă un buton roșu al robotului de bucătărie și zece secunde mai târziu ceva a aterizat cu zgomot în recipientul de cauciuc. Doamna Morris îl deschise, scoase o cutie cu o pereche de clești de aluminiu, o desigilă cu o lovitură ușoară și turnă supa fierbinte într-un castron.

În tot acest timp Mink se agita.

— Grăbește-te, mamă! E o chestiune de viață și de moarte! Au...

— Și eu eram la fel la vârsta ta. Întotdeauna e pe viață și pe moarte, știu.

Mink a trântit supa deoparte.

— Mai încet, spuse mama.

— Nu pot, răspunse Mink. Drill mă așteaptă.

— Cine e Drill? Ce nume ciudat! zise mama.

— Nu îl cunoști, spuse Mink.

— Un băiat nou în cartier? întrebă ea.

— Chiar este nou, spuse Mink evaziv. O să râzi. Toată lumea râde. Zău, fir-ar!

— Drill e timid?

— Da. Nu. Oarecum. Pe bune, mamă, trebuie să fug dacă vrem să facem Invazia!

— Cine pe cine invadează?

— Marțienii invadează Pământul. Ei bine, nu chiar marțienii. Sunt – nu știu – de undeva de sus, arătă ea cu lingura.

— Și înăuntru, spuse mama, atingând fruntea fierbinte a lui Mink.

— Râzi! O să îl ucizi pe Drill și pe toți ceilalți, se răzvrăti Mink.

— Nu am vrut, zise mama. Drill e un marțian?

— Nu. El e – ei bine – poate de pe Jupiter sau Saturn sau Venus. În orice caz, a dus-o destul de rău.

— Îmi imaginez, zise doamna Morris și își acoperi gura cu mâna.

— Nu au găsit o cale să atace Pământul.

— Suntem de necucerit, spuse mama prefăcându-se serioasă.

— Acesta e cuvântul pe care Drill l-a folosit! De necu... Acesta e cuvântul, mamă.

— Vai, vai, Drill e un băiețel tare deștept. Cuvinte compuse.

— Nu au putut găsi o cale de atac, mamă. Drill spune – el spune că pentru o bătălie bună trebuie să găsești o cale nouă de a-i surprinde pe oameni. Așa, câștigi. Și mai spune și că trebuie să te ajute cineva din tabăra dușmanilor tăi.

caută indiciul

— O a cincea coloană, spuse mama.

— Da. Asta a spus şi Drill. Şi nu au putut găsi o cale de a lua Pământul prin surprindere sau de a găsi ajutor.

— Fără îndoială. Suntem destul de puternici, râse mama în timp ce strângea masa.

Mink stătea acolo, holbându-se la masă, înţelegând ce voia ea să spună.

— Până când într-o zi, şopti Mink melodramatic, s-au gândit la copii!

— Ei bine, spuse doamna Morris vesel.

— Şi s-au gândit că adulţii sunt atât de ocupaţi că nu se uită niciodată sub tufele de trandafiri sau la peluză.

— Numai după melci şi mucegai.

— Şi apoi este ceva cu dim-dim-urile.

— Dim-dim-uri?

— Dimen-suni.

— Dimensiuni?

— Sunt patru! Şi mai e ceva cu copiii mai mici de nouă ani şi imaginaţia lor. Este foarte nostim să îl auzi pe Drill vorbind. [...]

— Mamă? strigă Mink. Tată? O pauză. Unde sunteţi?

Paşi grei, grei, grei, paşi foarte grei urcau pe scări. Mink îi conducea.

— Mamă? O ezitare. Tată? O aşteptare, o linişte.

Bâzâit. Paşi spre pod. Mink înaintea lor.

Domnul şi doamna Morris tremurau împreună în tăcere în pod. Dintr-un anumit motiv bâzâitul electric, strania lumină rece care se văzu brusc sub crăpătura uşii, mirosul ciudat şi sunetul bizar de nerăbdare din vocea lui Mink îl neliniştiră şi pe Henry Morris. Stătea, tremurând, în liniştea întunericului, cu soţia sa alături.

— Mamă! Tată!

Paşi. Un uşor bâzâit. Broasca de la pod se topi. Uşa se deschise. Mink se uită înăuntru, cu nişte umbre înalte, albastre, profilându-se în urma ei.

— Cucubau! zise Mink.

(Ray Bradbury, *Ora zero*)

1. Formulează ideile principale care se desprind din textul dat.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Selectează indici referitori la timpul şi la spaţiul desfăşurării acţiunii.

.....

.....

3. Ce observaţii poţi face în legătură cu gradul de precizie al acestor indici?

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

4. Care este modul dominant de expunere din text?

.....

5. Selectează cuvinte/structuri din text care să ilustreze la ce persoană se narează.

.....

.....

6. Identifică elemente specifice literaturii SF existente în text.

.....

.....

.....

7. Crezi că invazia despre care vorbeşte Mink este un joc sau un eveniment care se desfăşoară în realitate?

.....

.....

8. Exprimă-ţi opinia cu privire la semnificaţia următoarei afirmaţii: *Drill spune – el spune că pentru o bătălie bună trebuie să găseşti o cale nouă de a-i surprinde pe oameni. Aşa, câştigi. Şi mai spune şi că trebuie să te ajute cineva din tabăra duşmanilor tăi.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Respectând convenţiile literaturii SF, alcătuieşte o compunere de 10–12 rânduri, în care să prezinţi felul în care se desfăşoară *Invazia* despre care îi vorbeşte Mink mamei sale.

10. Citeşte cu atenţie textul următor, apoi rezolvă cerinţele:

Genul literar science-fiction mai este cunoscut şi sub denumirile literatură de anticipaţie *şi* literatură ştiinţifico-fantastică. [...]

Povestea poate descrie o societate extrem de neobişnuită (spre exemplu, o civilizaţie extraterestră sau o societate dintr-o dimensiune paralelă a spaţiu-timpului) şi reacţia lor la o descoperire care (pentru cititor) este bine-cunoscută, spre exemplu Căderea nopţii *de Isaac Asimov.* [...]

Dimpotrivă, societatea poate fi obişnuită şi umană, dar individul e o persoană neobişnuită (un mutant – telepat, telekinet sau posedând altfel de puteri sau caracteristici considerate nenaturale/supranaturale), care răspunde neobişnuit la evenimente fireşti. Chiar indivizii şi societatea pot fi obişnuiţi, dar supuşi unor circumstanţe bizare (cum ar fi invenţia teleportării).

Scanned with OKEN Scanner

O idee comună este că literatura science-fiction este, în general, o încercare de a prezice viitorul. Unii critici merg chiar atât de departe încât să judece succesul unei scrieri science-fiction pe baza preciziei ca predicție. Cu toate că majoritatea scrierilor science-fiction se referă la viitor, în general autorii nu încearcă să facă predicții, ci mai degrabă folosesc viitorul ca un spațiu deschis pentru temele lor. Bineînțeles că există excepții, mai ales în literatura science-fiction timpurie.

(*Literatură științifico-fantastică*, http://ro.wikipedia.org/wiki/)

a) Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc textul citat:
– formulele prin care mai este desemnat *genul literar science-fiction*;
.....
– tipurile de societate care pot să apară în povestea SF;
.....
– o idee comună referitoare la literatura science-fiction.
.....
b) Subliniază un fragment din text care face referire la caracteristicile literaturii science-fiction.
c) Indică două tipuri de personaje care pot să apară în textele SF, așa cum rezultă din textul dat.
.....
d) Având în vedere informațiile prezentate în textul preluat de pe site-ul http://wikipedia.org/wiki/, încadrează fragmentul din opera lui Ray Bradbury, *Ora zero*, în una dintre categoriile următoare:
– poveste care descrie o societate neobișnuită;
– poveste care prezintă o societate obișnuită, umană, în care apare o persoană neobișnuită.
e) Justifică-ți alegerea de la punctul d).
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

Roboții noștri pământeni, însoțiți de Getta 2 și de micul Benga, ce dormea încă în magazia navei, nu zăboviră prea mult la ciupercăria „Avântul"; luară ca amintire câteva aşchii din ciuperci şi pe la 16.32 (ora Bucureştiului) „Bourul", cu scrâşnetul specific, decola în spaţiul interplanetar negru ca păcura. Nu vedeai la doi paşi. Lumina farurilor, datorită puternicelor câmpuri de tot soiul pe care le străbătea, căpătase o traiectorie curbă şi lumina în spate, însă aparatele de bord, spre mândria uimită a întregului echipaj, funcţionau normal, aşa că în momentul când prin bezna de afară se zări un punct alb, lui Dromiket 4 nu-i fu greu să anunţe, privind coordonatele tot mai corecte, afişate de computerul autonom Super FX Făurei Ileven:

— Ne apropiem de Cosmic School. Oprim sau ocolim?

— Cosmic School? – zise comandantul Felix S23. Ce-i asta?

— Din câte am auzit – răspunse Dromiket 4 –, e un fel de şcoală experimentală; îi învaţă pe copii să se obişnuiască în cosmos.

(Ioan Groşan, *Epopeea spaţială 2084*)

1. Identifică, în textul dat, două elemente specifice literaturii de anticipație. *(1p)*

.....

2. Transcrie un fragment de maximum 10 cuvinte referitor la spațiul cosmic. *(1p)*

.....

3. Notează numele locului unde vrea comandantul Felix S23 să oprească: ..... *(1p)*

4. Indică două elemente specifice universului obişnuit care apar în textul dat. *(1p)*

.....

5. Alcătuieşte o scurtă compunere în care să prezinți Cosmic School, aşa cum o descoperă comandantul Felix S23. Respectă, în alcătuirea compunerii tale, convențiile literaturii SF. *(6p)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Scanned with OKEN Scanner

Atributul și propoziția subordonată atributivă

Atributul

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

M-am apucat să prind fluturi de pe la opt, nouă ani și, la început, nu m-am ținut de colecție cu cine știe ce râvnă, cum mi se întâmpla și cu alte jocuri sau plăceri. Dar, în vara următoare, când aveam cam zece ani, sportul acesta m-a prins cu totul și a devenit o asemenea pasiune, încât mi s-a spus în repetate rânduri că ar trebui să-mi fie interzis fiindcă, din cauza lui, uitam și neglijam totul. Dacă eram la prins fluturi, n-auzeam bătăile ceasului din turn, nici dacă era vorba de școală, nici pentru masa de prânz și, dacă era vacanță, eram plecat din zori și până-n noapte, cu o bucată de pâine în cutia pentru plante, fără să mă întorc la masă.

Și acum, când văd fluturi deosebit de frumoși, simt câteodată ceva din pasiunea aceea. Timp de câteva zile, mă cuprinde iarăși o încântare fără nume, lacomă, pe care numai copiii sunt în stare s-o simtă, ca atunci când m-am apropiat pe furiș de primul fluture coada-rândunicii. Și dintr-odată îmi aduc aminte de nenumărate clipe și ceasuri din copilărie, de orele petrecute în grădină, în răcoarea dimineții, sau de serile petrecute la marginea pădurii, unde stăteam la pândă, cu plasa în mână, ca un căutător de comori și mă așteptam, în orice clipă, la cele mai teribile surprize și bucurii. Și, când vedeam un fluture frumos – nici măcar nu trebuia să fie o raritate – care stătea la soare pe tulpina unei flori și își mișca respirând aripile colorate, și patima vânătorii îmi tăia respirația, când mă furișam mai aproape, tot mai aproape și puteam să-i văd fiecare pată luminoasă de culoare, fiecare nervură de cristal de pe aripi și fiecare firișor de puf al antenelor, simțeam o încordare și o voluptate, un amestec de gingașă bucurie și lăcomie nestăpânită, de care arareori am mai avut parte, mai târziu, în viață.

(Hermann Hesse, *Ochi-de-păun-de-noapte*)

1. Transcrie, din primul paragraf, un enunț în care este prezentată pasiunea copilului pentru fluturi.

.....

.....

.....

.....

2. Identifică atributele din enunțul notat la exercițiul anterior, apoi notează termenii regenți și valoarea lor morfologică.

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

3. a) Transcrie numeralele din primul paragraf şi menţionează la ce fac referire.

.....

.....

b) Precizează felul, valoarea morfologică şi funcţia sintactică a numeralelor identificate.

.....

.....

4. Notează din al doilea paragraf al textului propoziţia în care există un numeral ordinal cu valoare adjectivală şi precizează cazul acestuia.

.....

.....

5. a) Găseşte în al doilea paragraf trei structuri (formate din substantiv şi adjectiv/locuţiune adjectivală cu funcţie sintactică de atribut) care să facă referire la sentimentele trăite de copil în faţa frumuseţii fluturilor.

.....

.....

b) Precizează cazul atributelor din structurile notate.

.....

6. a) Transcrie structurile referitoare la aspectul exterior al fluturelui, în care există cel puţin un atribut.

.....

.....

.....

b) Notează atributele, menţionează felul lor şi partea de vorbire prin care se exprimă.

.....

.....

.....

.....

c) Creează două structuri referitoare la aspectul exterior al fluturelui în care să existe cel puţin câte un atribut adjectival exprimat printr-un adjectiv cu valoare de epitet.

.....

.....

d) Redactează un text descriptiv despre un fluture, în care să integrezi atât structurile preluate din text, cât şi pe acelea create de tine.

7. Identifică, în secvenţa subliniată din textul citat:

- un atribut substantival apoziţional.....
- două atribute substantivale prepoziţionale.....
- un atribut substantival genitival.....
- două atribute adjectivale exprimate prin adjective pronominale nehotărâte.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

8. Alcătuieşte patru enunţuri în care adjectivul *lacom* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut adjectival şi să se afle în patru cazuri diferite.

.....

.....

.....

.....

9. Transcrie, din al doilea paragraf, un adjectiv aflat la gradul superlativ absolut şi unul aflat la gradul superlativ relativ.

.....

10. Construieşte patru enunţuri în care substantivul comun *copilărie* să se afle în patru cazuri diferite şi să îndeplinească funcţia sintactică de atribut.

.....

.....

.....

.....

11. Încercuieşte răspunsul corect:

- În propoziţia *cum mi se întâmpla şi cu alte jocuri sau plăceri* există: **a.** un atribut adjectival; **b.** un atribut substantival; **c.** un atribut verbal.
- Atributele subliniate în secvenţa *a devenit o asemenea pasiune, încât mi s-a spus în repetate rânduri că ar trebui să-mi fie interzis* sunt exprimate prin adjective provenite din următoarele părţi de vorbire: **a.** adverb de mod, respectiv verb la participiu; **b.** adverbe de mod; **c.** verbe la participiu.
- Atributul din secvenţa *îmi aduc aminte de nenumărate clipe* se află în cazul: **a.** acuzativ; **b.** dativ; **c.** nominativ.
- Funcţia sintactică a cuvântului subliniat din structura *sportul acesta m-a prins cu totul* este de: **a.** atribut pronominal; **b.** atribut adjectival; **c.** subiect.
- În secvenţa *eram plecat din zori şi până-n noapte, cu o bucată de pâine în cutia pentru plante, fără să mă întorc la masă* există: **a.** trei atribute; **b.** două atribute; **c.** un atribut.

12. Redactează o compunere de 10–15 rânduri în care să prezinţi una dintre pasiunile tale. Utilizează în compunerea ta cel puţin patru atribute exprimate prin părţi de vorbire diferite.

EXERCIŢII COMPLEXE

1. Precizează felul atributelor din enunţurile de mai jos:

- Fetiţa admiră narcisele albe. .....

Scanned with OKEN Scanner

- Fetița admiră albul narciselor. .....
- Teiul din față a înflorit. .....
- Teiul din fața blocului a înflorit. .....
- Bicicleta lui este nouă. .....
- Bicicleta lui Alin este nouă. .....
- Rezultatele niciunuia n-au fost deosebite. .....
- Rezultatele niciunui coleg n-au fost deosebite. .....
- Bluza aceasta este nouă. .....
- Bluza acesteia este nouă. .....
- Prietena sa iubește adevărul. .....
- Prietena ei iubește adevărul. .....

2. Alcătuiește enunțuri în care verbele *a surâde* și *a străluci*, la gerunziu, să îndeplinească, pe rând, funcțiile sintactice de atribut verbal și atribut adjectival.

.....

.....

.....

.....

3. Lucrați în perechi! Alcătuiți enunțuri în care cuvintele din a doua coloană, asociate substantivelor din prima coloană, să îndeplinească funcția sintactică de atribut. Câștigă echipa care termină de rezolvat exercițiul în cinci minute.

Atenție! Puteți modifica forma cuvintelor.

A	B
gest	*inutil*
frumusețe	*extravagant*
vacanță	*dezinteresat*
carte	*extraordinar*
drum	*amabil*
idee	*excepțional*
lucrare	*gratuit*
atitudine	*dificil*
dialog	*intempestiv*
intrare	*triumfal*
întâlnire	*umil*

4. Identifică atributele substantivale din enunțurile următoare și completează tabelul, precizând cazul substantivelor în căsuța corespunzătoare:

- Prietenul surorii mele a primit o diplomă de onoare pentru rezultatele de la concursul de natație.
- Acțiunile contra bandelor de traficanți au avut un real succes.
- Vasile, văr tatălui meu, și-a anunțat vizita.
- Înmânarea de diplome olimpicilor s-a desfășurat în sala de festivități a școlii.
- Parcul din fața blocului atrage mulți copii.
- Realizarea utilajului conform planului a determinat reușita echipei.

Scanned with OKEN Scanner

Substantivul	Nominativ	Acuzativ	Genitiv	Dativ

5. Precizează funcțiile sintactice ale cuvintelor scrise cursiv în enunțurile următoare:

- Nu e greu *de rezolvat* exercițiul. .....
- Exercițiul este *de rezolvat*. .....
- Exercițiul *de rezolvat* este ușor. .....
- *A picta* este marea sa pasiune. . .....
- Pasiunea sa cea mai mare este *de a picta*. .....
- Pasiunea *de a picta* îl caracterizează. .....

6. Subliniază atributele adjectivale din enunțurile următoare, apoi transformă-le în atribute substantivale, păstrând sensul structurii:

- A început sezonul estival. .....
- În Europa, transportul naval este foarte dezvoltat. .....
- Campania antigripală demarată de Ministerul Sănătății este eficientă. .....
- Pentru Maria, am ales un material înflorat. .....
- Peisajul montan mă fascinează. .....

7. Subliniază atributele din textele următoare și analizează, la alegere, câte două din fiecare fragment.

a) *Dispoziţiunile celelalte ale maiorului Michiduță pentru ridicarea moralului trupei erau în armonie cu punctul întâi. În năcazul şi nenorocirea acelor zile de decembrie, discursurile şi sentinţele lui în termeni tehnici erau mai mult tragice decât umoristice. Şi cum venea sara grăbită, în birourile noastre strâmte, afumate şi rău luminate*

Scanned with OKEN Scanner

cu lămpi chioare, toată înfățișarea lui măruntă, cu vorbe neașteptate și absolut străine situației, îmi făcea o impresie stranie de nebunie.

(Mihail Sadoveanu, *Ochii*)

.....

.....

b) *Pe urmă, ca un val de sânge, frigul urcă mai sus de genunchi și se răspândi cu o fină rețea tactilă pe pulpă, chemând la viață noi regiuni de epidermă. Zăpada era pufoasă, mângâietoare și avea o moliciune de așternut rece. Își afundă cu oarecare lene piciorul drept în această zăpadă și îl simți pe de-a-ntregul gol, cu ciorapul căzut până la gleznă.*

În aceeași clipă avu fulgerător senzația rupturii de adineauri.

(Mihail Sebastian, *Accidentul*)

.....

.....

8. Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Coada-rândunicii. *Denumire folosită pentru oricare dintre cele peste 500 de specii de fluturi aparținând genului* Papilio *din familia* Papilionidae, *întâlniți în toată lumea, cu excepția zonei arctice. Unele specii au prelungiri ale aripilor posterioare în formă de coadă. Culorile variază în funcție de specie, sex, anotimp și uneori localizare. Majoritatea adulților au pete galbene, portocalii, roșii, verzi sau albastre pe un fond albastru, verde sau negru iridiscent. Larvele lor, viu colorate, se hrănesc cu frunze. Unii au pete asemănătoare cu un cap de șarpe, alții elimină o substanță urât mirositoare când sunt provocați. Fluturele coada-rândunicii uriaș* (P. cresphontes), *cu anvergura aripilor de 10–14 cm, este cel mai mare fluture din SUA și Canada.*

(„Coada-rândunicii", *Dicționar Enciclopedic Britannica*, vol. 11)

a) Formulează două enunțuri în care să utilizezi câte un atribut apozițional și în care să numești genul, respectiv familia din care face parte fluturele coada-rândunicii.

.....

.....

b) Găsește în primul enunț al textului două atribute care au ca termeni regenți câte un pronume.

.....

c) – Notează toate adjectivele referitoare la culori, care îndeplinesc funcția sintactică de atribut adjectival.

.....

.....

– Menționează cazul atributelor identificate.

.....

.....

d) Transcrie din textul citat:

- un atribut verbal.....
- un atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun.....
- un atribut substantival prepozițional exprimat prin numeral cu valoare substantivală .....
- un atribut substantival genitival.....
- un atribut pronominal genitival.....

Scanned with OKEN Scanner

e) Valorificând informații din textul dat, alcătuiește două enunțuri în care substantivul comun *fluture*, aflat în două cazuri diferite, să îndeplinească funcția sintactică de atribut.

.....

.....

f) – Subliniază propoziția din text în care se face referire la fluturele coada-rândunicii uriaș.

– Transcrie din această propoziție atributele, precizează felul lor și părțile de vorbire prin care se exprimă.

.....

.....

.....

.....

.....

RECAPITULEAZĂ, REZOLVÂND EXERCIȚIUL URMĂTOR!

Completează spațiile libere cu răspunsul corect:

- În secvența subliniată din propoziția *Culorile variază în funcție de specie, sex, anotimp și uneori localizare* există un raport sintactic de.....
- Primul predicat din textul dat este.....
- Subiectele propozițiilor din fraza *Unii au pete asemănătoare cu un cap de șarpe, alții elimină o substanță urât mirositoare* sunt exprimate prin.....
- Singura propoziție din text cu subiect subînțeles este.....
- Predicatul propoziției notate la exercițiul anterior este..... și verbul prin care se exprimă se află la diateza.....
- Singurul predicat nominal existent în text este.....
- Cuvântul subliniat în propoziția *Larvele lor, viu colorate, se hrănesc cu frunze.* are valoarea morfologică de.....
- Funcția sintactică a cuvântului subliniat în propoziția *Unele specii au prelungiri ale aripilor posterioare în formă de coadă* este de.....
- Cuvintele în cazul acuzativ din propoziția *alții elimină o substanță urât mirositoare* sunt..... .....

Propoziția subordonată atributivă

Citește cu atenție textele următoare, apoi rezolvă cerințele:

A. [*Mama începea atunci să-i citească din cartea ei, din paginile roșietice care miroseau frumos și din care, uneori, câte-un minuscul scorpion de hârtie, ce se hrănea cu cleiul legăturii și cu celuloză, se ivea o clipă, traversa rapid foaia și se pierdea iarăși în grosimea cărții.*] *Dar copilul n-avea răbdare să asculte poveștile alea despre oameni mari, despre călătorii în inima Africii negre, despre insula Tombuktu și locuitorii ei negri ca abanosul. Se zvârcolea câteva minute pe-o parte și pe alta și apoi revenea, ca de-atâtea ori la întrebarea cu care o sâcâia tot timpul: „Cum eram eu când eram mic?" Asculta mereu, cu o plăcere fără margini, cu ochii pierduți*

Scanned with OKEN Scanner

pe fereastră, istoriile despre Silistra, despre casa în formă de U, despre cățelușul Gioni, despre curcanii ținuți în cotețul din plasă de sârmă și cărora Mircișor, miezul miezului acelei lumi de zori înghețați și soare triumfător, le tot cânta, ca să-i vadă umflați și bolborosind de indignare: „Sâc că n-ai mărgele/ Roșii c-ale mele!"

Urmând linia de ghidaj a vocii mamei, Mircea părăsea realitatea și era din nou acolo, urca treptele de lemn ale casei, umbla prin galeria de la etaj, privind, pe rând, în toate încăperile cu ușa deschisă.

(Mircea Cărtărescu, *Aripa dreaptă*)

1. a) Subliniază predicatele, încercuiește elementele de relație și desparte în propoziții frazele din fragmentul marcat între paranteze.

b) Transcrie propozițiile subordonate atributive.

.....

.....

.....

c) Identifică termenii regenți și elementele de relație ale propozițiilor atributive și precizează-le valoarea morfologică.

.....

.....

.....

2. Încercuiește răspunsul corect. Atributivele notate la exercițiul anterior fac referire la: **a.** paginile cărților; **b.** ceea ce face scorpionul de hârtie; **c.** atât la paginile cărților, cât și la ceea ce face scorpionul de hârtie.

3. Completează spațiile următoare cu atributive potrivite, introduse prin elementele de relație menționate între paranteze. Nu este necesar ca atributivele să aibă legătură cu textul citat.

- *Asculta cu interes povestea* (pronume relativ).....
- *Copilul privea paginile roșietice ale cărții* (adverb relativ).....

4. Precizează funcțiile sintactice ale pronumelui relativ și ale adverbului relativ utilizate la exercițiul anterior.

.....

5. a) Transcrie din textul dat două atribute exprimate prin substantive care au ca termen regent substantivul *poveștile*.

.....

b) Realizează expansiunea atributelor în subordonatele corespunzătoare și precizează ce modificări au avut loc.

.....

.....

.....

6. a) Scrie câte un sinonim potrivit pentru adjectivele subliniate, care îndeplinesc funcția sintactică de atribut: *miezul miezului acelei lumi de zori <u>înghețați</u> și soare <u>triumfător</u>*.

.....

Scanned with OKEN Scanner

b) Realizează expansiunea unuia dintre atribute în propoziția subordonată corespunzătoare.

.....

7. a) Transcrie din textul citat structura alcătuită dintr-un substantiv și o locuțiune adjectivală, care face referire la plăcerea copilului de a asculta poveștile mamei.

.....

b) Realizează expansiunea atributului exprimat prin locuțiune adjectivală în propoziția subordonată corespunzătoare, utilizând ca element de relație adverbul relativ *cum*.

.....

8. a) Notează din text atributiva ce are ca termen regent substantivul comun *întrebare* și este introdusă printr-un pronume relativ.

.....

b) Menționează funcția sintactică și cazul pronumelui relativ identificat la punctul a).

.....

9. Realizează contragerea subordonatei identificate la exercițiul anterior și precizează ce parte de propoziție ai obținut.

.....

10. Construiește trei fraze în care să apară și propoziții atributive subordonate substantivului comun *întrebare* și introduse prin pronumele relativ *care* aflat în cazurile nominativ, dativ, respectiv genitiv.

.....

.....

.....

11. Realizează expansiunea atributelor subliniate în structurile următoare în propozițiile atributive potrivite: *umbla prin galeria <u>de la etaj</u>, privind, pe rând, în toate încăperile <u>cu ușa</u> <u>deschisă</u>.*

.....

.....

.....

.....

12. Redactează o compunere de 15–20 de rânduri în care să prezinți cea mai dragă amintire din copilăria ta, legată de prezența părinților sau a bunicilor. Integrează, în compunerea ta, cel puțin două subordonate atributive.

B. *A concepe o poveste interesantă, care să-i permită jucătorului să interacționeze cu universul și personajele jocului, nu e o sarcină ușoară. Majoritatea jocurilor tind să se limiteze la un stereotip narativ: aventurile unui erou care, îndeplinind diferite acțiuni, avansează tot mai mult în ierarhia nivelurilor jocului. În acest tipar jucătorul progresează de-a lungul unui fir narativ predefinit de designeri și implementat în lumea jocului.* [...] *Tiparul standard poate fi diversificat utilizând fragmente de clipuri video – scene în care jucătorul urmărește desfășurarea acțiunii, fără a participa activ –, dar în acest fel interactivitatea e sacrificată în favoarea narativității.*

Scanned with OKEN Scanner

E dificil de creat narațiuni complexe pentru jocuri, deoarece complexitatea narativă presupune comunicare prin limbaj între diferite personaje, iar abilitățile unui computer de a înțelege limbajul sunt încă limitate. Mai mult, acțiunile care pot fi transpuse cu ușurință în joc sunt cu precădere cele de natură fizică: mișcări, colectare de obiecte, lupte. Spre deosebire de acestea, poveștile complexe se bazează pe trăiri sufletești și pe evoluția relațiilor interumane. Toate acestea explică de ce poveștilor din jocurile electronice le lipsește bogăția pe care o întâlnim în genurile narative tradiționale, precum romanul, piesa de teatru sau filmul. Așa cum observa Brenda Laurel – un cercetător al jocurilor electronice –, o narațiune cu adevărat interactivă este un „unicorn pe care ni-l putem imagina, dar care încă trebuie capturat."

(„Pot jocurile electronice dezvolta narațiuni complexe și în același timp interactive?", în *Dilemateca*, nr. 48, mai 2010)

1. Transcrie din prima frază a textului subordonata atributivă și realizează contragerea ei în partea de propoziție corespunzătoare.

.....

.....

.....

2. a) Notează din text atributiva în care se face referire la genurile narative tradiționale.

.....

.....

b) Precizează valoarea morfologică a termenului regent și a elementului de relație.

.....

3. a) Transcrie fraza în care se oferă explicații referitoare la dificultatea de a crea narațiuni complexe pentru jocurile electronice.

.....

.....

b) Notează din această frază un atribut substantival genitival și un atribut substantival prepozițional.

.....

c) Realizează expansiunea acestor atribute în subordonata corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut.

.....

.....

.....

4. a) Identifică în ultima frază din text două atributive aflate în raport de coordonare.

.....

.....

b) Precizează valoarea morfologică a elementului de relație prin care se realizează acest raport de coordonare.

.....

Scanned with OKEN Scanner

5. Exprimă-ți opinia despre semnificația atributivelor notate la exercițiul anterior.

.....

.....

.....

.....

.....

6. Alcătuiește două fraze în care să integrezi și două atributive subordonate termenilor regenți *poveste*, respectiv *joc*.

.....

.....

7. Valorificând fragmentul dat, redactează un text de 7-8 rânduri în care să oferi un răspuns la întrebarea din titlul articolului citat. Utilizează în compunerea ta cel puțin două atributive.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EXERCIȚII COMPLEXE

1. Subliniază propozițiile atributive din frazele următoare:

a. Crăciunul este sărbătoarea care mă fascinează.
b. *Camera în care mă aflam îmi părea străină.*
c. Terenul în jurul căruia am plantat copăcei este al bunicilor.
d. Acesta este locul de care ți-am vorbit.
e. Bătrânul ale cărui grădini le-ai văzut este foarte gospodar.
f. Întrebarea despre ce vom discuta la întâlnire îmi revenea în minte.
g. Copiii cărora le-am dat cadouri erau încântați.

2. Precizează cazul și funcțiile sintactice ale pronumelor relative din frazele de la exercițiul anterior.

.....

.....

.....

3. Pornind de la fraza scrisă cursiv la exercițiul 1, alcătuiește un text de 20–25 de rânduri, în care să prezinți o întâmplare cu final neașteptat. Integrează, în compunerea ta, cel puțin două atribute și două propoziții subordonate atributive.

Scanned with OKEN Scanner

4. Completează frazele care urmează cu formele corecte ale pronumelui relativ *care.*

- Cartea ..... am citit-o este de la biblioteca şcolii.
- Am primit multe cadouri ..... m-au încântat.
- Florile ..... miros ţi-a plăcut sunt lăcrămioarele.
- Băiatul ..... am primit florile este şeful clasei.
- Localitatea ..... m-am născut este în judeţul Olt.
- Calităţile ..... le are l-au făcut remarcat.
- Aceştia sunt colegii ..... le-am împărtăşit bucuria.

5. Precizează funcţia sintactică şi cazul pronumelor relative notate la exerciţiul anterior.

.....

.....

.....

.....

6. Menţionează felul subordonatelor care pot fi identificate în enunţurile de la exerciţiul 1.

.....

7. Realizează expansiunea atributelor scrise cursiv în enunţurile următoare:

- Calul *de dar* nu se caută în gură. .....
- Locul *întâmplărilor* îmi este necunoscut. .....
- Nu ştiu data *plecării.* .....
- Lanul *de treierat* era la marginea satului. .....
- A avut surpriza *de a*-l *întâlni.* .....
- Hotărârea *de a pleca* nu-mi aparţine. .....
- Bunica a făcut o plăcintă *foarte bună.* .....
- I-am dat uneltele *solicitate.* .....
- Acesta este satul său *natal.* .....
- După o perioadă *de greşeli*, şi-a revenit. .....

8. Realizează contragerea subordonatelor atributive din frazele următoare. Precizează felul atributelor obţinute:

- Alex este un elev care învaţă cu sârguinţă. .....
.....
- Ziua în care vom ajunge rămăsese incertă. .....
.....
- Camera în care lucrez este luminoasă. .....
.....
- Gândul că plec imediat nu-mi dădea pace. .....
.....
- Cărţile pe care le luase din bibliotecă erau de negăsit. .....
.....
- Sfatul pe care îl primise fusese folositor. .....
.....
- Nu-mi mai amintesc momentul când m-am hotărât a pleca. .....
.....

Scanned with OKEN Scanner

- Ei, care au fost acolo, au mărturisit. .....
.....
- Cumpărase un volum al cărui subiect părea interesant. .....
.....

9. Construieşte enunţuri în care să apară, pe rând, subordonate subiective, predicative şi atributive introduse prin:

– pronumele relativ *cine* în cazul dativ;

.....
.....
.....

–conjuncţia subordonatoare *dacă*;

.....
.....
.....

–adverbul relativ *unde*;

.....
.....
.....

–adjectivul pronominal relativ *ce* în cazul nominativ.

.....
.....
.....

10. Desparte în propoziţii textele următoare şi analizează propoziţiile, precizând felul lor (după toate criteriile învăţate), precum şi raporturile sintactice care se stabilesc între ele:

• *În cea dintâi duminică, părintele Trandafir ţinu o predică înaintea oamenilor ce s-au adunat în număr mare* [...]. *Nu este mai mare mulţumire pentru omul ce doreşte binele altora...*

(Ioan Slavici, *Popa Tanda*)

.....
.....
.....
.....
.....

• *Un sfert de ceas i-a trebuit Anei Ipătescu şi celor cinci-şase inşi care-i deschid drumul să ajungă în curtea mărginită cu borne şi lanţuri, care e, acum, o mare de capete.*

(Camil Petrescu, *Un om între oameni*)

.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

• *Din noaptea vecinicei uitări*
În care toate curg,
A vieții noastre dezmierdări
Și raze din amurg.
(Mihai Eminescu, *Din noaptea*)

.....

.....

.....

11. Explică punctuația subordonatelor atributive din frazele următoare:

• Povestirea acestei întâmplări, care fusese foarte palpitantă, ne-a atras pe toți.

.....

• Ne-a propus o cabană unde să înnoptăm.

.....

• Munții din preajma noastră, ale căror creste erau înzăpezite, sunt mereu o atracție pentru alpiniști.

.....

12. Completează rubricile careului următor cu felul propozițiilor din frazele de mai jos, iar în coloana AB vei descoperi cuvântul-cheie căutat.

1) Subordonata ce determină verbul *a ajunge*: *Sper că voi ajunge ceea ce mi-am propus.*
2) Felul subordonatei introduse prin pronumele relativ *cine* în fraza următoare: *Cine se scoală de dimineață departe ajunge.*
3) Subordonata obținută prin expansiunea părții de propoziție exprimate prin substantivul *călătorul*: *Călătorul prin lumea viselor explorează un univers nemărginit.*
4) Subordonata având ca termen regent substantivul *locul*: *Nu vor uita niciodată locul unde s-au întâlnit prima dată.*
5) A doua subordonată din fraza: *Nu se știe dacă elevii care au întârziat vor mai putea participa.*
6) Felul propozițiilor din fraza: *Citește și se gândește la locuri necunoscute.*

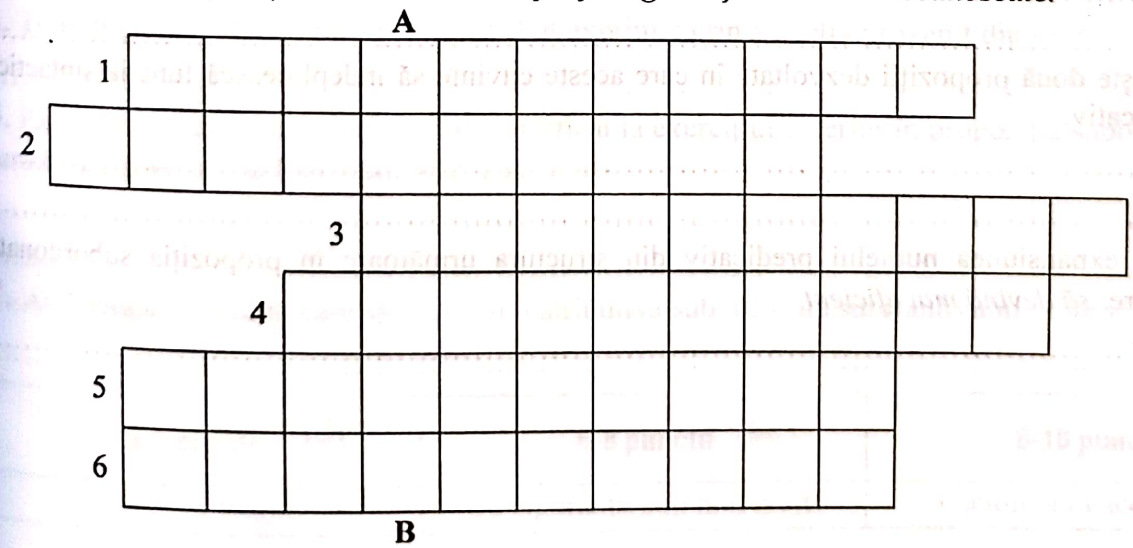

RECAPITULEAZĂ, REZOLVÂND EXERCIȚIILE URMĂTOARE!

Anul trecut, în mai, astronauții i-au făcut Telescopului Spațial Hubble ceea ce ar putea fi revizia finală.

Echipa, inclusiv astronautul care a păşit în spațiu, John Grunsfeld, vizita pentru a treia oară observatorul de pe orbită, reparându-i sistemele de alimentare şi control, pentru a-i prelungi cu câțiva ani viața acolo sus, deasupra ceții atmosferice a Pământului.

În plus, echipa a instalat o nouă cameră foto şi un spectrograf şi a reparat alte două instrumente, pentru ca telescopul să devină mai eficient decât oricând. „Cea mai bună perioadă din viața acestui telescop abia începe – spune Ken Sembach, cercetător în cadrul Proiectului Hubble de la Institutul Ştiințific al Telescopului Spațial. Publicul va fi uluit." Celebrele imagini transmise de Hubble, care va împlini în aprilie 20 de ani, prezintă galaxii în evoluție, stele care explodează şi nebuloase stranii.

(„Telescopul Hubble, după 20 de ani", în revista *National Geographic*)

1. Precizează funcția sintactică a substantivului *revizia* din primul paragraf.

.....

2. a) Explică folosirea virgulei în secvența subliniată: *Echipa, inclusiv astronautul care a păşit în spațiu, John Grunsfeld, vizita...*

.....

.....

b) Precizează rolul liniei de pauză din paragraful al treilea.

.....

.....

3. Indică funcția sintactică a primului pronume relativ din textul dat.

.....

4. a) Menționează funcția sintactică şi cazul cuvintelor subliniate în text.

.....

.....

b) Alcătuieşte două propoziții dezvoltate în care aceste cuvinte să îndeplinească funcția sintactică de nume predicativ.

.....

.....

5. Realizează expansiunea numelui predicativ din structura următoare în propoziția subordonată corespunzătoare: *să devină mai eficient.*

.....

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, pe baza textului dat, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

Regele urşilor polari trăia printre aisberguri în ţinutul din nordul îndepărtat. Era bătrân şi teribil de mare, înţelept şi prietenos cu toţi cei care îl cunoşteau. Corpul său era acoperit cu o blană albă şi deasă care strălucea precum argintul sub razele soarelui de miazănoapte. Labele sale erau puternice, cu gheare ascuţite care-l ajutau să meargă mai lesne pe gheaţa lucioasă sau să prindă peştii şi focile cu care se hrănea. [...]

Dar a venit vremea când acest monarh al nordului a întâlnit omul, iar înţelepciunea lui a dat greş. Într-o zi a ieşit din peştera lui dintre aisberguri şi a văzut un vapor plutind pe fâşia de apă lăsată de topirea gheţurilor vara. În vapor erau oameni.

Marele urs nu mai văzuse până atunci asemenea creaturi, astfel că s-a dus către vapor, adulmecând mirosul ciudat cu o curiozitate crescândă şi întrebându-se dacă să-i ia drept prieteni sau duşmani, drept hrană sau stârvuri.

(L. Frank Baum, *Regele urşilor polari*)

1. Transcrie din primul paragraf patru atribute exprimate, pe rând, prin: *(2p)*
- adjectiv propriu-zis.....
- adjectiv provenit din verb la participiu.....
- adjectiv pronominal posesiv.....
- un substantiv comun.....

2. Precizează cazul atributelor notate la exercițiul anterior. *(1p)*

.....

.....

3. Notează din text atributiva în care este descrisă blana ursului. *(1p)*

.....

4. Contrage atributiva notată la exercițiul anterior în partea de propoziție corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut. *(2p)*

.....

.....

5. Transcrie din al doilea paragraf un atribut exprimat prin adjectiv provenit din verb la gerunziu. *(1p)*

.....

6. Realizează expansiunea atributului identificat la exercițiul anterior în propoziția subordonată corespunzătoare și precizează ce modificări au apărut. *(2p)*

.....

.....

7. Alcătuiește o frază în care să existe și o atributivă subordonată substantivului *peșteră*. *(1p)*

.....

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Scanned with OKEN Scanner

Caută indiciul

Balada populară

I. Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

În munții Catrinului,
În pădurea Pinului,
La cerdacu'
Lui Novacu,
La masă de solzi de peşte
Beau voinicii boiereşte.
Beau, glumesc, se veselesc
Şi la Dumnezeu gândesc.
Dar Gruiță,
Novaciță,
Nici nu bea, nici nu mânca,
Nici voie bună n-avea,
Ci sta gata de-a pleca.
Iar Novac, cum îl vedea,
Din gură aşa-i grăia:
— Măi Gruiță, fiul meu,
Să-ți ajute Dumnezeu!
De ce şezi tu supărat,
Nebăut şi nemâncat?
Or banii ți i-ai gătat,
Or ți-i gândul la-nsurat,
Or ți-i dor de Țarigrad?
Gruiță din grai grăia:
— Nici banii nu i-am gătat,
Nici mi-i gândul la-nsurat,
Ci mi-i dor de Țarigrad!
Novac din cap clătina
Şi către Gruia grăia:
— Gruio, Gruio, fiul meu,
Ascultă de tatăl tău,
Că el nu-ți voieşte rău,
De vei merge-n Țarigrad,
Să rămâi tu lângă gard,
În oraş să nu te bagi
Şi la vin să nu te tragi,
Că vinu-i cu viclenie,
El te trage la beție,
Beția trage la somn,
Lesne pierde-un cap de om!

Gruiță, copil zburdat,
De mic la rele-nvățat,
El în seamă nu băga
Ce tatăl său îi spunea,
Ci-şi încingea armele
Şi-şi gătea podoabele;
Apoi murgul şi-l scotea,
Slugile i-l țesăla,
Cu şaua mi-l înşela,
Cu frâne mi-l înfrâna.
Gruia pe el se suia,
Rămas-bun că mi-şi lua
Ş-apoi ca vântul pleca
Şi nici că se mai oprea
Pân-în Țarigrad intra,
Şi aici ce mi-şi făcea?
Lua târgul tot de-a lungul
Şi birturile de-a rândul,
Pân-pe urmă nimerea
Şi în birt că se băga,
În birtu-mpăratului,
Din marginea satului,
La Anița
Birtăşița.
Lângă masă se punea
Şi Aniței poruncea:
— Tu, Aniță,
Birtăşiță,
Adă-mi vin cât pot eu bea,
Că-ți dau banii cu măsura,
Toată cupa – talerul,
Toată vadra – galbenul!
Anița, dac-auzea,
Vadra-n mână o prindea
Şi-n podrum mi se băga
Şi vin roşu-mi aducea
Şi pe masă mi-l punea.
Gruia vadra o prindea
Şi dintr-un sorbit o bea,

Cu fundu-n sus o punea
Şi noroc el că-mi zicea,
După alta poruncea,
Dar niciun ban nu plătea.
Şi în birt el cât a stat
Tot vinul că l-a gătat
.....
Şi Anița,
Birtăşița,
Dacă vinul că-mi gătа
Şi bani nu mi-şi căpăta,
Tare rău se supăra
.....
— Înălțate împărate,
Să trăieşti cu sănătate!
Nimerit-au, nimerit,
La mine-n birt o venit
Un voinicel tinerel,
De toți se miră de el;
Că-n trei zile şi-n trei nopți
A băut sute de zloți
.....
Şi când zic ca să plătească,
El vrea ca să mă lovească.
Tot mâncă şi tot sorbi,
Dar nimica nu-mi plăti.
Acum, când vinu-am gătat,
Spune-mi, doamne, ce să fac?
— Tu, Aniță,
Birtăşiță,
Spune-mi tu făptura lui,
C-ăsta-i omul dracului!
— Înălțate împărate,
Să trăieşti cu sănătate,
Eu îți spun cu dreptate
De trei palme-i lat în frunte
Şi nu prea vorbeşte multe;
Apoi căutătura lui
Seamănă cu-a lupului;

Scanned with OKEN Scanner

Când se uită pe sub gene,
Și Măria Ta te-ai teme...
Mustățile-i, ca la rac,
Și le-nnoadă după cap;
Face nodul cât pumnul
Și rânjește ca ursul,
De bubuie tot locul
Și ți-e groază de dânsul;
Lat e-n spate, gros în os,
Dar la față de hârtie,
De-ai putea pe ea a scrie,

Ș-apoi, ochișorii lui,
Ca murile câmpului!
.....
— Tu, Aniță,
Birtășiță,
Rogu-te pe Dumnezeu
Și te jur pe capul tău
Să nu-i spui unde șed eu,
C-ăla mâncă capul meu!
Ăsta-i Gruia lui Novac,
Care țara ne-a prădat,

A prădat-o-n lung și-n lat,
De trei ori turcii-a tăiat
Și acum iar o venit
Cu gând rău de prăpădit.
Bată-mi-l-ar Dumnezeu
Pe el și pe tatăl său,
Că ei ne-au făcut mult rău,
Că ne-au ținut drumurile
Și ne-au tăiat capetele!
.....

(*Gruia lui Novac*)

caută indiciul

Lexic, versificație

1. Identifică în text forme regionale și populare ale cuvintelor.

.....

.....

.....

2. Motivează folosirea acestora.

.....

.....

.....

3. Transcrie, din text, patru cuvinte derivate și explică formarea lor.

.....

.....

.....

.....

4. Selectează, din balada citată, cuvinte din câmpul lexical al sentimentelor.

.....

5. Transcrie structuri care conțin trei figuri de stil diferite.

.....

.....

.....

6. Alcătuiește enunțuri în care să folosești verbele *a semăna*, *a se duce* cu sensuri diferite.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

7. Indică trei expresii/locuțiuni care să conțină cuvântul *rău*. Precizează-le sensul!

.....

.....

8. Formulează observații cu privire la măsura versurilor și rima poeziei.

.....

.....

.....

9. Identifică în text structuri specifice adresării orale (interjecții, substantive în vocativ, verbe la imperativ). Explică rolul acestora în obținerea expresivității textului.

.....

.....

.....

Caracteristici ale genului epic, personaje

1. Alcătuiește rezumatul textului citat.

2. Formulează observații cu privire la firul epic al operei – este amplu, cuprinde multe evenimente sau, dimpotrivă, este redus la prezentarea câtorva fapte?

.....

.....

.....

3. Identifică două momente ale subiectului în textul dat.

.....

.....

4. Arată ce aspect din realitate este surprins în text.

.....

.....

5. Precizează spațiul și timpul desfășurării evenimentelor prezentate.

.....

.....

6. Ce mod și ce timp verbal predomină în text? Care este valoarea expresivă a acestora?

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....

.....

7. Identifică în text două moduri de expunere diferite. Ilustrează fiecare mod de expunere cu un citat semnificativ şi indică rolul lui în operă.

.....

.....

.....

.....

8. Cum sunt prezentate evenimentele – din perspectiva unui narator obiectiv sau subiectiv?

.....

9. În ce ritm se desfăşoară întâmplările narate – lent sau alert?

.....

10. Motivează prezența a două trăsături ale genului epic în textul citat.

.....

.....

11. Indică personajele care participă la acțiune.

.....

12. În ciuda sfaturilor tatălui, fiul nu este deloc prudent. Cum procedează Gruia când ajunge la Țarigrad?

.....

.....

.....

13. Ce modalități de caracterizare sunt folosite pentru a evidenția însuşirile lor?

.....

.....

14. Ce trăsături ale lui Gruia Novac se pot desprinde din text? Prin ce figuri de stil sunt sugerate acestea?

.....

.....

.....

15. Clasifică personajele după următoarele criterii: reale/fantastice; principale/secundare/episodice; individuale/colective.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

16. Alcătuiește caracterizarea personajului Gruia Novac, într-o compunere de 20–25 de rânduri. În redactarea compunerii, vei avea în vedere următoarele repere:

– precizarea, însoțită de exemple, a două mijloace de caracterizare existente în opera dată;

– numirea a două trăsături ale acestui personaj;

– ilustrarea acestor trăsături prin citate comentate sau prin referire la întâmplări sau la situații semnificative;

– prezentarea relației dintre personajul Gruia Novac și alte două personaje ale operei.

Particularități ale speciei

1. Amintește-ți caracteristicile literaturii populare și precizează care dintre acestea se regăsesc în textul dat.

.....

.....

.....

.....

2. Rima versurilor contribuie la obținerea muzicalității textului?

.....

.....

3. Încercuiește răspunsurile pe care le consideri corecte în legătură cu textul dat.

➢ Acțiunea se petrece: **a)** în trecutul îndepărtat; **b)** în trecutul apropiat; **c)** în prezent.

➢ Acțiunea operei este: **a)** simplă; **b)** complicată; **c)** complexă, cuprinzând numeroase evenimente și fire narative.

➢ Personajele operei sunt:

- **a)** numeroase; **b)** puține;
- **a)** individualizate; **b)** lipsite de trăsături distinctive;
- **a)** simbolice, **b)** întruchipând anumite valori umane; **c)** lipsite de relevanță din punct de vedere simbolic.

➢ În operă, se creează o atmosferă: **a)** reală; **b)** fantastică; **c)** în care realul se îmbină cu elemente fantastice.

4. Identifică două trăsături ale baladei populare care apar în textul dat.

.....

.....

5. Alcătuiește o compunere de 10–15 rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre importanța literaturii folclorice pentru cei din generația ta.

Scanned with OKEN Scanner

II. Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Gruia Novac a fost fiul cel mare al lui Baba Novac.

Gruia Novac și frații săi (Novăceștii) apar plasați la început în pădurile Bucovățului, pe dealurile din jurul Craiovei. Mai târziu, apar trași spre munte, spre partea muntoasă a județelor Gorj și Mehedinți.

În prima jumătate a secolului al XVII-lea, după moartea lui Mihai Viteazul și a lui Baba Novac, au dus lupte împotriva turcilor și a tătarilor.

S-au păstrat până în zilele noastre balade despre Gruia Novac, una dintre ele fiind culeasă de Petre Dulfu în perioada de profesorat la Turnu-Severin: „Dinspre munții Lotrului,/ Prin strâmtoarea Oltului,/ Cine se coboară-n cale,/ Către Dunăre la vale?/ Colo-n munții olteneşti,/ Sus, la curți mari novăceşti,/ Plimbă-mi-se prin ceardac,/ Trist, feciorul lui Novac:/ Din ochi negri lăcrămând,/ De la inimă oftând."

În Moldova este un obicei de Anul Nou închinat Novăceștilor numit „Banda lui Novac".

(http://ro.wikipedia.org/wiki/)

1. Formulează câte un enunț în care să numeşti următoarele elemente care privesc textul citat:

– tatăl lui Gruia Novac;

.....

– locurile unde apar Gruia Novac și frații săi;

.....

– perioada luptelor Novăceștilor împotriva turcilor și a tătarilor;

.....

– obiceiul de Anul Nou închinat Novăceștilor.

.....

2. Transcrie un fragment de text în care apare numele unui culegător de folclor.

.....

.....

3. Compară informațiile care apar în textul dat cu evenimentele prezentate în balada *Gruia lui Novac*. Formulează observații asupra felului în care autorul anonim transfigurează realitatea, atribuindu-i eroului trăsături neobișnuite.

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

TEST

Rezolvă cerințele următoare, pe baza textului dat, apoi calculează punctajul pe care l-ai obținut:

Manoli sta,
Nici că mai lucra,
Ci mi se culca
Şi un vis visa,
Apoi se scula
Ş-astfel cuvânta:
„Nouă meşteri mari,
Calfe şi zidari!
Ştiţi ce am visat
De când m-am culcat?
O şoaptă de sus
Aievea mi-a spus
Că orice-am lucra
Noaptea s-a surpa
Pân-om hotărî
În zid de-a zidi
Cea-ntâi soţioară
Cea-ntâi sorioară
Care s-a ivi
Mâne-n zori de zi,
Aducând bucate
La soţ ori la frate.
Deci dacă voiţi
Ca să isprăviţi
Sfânta monastire
Noi să ne-apucăm
Cu toţi să giurăm
Şi să ne legăm
Taina s-o păstrăm;
Ş-orice soţioară,
Orice sorioară
Mâni în zori de zi
Întâi s-a ivi,
Pe ea s-o jertfim,
În zid s-o zidim!”
(*Monastirea Argeşului*)

1. Explică formarea cuvântului *soţioară*. Indică un alt cuvânt din familia lexicală a termenului dat. *(1p)*

.....

2. Precizează valoarea morfologică a cuvântului *noaptea* din structura *Noaptea s-a surpa*. *(1p)*

.....

3. Transcrie două forme verbale populare. ..... *(1p)*

4. Precizează rolul virgulei în structura *Nouă meşteri mari,/ Calfe şi zidari!* *(1p)*

.....

5. Indică măsura şi rima primelor şase versuri. ..... *(1p)*

6. Precizează modul de expunere dominant în textul citat şi notează un argument în sprijinul afirmaţiei tale. *(2p)*

.....

.....

7. Exprimă-ţi opinia, în 5-7 rânduri, despre mesajul transmis în această baladă populară. *(3p)*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4-6 puncte	6-8 puncte	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranţă poţi mai mult!	Continuă în acelaşi fel!

Scanned with OKEN Scanner

Test de evaluare semestrială – Semestrul I

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

E-n zori, e frig de toamnă,
Şi cât cu ochii vezi
Se-ncolăceşte fumul,
Şi-i pâclă prin livezi.

Răsună, trist, de glasuri
Câmpiile pustii, —
Şi pocnet lung, şi chiot
Se-aude-n deal la vii.

C-un zmeu copiii aleargă,
Copil, ca ei, te vezi,
Şi plângi... şi-i frig de toamnă...
Şi-i pâclă prin livezi.

(George Bacovia, *Alean**)

* *alean* s.n. (pop.) – suferință, durere sufletească, tristeţe (din cauza unei dorinţe neîmplinite), dor.

A. (30p) Scrie răspunsul corect pentru fiecare dintre cerințele următoare:

1. Transcrie două cuvinte/grupuri de cuvinte folosite cu sens figurat. *(6p)*

.....

2. Precizează mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele: *trist, pocnet.* *(6p)*

.....

3. Stabileşte câte un sinonim potrivit pentru cuvintele subliniate în textul dat. *(6p)*

.....

4. Motivează folosirea punctelor de suspensie în versul *Şi plângi... şi-i frig de toamnă...* *(6p)*

.....

.....

5. Explică în maximum 5 rânduri semnificaţia versurilor: *Răsună trist de glasuri / Câmpiile pustii.* *(6p)*

B. (12p)

Scrie o compunere de 10–15 rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre semnificațiile sau despre mesajul poeziei *Alean* de George Bacovia (formularea clară/logică a opiniei şi motivarea acesteia).

În compunerea ta, trebuie:

– să ilustrezi relația dintre titlu şi conținutul fragmentului de text citat;
– să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu;
– să precizezi două caracteristici ale genului în care se încadrează textul dat;
– să te înscrii în limitele de spațiu indicate.

Scanned with OKEN Scanner

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Din caleidoscopul care alcătuieşte spectacolul vieții facem parte cu toții, fie că ne-am născut albi, negri, galbeni sau roşcați. Fiecare vine cu zestrea lui nativă, dar lasă să se vadă doar „a doua piele", de creație proprie, la care sunt folosiți toți coloranții pământului. În decursul timpului, oamenii s-au străduit în fel şi chip să-şi schimbe nuanța tenului (prin machiaj), a părului (cu vopsele), iar mai nou şi a ochilor (cu lentile de contact). Fiecare dintre aceste intervenții duce la o remaniere a garderobei. Vom vedea în cele ce urmează cum se aplică legile culorilor în înfățişarea umană.

Dacă într-un tablou pictat culoarea este vedeta imaginii, liberă şi independentă, atunci când „se aşterne" pe un veşmânt ea se subordonează ființei care îl poartă, devenind unul dintre mijloacele de expresie ale personalității acesteia.

Limbajul culorilor devine un mod de a transmite stări sufleteşti complexe, cu adânci rădăcini în subconştient şi de care nu ne dăm seama limpede. Fiecare alege din dulap – dar rareori ştie de ce – într-o zi un tricou de culoare vie, exuberantă, într-alta unul mohorât; uneori preferă tonuri calde, altă dată se simte bine doar în cele reci. Pornind de la studii minuțioase şi de la nenumărate teste, psihologul elvețian Max Lüscher a stabilit o modalitate de investigare a vieții sufleteşti profunde (doar din momentul experimentului), pe baza alegerii spontane a anumitor nuanțe cromatice.

(prof. univ. dr. Adina Nanu, „Cum ne alegem culorile", în *Terra magazin*, decembrie 2009)

A. (24p) Scrie răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat:
– autorul articolului;
– tema articolului;
– modalitatea de investigare a vieții sufleteşti profunde, propusă de psihologul elvețian Max Lüscher. *(6p)*

2. Transcrie structurile care numesc încercările oamenilor de a-şi schimba aspectul. *(6p)*

3. Explică utilizarea ghilimelelor care încadrează verbul *se aşterne* în textul dat. *(6p)*

4. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate în următorul enunț:
„Limbajul culorilor devine <u>un mod</u> <u>de a transmite</u> stări sufleteşti complexe." *(6p)*

B. (12p)

Redactează o compunere de 10–15 rânduri în care să-ți exprimi opinia despre modul în care culorile definesc personalitatea unui individ, valorificând informațiile din fragmentul dat.

În compunerea ta, trebuie:
– să-ți prezinți opinia despre limbajul culorilor;
– să valorifici secvențele din text care prezintă legătura dintre stările sufleteşti şi culorile pe care le alegem;
– să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinței formulate;
– să te înscrii în limitele de spațiu indicate.

Notă! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor, nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției – 1 p; coerența textului – 2 p; registru de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conținutului – 2 p; ortografia – 3 p; punctuația – 2 p; aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea – 2 p*).
Se acordă 10 puncte din oficiu.

Scanned with OKEN Scanner

III Scheme recapitulative

Comunicarea

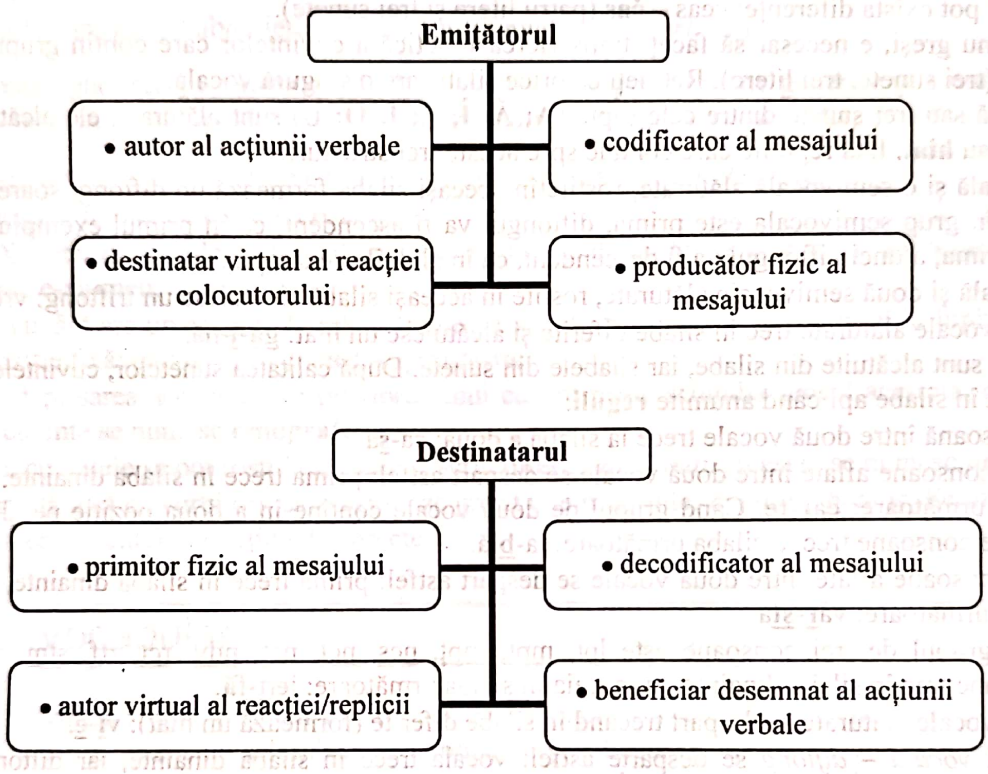

Noțiuni de fonetică

Sunetul *este unitatea minimală din sistemul limbii, care posedă anumite trăsături distinctive, în vreme ce* **fonemul** *este realizarea concretă în procesul articulării din timpul vorbirii. Spre exemplu, sunetul* n *poate avea variante de rostire după locul în care se află în cuvânt, după calitatea celorlalte sunete:* nor și Dan.

Sunetele limbii române sunt:

a. consoane;
b. vocale;
c. semivocale.

Scanned with OKEN Scanner

- Sunetele care pot fi rostite uşor, singure, se numesc vocale. Limba română are şapte vocale: **A, Ă, Î, E, I, O, U**.
- Dintre acestea, patru pot fi uneori şi semivocale: **E, I, O, U**. Numim semivocale sunetele care se pronunţă liber, dar stau întotdeauna lângă o vocală, care primeşte şi accentul: au. Ele se comportă ca vocale atunci când primesc accentul: ou.
- Celelalte sunete nu se pot rosti singure şi se numesc consoane.
- Consoanele pot fi reprezentate printr-o literă sau printr-un grup de litere (ce – č). La rândul ei, litera poate reprezenta un sunet sau un grup de sunete (c – **c**; x – **cs, gz**).
- Sunetele **e, î, i** se numesc vocale de sprijin, deoarece ataşate consoanelor fac posibilă rostirea acestora.
- Grupurile de litere **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi** sunt consoane. Ele reprezintă sunete pe care le transcriem fonetic: **č, ğ, k', g'**. Din acest motiv, între numărul de sunete şi cel de litere care alcătuiesc un cuvânt pot exista diferenţe: ceas – čas (patru litere şi trei sunete).
- Pentru a nu greşi, e necesar să faceţi transcrierea fonetică a cuvintelor care conţin grupurile de litere: cer – čer (trei sunete, trei litere). Reţineţi că orice silabă are o singură vocală.
- Când două sau trei sunete dintre cele şapte (**A; Ă; Î; E; I; O; U**) sunt alăturate, ele alcătuiesc **diftong, triftong** sau **hiat**. Iată regulile care conduc spre aceste trei structuri:
  - O vocală şi o semivocală alăturate, rostite în aceeaşi silabă formează un diftong: soare – soa-re; eu. Dacă în grup semivocala este prima, diftongul va fi ascendent, ca în primul exemplu; dacă vocala este prima, atunci diftongul va fi descendent, ca în al doilea exemplu.
  - O vocală şi două semivocale alăturate, rostite în aceeaşi silabă alcătuiesc un triftong: vreau.
  - Două vocale alăturate trec în silabe diferite şi alcătuiesc un hiat: gă-i-nă.
- Cuvintele sunt alcătuite din silabe, iar silabele din sunete. După calitatea sunetelor, cuvintele plurisilabice se despart în silabe aplicând anumite **reguli**:
  - O consoană între două vocale trece la silaba a doua: ca-să.
  - Două consoane aflate între două vocale se despart astfel: prima trece în silaba dinainte, iar a doua în silaba următoare: car-te. Când grupul de două vocale conţine în a doua poziţie pe „l" sau pe „r", ambele consoane trec la silaba următoare: ta-blă.
  - Trei consoane aflate între două vocale se despart astfel: prima trece în silaba dinainte, iar a doua în silaba următoare: vâr-stă.
  - Dacă grupul de trei consoane este lpt, mpt, mpţ, ncş, nct, ncţ, ndv, rct, rtf, stm, primele două consoane trec în silaba dinainte, iar a treia în silaba următoare: jert-fă.
  - Două vocale alăturate se despart trecând în silabe diferite (formează un hiat): vi-e.
  - Grupul *vocală – diftong* se desparte astfel: vocala trece în silaba dinainte, iar diftongul în silaba următoare: vo-ios.
  - Grupul *vocală – triftong* se desparte astfel: vocala trece în silaba dinainte, iar triftongul în silaba următoare: cre-ioa-ne.

Despărţirea în silabe a cuvintelor

1. Despărţirea în silabe a cuvintelor derivate şi compuse

➢ În compuse şi în derivatele cu prefixe nu se mai ţine cont de cuvintele din care s-au format şi de prefix, fiind acceptate ambele variante: *dez-a-van-taj / de-za-van-taj; in-u-til / i-nu-til; drept-unghi / drep-tunghi; trif-tong / tri-ftong.*

Scanned with OKEN Scanner

2. Despărțirea în silabe la capăt de rând

➢ Pentru păstrarea unității lor, **nu se despart la capăt de rând,** ci se trec în întregime pe rândul următor:

a) abrevierile scrise legat (*UNESCO*) sau despărțite prin blancuri (*S N C F R*), prin puncte (*a.c.*) ori prin cratimă *(lt.-maj.*);
b) numele proprii de persoane: *Popescu*, *Dumitrescu* (**nu:** *Po-pescu* sau *Popes-cu*);
c) numeralele ordinale scrise cu cifre și litere: *V-lea*, *5-a* (**nu:** *V-/lea*);
d) derivatele scrise cu cratimă de la abrevieri: *R.A.T.B.-ist* (**nu:** *R.A.T.B.- / ist*; *R. / A.T.B.-ist* etc.).

➢ Se recomandă să nu se separe de la un rând la celălalt, ci să se treacă împreună pe rândul următor:

a) prenumele (sau abrevierile prenumelor) și numele de familie: *Ion Popescu*, *I. Popescu* (**nu:** Ion / *Popescu, I. / Popescu*);
b) notațiile care includ abrevieri: *10 km., art. 3* (**nu:** *10 / km, art. / 3*).

➢ Se tolerează plasarea **pe rânduri diferite** a abrevierilor pentru nume generice și a numelor proprii din denumirile unor instituții, indiferent de ordine (*Roman / S. A; SC Severnav / SA*; *SC / Severnav SA).*

- Nu se despart în rânduri diferite cuvintele compuse prin abreviere: *UNESCO.*
- Nu se despart numeralele ordinale: *a opta.*
- Litera X notează întotdeauna două consoane, dar se desparte ca și cum ar reprezenta o singură consoană: e-**x**a-men.
- Fiecare cuvânt are un accent. Acesta se pune pe vocala dintr-o silabă. Accentul în limba română nu are o poziție fixă: *car-te, vi-ni-fi-ca-ți-e, pro-fe-sor.*
- Uneori, deplasarea accentului în interiorul unui cuvânt poate schimba sensul acestuia: *copii – copii.* Aceste cuvinte se numesc **omografe.**
- Deseori, cuvintele se pot rosti la fel, dar se scriu diferit: *m-ai, mai.* Acestea se numesc **omofone.**
- Se întâmplă însă ca vorbitorii să accentueze greșit unele cuvinte: *butelie – butelie.* Se impune atenție la folosirea variantei intonaționale corecte.

Vocabular

Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă într-un anumit moment istoric formează vocabularul acelei limbi. Acesta se află într-o permanentă schimbare și îmbogățire și reflectă gradul de dezvoltare a civilizației. De aceea, în limbă mereu vor fi unele cuvinte care dispar și altele care pătrund prin mijloacele interne și externe de îmbogățire.

Vocabularul limbii române cuprinde un număr de aproximativ 120 000 de cuvinte, din care doar 1 500 sunt cunoscute de către toți vorbitorii. Acestea alcătuiesc fondul principal lexical numit și vocabular fundamental sau de bază. Cuvintele acestea sunt în majoritate bază de derivare în procesul de obținere a unor termeni noi cu ajutorul sufixelor și prefixelor. Din acest motiv, vom spune că, deși conține cam a zecea parte din totalitatea cuvintelor limbii române, fondul principal lexical este suficient pentru deplina înțelegere între vorbitori.

Studiind evoluția lexicului românesc, se poate constata că pe parcursul timpului s-au exercitat multiple influențe din sfera altor limbi. Ceea ce face însă ca limba română să fie considerată romanică este numărul mare de elemente lexicale latine din vocabularul fundamental.

Din vocabularul fundamental fac parte următoarele categorii de cuvinte:

- numele unor obiecte și acțiuni foarte importante*: casă, masă, mașină, a face, a spăla, a mânca* etc.;
- numele unor băuturi și alimente de primă necesitate: *apă, lapte, carne, brânză, legume* etc.;

Scanned with OKEN Scanner

- denumirile unor părți ale corpului omenesc: *mână, picior, gură, nas, frunte, oase* etc.;
- numele unor păsări și animale: *pui, găină, cocoș, vulpe, pisică* etc.;
- denumirea unor arbori și fructe: *măr, pom, nucă* etc.;
- denumirea unor culori importante: *alb, roșu, verde, albastru* etc.;
- numele membrilor de familie: *tată, mamă, frate, unchi, soră* etc.;
- numele zilelor săptămânii: *luni, marți* etc.;
- conjuncțiile, prepozițiile, toate tipurile de pronume, numeralele până la zece, verbele neregulate: *a fi, a avea, a lua* etc.

Aceste cuvinte apar și în combinații care dau locuțiuni, sunt bază de derivare ori alcătuiesc cuvinte compuse. Termenii care aparțin fondului principal lexical dovedesc frecvență mare în vorbire, polisemantism, stabilitate și capacitatea de a da combinații frazeologice. Celelalte cuvinte din vocabularul limbii române, aproape 90%, reprezintă masa vocabularului, partea cea mai consistentă și mai diversificată.

Din totalitatea cuvintelor care alcătuiesc vocabularul limbii române, 60% sunt de origine latină, iar 40% de alte origini. Aceste influențe s-au manifestat pe parcursul existenței noastre și s-au datorat momentelor istorice și culturale prin care a trecut țara. Din punct de vedere etimologic, peste 49 000 de cuvinte pot fi clasificate după origine în 76 de grupe. Cele de origine latină sunt în procent de 20%, restul aparținând altor origini. Dintre elementele moștenite din latină, doar a zecea parte sunt primite direct, celelalte fiind derivate pe teren românesc de la o bază latină.

Dezvoltarea științei și a tehnicii, diversificarea vieții culturale, prefacerile de ordin social și politic, precum și contactele dintre popoare au determinat permanenta îmbogățire a vocabularului. Acest proces s-a realizat pe două căi: una internă și alta externă. Împrumuturile din alte limbi se înscriu între mijloacele externe. Din acest motiv, vom descoperi în limba română dublete etimologice, fenomen care presupune ca același cuvânt să fie împrumutat de două ori, o dată din limba populară, pe cale orală, apoi pe cale cultă, livrescă. Spre exemplu, *a saluta* și *a săruta* provin din același *salutare.* Tot dublete etimologice sunt *cerc* și *circ* ce provin din același *circus*.

Alături de aceste elemente, sesizăm împrumuturile lexicale din alte limbi; spre exemplu, se vede că influența slavă a fost cea mai puternică, marcând sistemul fonetic prin apariția unor sunete pe care limba latină nu le cunoștea sau chiar structura gramaticală a limbii noastre. Slavii au pătruns pe teritoriul țării noastre prin secolul al VI-lea, lăsându-și amprenta în sfera lexicului prin introducerea denumirii unor animale domestice și sălbatice, termeni din agricultură aparținând deopotrivă claselor gramaticale ale substantivelor, adjectivelor și verbelor. În lexicul românesc au pătruns și elemente de origine maghiară; acestea datează din secolul al XI-lea sau chiar cu un secol mai devreme, când s-a constituit statul feudal ungar, care a cucerit apoi formațiunile statale românești din Transilvania. Împrumuturile se manifestă mai ales în sfera substantivelor, a adjectivelor și a verbelor. Procesul transhumanței a făcut ca acești termeni să se răspândească și dincolo de munți.

Influența turcească se manifestă începând cu secolul al XVI-lea, după ce Țara Românească și Moldova au devenit vasale ale Imperiului Otoman. Mulți termeni din domeniul alimentației au pătruns în română din limba turcă, precum și câteva sufixe specifice, care au produs derivate pe teritoriul limbii noastre: *-giu, -liu, -lâc.*

Elementele lexicale de origine grecească s-au manifestat anterior, apoi paralel cu influența turcească. Perioada de glorie a fost însă în vremea domniilor fanariote. Se observă o influență greacă bizantină, între secolele al VII-lea și al XV-lea, și una modernă, neogreacă. În sfera vocabularului religios, a administrației, elementele grecești și neogrecești se remarcă pregnant.

Îmbogățirea vocabularului prin împrumuturile lexicale neologice este un fenomen în plină desfășurare, reflectând clar relațiile economice, culturale și politice ale țării noastre cu celelalte țări. Prezența sinonimelor neologice are rolul de a dezvolta sinonimia. Din acest motiv, vom descoperi deseori dublete sinonimice: *părere – opinie, sfetnic – consilier, citeț – lizibil, a folosi – a utiliza, a îmbunătăți – a ameliora.*

Scanned with OKEN Scanner

Limba română cunoaşte influenţe lexicale moderne. Mai întâi, se cuvin amintite elementele lexicale din latina cultă, care au pătruns încă din primele secole ale mileniului al II-lea. Nu pot fi neglijate cuvintele de origine italiană, nici cele germane, franţuzeşti, ruseşti, dar mai ales englezeşti şi americane, acestea din urmă pătrunse mai ales odată cu elementele tehnice.

Reţineţi câteva neologisme şi originea lor!

- Latine: *condiţie, invitaţie, jurisdicţie, rezoluţie* (cuvinte terminate în **-ie**, provenit din latinescul **-io**).
- Italiene: *bilanţ, campion, contabil, falit, fisc, merceologie, oncologie, reumatism, solfegiu, stindard, tenor, teracotă, traumă.*
- Germane: *bildungsroman, bliţ, boiler, bomfaier, bormaşină, capelmaistru, crenvurşti, diesel, duză, fasung, foraibăr, gater, glaspapir, matriţă, mişmaş, rolă, rucsac, şaibă, şaltăr, ventil, wolfram.*
- Franceze: *artist liric, antet, automobil, bacalaureat, bal mascat, convoi, coşmar, mercerie, pension, petrol lampant, recamier, supercampion.*
- Ruse: *activist, agregat, combinat, suprematism, transfocator, ultraimperialism.*
- Engleze: *aut, baschet, biftec, corner, dancing, dispecer, gol, pick-up, set, smoching, spicher, start, supermarket, suporter, transplant, weekend.*

Mijloace de îmbogăţire a vocabularului

PROCEDEE INTERNE

1. DERIVAREA este mijlocul intern de îmbogăţire a vocabularului prin care, pornind de la un **cuvânt de bază** din care păstrăm **rădăcina**, obţinem cuvinte noi, adăugând **afixe**.

Numim **rădăcină** partea comună a derivatelor de la acelaşi cuvânt de bază.

Afixele sunt grupuri de sunete care se ataşează la începutul sau după rădăcină, pentru a forma cuvinte noi, derivate.

Prefixele sunt afixele care se ataşează în faţa rădăcinii.

Sufixele sunt afixele care se ataşează după rădăcină.

Uneori, un derivat devine bază pentru alte derivate. În aceste cazuri, rădăcina devine radical, adică o parte comună a derivatelor, care este compusă din două morfeme (părţi componente); unul este rădăcina, celălalt este un afix, ca în exemplul: *cale* = cuvânt de bază; *căl-* = rădăcină; *căl* + *ător* = **călător**, derivat devenit bază pentru alte derivate: **călător** (radical) + **ie** (sufix) = cuvânt derivat. Se obţine astfel o **serie derivativă**.

Unele derivate pot fi obţinute prin adăugarea **prefixelor** şi **sufixelor** la aceeaşi rădăcină. Acest tip de cuvinte noi se numesc **derivate parasintetice** (***des*** + *cătuş* + ***at***).

Prefixele ataşate au, de obicei, un sens. Iată câteva prefixe mai des folosite:

- **ante-** (înainte): *antevorbitor*
- **anti-** (împotriva): *antiderapant*
- **arhi-** (foarte): *arhicunoscut*
- **com-; con; -co-** (împreună cu): *compune, concetăţean, coechipier*
- **des-; dez-; de-** (cu sensul de „fără", „lipsit de"): *descoase, dezordine, deşuruba*
- **extra-** (superior, foarte): *extrafin*
- **hiper-** (exagerat): *hipertensiune*
- **inter-** (între): *interdisciplinar*
- **ne-** (indică negaţia): *necinstit*

Scanned with OKEN Scanner

- **a-** (indică negația): *apolitic*
- **post-** (după): *postliceal*
- **pre-** (înainte, anterior): *prenume*
- **răs-; răz-; ră-** (indică repetarea, intensificarea): *răsciti, răsputere, răzgândi, răsufla*
- **stră-** (indică vechimea, trecerea timpului): *strămoș, străbate*
- **sub-** (calitate inferioară): *subcultură*
- **supra-** (deasupra): *supraproducție*
- **trans-** (dincolo, peste): *transcarpatic*
- **ultra-** (foarte): *ultrarapid.*

Rețineți:

- *Când un cuvânt derivat se obține de la o bază care începe cu* **n** *adăugându-i-se prefixul* **în-**, *se va scrie cu o* **consoană geminată**: **în + nor + at = înnorat.**
- *Se pronunță și se scrie* **com-, îm-** dacă baza începe cu **b** sau **p**: **com**pune.
- *Prin derivarea cu prefixe se pot obține cuvinte antonime:* **împerechea – desperechea.**
- *Există câteva prefixe mai puțin folosite, mai neproductive în realizarea de cuvinte noi; acestea alcătuiesc cuvinte neologice*: **ab-** (abține), **cis-** (cisalpin), **ex-** (extrage), **epi-** (epicentru), **hipo-** (hipotensiune), **infra-** (infrasunet), **ob-** (obține), **par-** (parcurge), **meta-** (metafizică), **sur-** (surprinde), **dia-** (diametru), **retro-** (retrovizor), **post-** (postfață).

Unele afixe împrumutate care se pun înaintea rădăcinii au sens și sunt cuvinte de sine stătătoare în limbile din care provin. Acestea se numesc **prefixoide** sau **pseudoprefixe**. Unii cercetători consideră chiar că acele cuvinte care au în alcătuire un prefixoid sunt, de fapt, compuse și nu derivate, deoarece fiecare element alcătuitor are sens luat singur. Iată cele mai folosite prefixoide, care prin derivare alcătuiesc neologisme:

- **aero-; auto-** (cu două sensuri – care trimite la tehnică: *automobil*, sau care înseamnă că acțiunea se îndeplinește de la sine: *autoportret*); **agro-; bi-; cvasi-; electro-; fero-; filo-; foto-; geo-; hetero-; hidro-; macro-; micro-; multi-; mono-; neuro-; non-; omni-; pan-; poli-; proto-; pseudo-; semi-; tehno-; tele-; termo-; tri-; vice-.**

Sufixele pot forma cuvinte noi care aparțin diferitelor clase gramaticale. Astfel, unele sufixe sunt specializate pentru obținerea substantivelor comune, altele pentru cele proprii ori adjective, verbe sau adverbe. Iată cele mai folosite sufixe:

- pentru substantive comune: **-anie (-enie):** *pățanie, surzenie;* **-ar:** *cireșar;* **-ăraie:** *apăraie;* **-ăt:** *strigăt;* **-ătate:** *vecinătate;* **-ătură:** *săpătură;* **-că:** *ardeleancă;* **-eală:** *amețeală;* **-ean:** *moldovean;* **-easă:** *croitoreasă;* **-eață:** *verdeață;* **-et:** *brădet;* **-giu:** *macaragiu;* **-iță:** *locuință;* **-iș:** *aluniș;* **-oare:** *ninsoare;* **-re:** *adunare.*
- pentru substantive proprii: **-eanu:** *Câmpeanu;* **-escu:** *Marinescu;* **-ilă:** *Negrilă;* **-oiu:** *Ștefănoiu.*
- pentru adjective: **-ător:** *fermecător;* **-cios:** *pofticios;* **-esc:** *frățesc;* **-iu:** *mijlociu;* **-os:** *lemnos;* **-ui:** *verzui;* **-uriu:** *fumuriu.*
- pentru verbe: **-a:** *curăța;* **-ăi:** *lipăi;* **-ăni:** *troncăni;* **-i:** *vorbi.*
- pentru adverbe: **-ește:** *bărbătește;* **-iș:** *pieziș.*

Unele sufixe pot forma cuvinte noi care sunt diminutive, iar altele sunt augmentative.
Sufixe diminutivale: **-el, -ică, -icică, -işor, -iță, -uță, -aș, -(u)șor, -uc(ă), -uleț, -uș(ă), -ușcă, -uț(ă).**
Sufixe augmentative: **-an, -andru, -oi, -oaie.**
Există sufixe care pot crea substantive colective: **-et, -iș, -ime.**

Scanned with OKEN Scanner

Folosirea pentru aceeași rădăcină a sufixelor diminutivale și augmentative poate realiza perechi de antonime: **căsuță – căsoaie.**

Formarea unor cuvinte noi prin adăugarea unor afixe se numește **derivare progresivă.** Cuvinte derivate se pot obține și prin procedeul invers, numit **derivare regresivă** (*râșniță* va da prin derivare regresivă verbul *a râșni*; *șomer* > *a șoma*). Acest tip de derivare presupune înlăturarea sufixului *-iță,* respectiv a sufixului *-er.* Iată câteva exemple de cuvinte care s-au format prin derivare regresivă: *biolog (biologie), ecolog (ecologie), stomatolog (stomatologie).* Sunt cunoscute derivatele postverbale, prin care se creează substantive înlăturând sufixele verbelor: *a durea* > **dor,** *a juca* > **joc,** *a fugi* > **fugă.**

2. COMPUNEREA este un alt procedeu intern de îmbogățire a vocabularului care presupune combinarea a două sau mai multor cuvinte diferite care-și pierd înțelesul lor de bază, dând naștere la cuvinte noi, cu sens diferit.

Compunerea se poate realiza astfel:

- **prin alăturare** (cu cratimă și fără cratimă): *câine-lup, Cheile Bicazului.*
- **prin contopire** (unire, sudare): *binefacere.*
- **abreviere** cu inițiale (*CFR*), cu inițiale și fragmente de cuvânt (*TAROM*), cu fragmente de cuvânt (*ASIROM*).

Cuvintele nou-create prin compunere aparțin diferitelor părți de vorbire:

- substantive comune și proprii*: untdelemn, Delta Dunării*;
- adjective: *cumsecade, albastru-închis;*
- numerale: *douăzeci și patru, doisprezece;*
- adverbe: *împrejur, astăzi;*
- prepoziții: *de pe, despre*;
- conjuncții: *ca să, așadar.*

Modalități de compunere:

Compunerea se poate realiza prin **alăturare** (juxtapunere sau parataxă), **subordonare** (formele flexionare ale cuvintelor: *gura-leului*) ori **abreviere** (prescurtare). Astfel, se pot obține:

- **substantive rezultate din unirea a două substantive**: *gura-leului, iarba-fiarelor;*
- **substantive rezultate din unirea unui substantiv cu un adjectiv**: *gură-spartă, vorbă-lungă;*
- **substantive provenite dintr-un verb + un substantiv**: *zgârie-brânză, târâie-brâu;*
- **adjective provenite din unirea a două adjective**: *economico-organizatoric;*
- **adjective rezultate din combinarea unui adverb cu un participiu sau un adjectiv**: *bine-cunoscut;*
- **adverbe provenite dintr-o prepoziție + un substantiv**: *după-amiază;*
- **prepoziții obținute din alăturarea a două prepoziții simple**: *de la;*
- **conjuncții compuse**: *fiindcă, deoarece.*

Unele cuvinte compuse nu s-au format pe teritoriul limbii române, ci au fost preluate cu aceeași structură din alte limbi. Așa s-au petrecut lucrurile cu termenii: *trifoi, primăvară, miazănoapte, miazăzi, Dumnezeu.*

3. CONVERSIUNEA (schimbarea valorii gramaticale) este procedeul de îmbogățire a vocabularului prin care un cuvânt trece de la o clasă gramaticală la alta, prin schimbarea comportamentului în context.

Trecerea unui cuvânt în sfera substantivului presupune un comportament gramatical adecvat; astfel, acel cuvânt trebuie să **denumească** obiecte, să poată primi **articol hotărât, nehotărât** sau **demonstrativ,** să primească un **adjectiv** ca determinant.

Scanned with OKEN Scanner

Pot deveni **substantive** următoarele părți de vorbire:

- **adjectivul,** prin articulare: *Galben*ul este culoarea aurului. Mi-am cumpărat o rochie de **un** *galben* intens. **Cel** *galben* este suspect de hepatită.
- **pronumele personal:** *Eu*l liric generalizează experiența sufletească a poetului.
- **pronumele reflexiv:** În *sine*a lui credea că totul este o poveste.
- **pronumele nehotărât:** Cunoștințele tale trebuie să reprezinte **un** *tot* bine articulat.
- **pronumele negativ:** Discutăm *nimicuri*. Ești **un** *nimeni* pentru colegii tăi.
- **numeralul cardinal:** Dacă primești **un** *opt*, s-ar putea să-ți iasă media pe care ți-a stricat-o *doi*ul acela.
- **verbul la unele moduri nepredicative:** *Citit*ul ziarelor te pune la curent cu știrile (participiu). Merg la *cules*ul merelor (supin). *Suferind*ul a fost salvat (gerunziu).
- **adverbul: Un** *bine* pe care-l faci cuiva ți se va întoarce. Ajută-l pe *aproape***le** tău!
- **interjecția:** După **un** *vai* puternic, copilul dispăru.

Pot deveni **adjective** următoarele părți de vorbire:

- **pronumele de întărire**: Copilul *însuși* a făcut pozna.
- **pronumele posesiv**: Cărțile *sale* sunt foarte interesante.
- **pronumele demonstrativ**: *Acest* copil are calitățile unui pictor.
- **pronumele nehotărât**: *Toți* oamenii au suflete sensibile.
- **pronumele relativ**: *Care* om știe ce vrea reușește în viață.
- **pronumele interogativ**: *Ce* carte ai citit recent?
- **verbul la modul participiu**: *Cititul* cărților este pasiunea oamenilor de cultură.
- **verbul la modul gerunziu acordat**: Oamenii *suferinzi* au o paloare caracteristică.
- **adverbul**: Acela era un domn *bine*. Mi-am cumpărat o rochie *gata*.

Pot deveni **adverbe** următoarele părți de vorbire:

- **substantivele care denumesc unități de măsurare a timpului:** Vom merge la mare numai *vara*. *Luni* se va desfășura prima probă de examen. *Dimineață* a sosit tata de la Brașov.
- **adjectivele:** Niciodată n-am crezut că tu vei scrie *așa de frumos*.
- **verbele la participiu:** Ea se comportă *distrat*.

Pot deveni **prepoziții** următoarele părți de vorbire:

- **substantivele:** *Grație* stilului tău, mi-am dat seama că ești un băiat minunat.
- **unele verbe la modul participiu:** Ești ceea ce vede toată lumea *mulțumită* ajutorului pe care ți l-am dat.
- **unele adverbe:** De obicei stă *dinaintea* casei și o păzește.

Pentru a înțelege bine regulile conversiunii, trebuie să cunoașteți comportamentul gramatical al fiecărei părți de vorbire, deoarece prin acest procedeu cuvintele își păstrează învelișul sonor, dar, contextual, trec de la o parte de vorbire la alta.

Caracteristici ale substantivului:

- denumește obiecte;
- poate primi articol hotărât (**-l, -a, -i, -le**), nehotărât (**un, o, niște**) sau demonstrativ (**cel, cea, cei, cele**);
- poate fi determinat de un adjectiv.

Scanned with OKEN Scanner

Caracteristici ale adjectivului:
- exprimă însuşiri ale obiectelor;
- determină un substantiv şi se acordă cu acesta în gen, număr şi caz;
- poate avea grade de comparaţie.

Caracteristici ale adverbului:
- determină un verb;
- este neflexibil.

Caracteristici ale prepoziţiilor:
- au sens relaţional;
- stabilesc relaţii sintactice de subordonare la nivelul propoziţiei între părţile secundare şi termenii lor regenţi;
- ajută la exprimarea cazurilor părţilor de vorbire flexibile care se declină.

Orice cuvânt care, contextual, are un comportament identic părţilor de vorbire enumerate devine partea de vorbire respectivă. Pentru schimbarea valorii gramaticale este absolut necesar contextul.

PROCEDEE EXTERNE

1. ÎMPRUMUTURILE din alte limbi sunt cuvintele care au pătruns în română până în secolul al XIX-lea fie pe cale directă, prin contactul dintre vorbitori, fie indirect, prin mijlocirea altei limbi. Iată câteva:
- **de origine slavă**: *izvor, muncă, milă, grădină, ceas, coajă, glas, zid, vrăjmaş, veste, veac, pagubă, spor, scârbă, bogat, bolnav, drag, calic, grozav, scump, vrednic, treaz, a dovedi, a munci, a dărui, a porunci,a porni, a lovi, a privi, a sfârşi* etc;
- **de origine maghiară**: *belşug, chin, chip, gazdă, gând, heleşteu, hotar, sălaş, labă, alean, cătană, imaş, lacăt, meşter, uriaş, gingaş, chipeş, viclean, răvaş, tobă, vamă, beteag, a făgădui, a îngădui, a sudui, a bântui, sămădău, meşteşug* etc;
- **de origine turcească**: *acadea, baclava, rahat, cafea, caşcaval, cataif, ghiveci, halva, iahnie, iaurt, magiun, mezel, pilaf, musaca, sarmale, balama, cazma, şandrama, haimana, macara, cherestea, dambla, chef, chirie, chior, ciomag, cântar, duşman, moft, murdar, parale, ciomag, hazliu, chefliu, reclamagiu* etc;
- **de origine greacă**: *acatist, arhiepiscop, arhiereu, arhimandrit, icoană, psalm, mătanie, mitoc, mitropolit, evanghelie, parastas, patrafir, patriarh, protopop, satană, smirnă, hatman, vornic, simandicos, epitrop, economicos, partidă, tipografie, lefter, ananghie* etc.

2. NEOLOGISMELE sunt cuvintele străine care au intrat în vocabularul limbii române începând din secolul al XIX-lea, dar şi cuvintele româneşti nou-formate pe teritoriul limbii noastre. Aceşti termeni pot circula în paralel cu termeni autohtoni activi, îmbogăţind expresivitatea vocabularului, dar pot fi şi singurele elemente lexicale care exprimă noţiuni mai noi. Astfel, pentru cuvântul cunoscut *rai*, se foloseşte şi neologismul *paradis*, în vreme ce pentru *computer* este imposibil să găsim un sinonim autohton. Aşadar, unele neologisme sunt absolut necesare, în vreme ce altele se folosesc pentru evitarea repetiţiilor supărătoare ale aceluiaşi termen sau pentru nuanţa savantă a exprimării. Unele dintre aceste neologisme au devenit pasive cu timpul, transformându-se în arhaisme.

Iată câteva serii sinonimice în care veţi sesiza că primul termen este autohton, iar al doilea este un sinonim neologic: *adâncime / profunzime; amănunt / detaliu; belşug / abundenţă; călătorie / voiaj;*

Scanned with OKEN Scanner

cerere / petiție; chemare / apel; chezaș / garant; cinste / onestitate; cutremur / seism; gazdă / amfitrion; dovadă / argument; folosință / utilitate; geantă / servietă; greșeală / eroare; greutate / pondere; iad / infern; izvor / sursă; înălțime / altitudine; împrejurare / circumstanță; încăpățânare / obstinație; îndemânare / abilitate; jertfă / sacrificiu; nădejde / speranță; necuviință / indecență; năravi / viciu; nenorocire / calamitate; noroc / șansă; oboseală / surmenaj; părere / opinie; pedeapsă / sancțiune; prilej / ocazie; răsunet / ecou; scop / finalitate; sfetnic / consilier; singurătate / solitudine; soartă / destin; stih / vers; stricăciune / avarie; taină / mister; tavan / plafon; tristețe / melancolie; ucigaș / asasin; urmare / consecință.

Alte elemente de vocabular

1. Cu timpul, unele cuvinte din limbă devin pasive și poartă numele de **arhaisme.** Ele rămân în inventarul limbii, urmând a fi activate conștient pentru a crea opere literare-document ori pentru a reînvia atmosfera unei epoci demult apuse. Arhaismele se pot manifesta însă în toate sferele lingvisticii. Astfel, pe lângă arhaismele lexicale, există și arhaisme fonetice, morfologice și sintactice. Acestea la un loc exprimă faptul că limba are dinamica proprie reflectată la toate nivelurile. După aprecierea specialiștilor, cele mai multe arhaisme se manifestă la nivelul segmentului fonetic. Aceste forme mai circulă și astăzi, pe o arie restrânsă, de obicei în mediul rural, mai conservator decât acela citadin. Spre exemplu, se mai spune *părău* pentru forma fonetică actuală *pârâu.* Se mai întâlnesc și arhaisme morfologice, ca în exprimările perifrastice ale unor timpuri verbale: *s-a fost deschis* pentru forma literară *se deschisese.* La nivel sintactic se mai păstrează, de exemplu, folosirea unui substantiv în cazul dativ pe lângă un regent substantival, având funcția sintactică de atribut: *Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet.* Spre deosebire de acestea, arhaismele lexicale au dispărut din vocabularul activ împreună cu elementele care le-au generat. Spre exemplu, din domeniul administrativ, cuvinte ca: *pârcălab, caimacam, capuchehaie, cneaz* nu se mai pot folosi deoarece în ierarhia actuală nu mai există asemenea funcții. Valoarea cuvântului apare mai pregnant în context; se poate observa că în dicționare la același termen se dau una sau mai multe explicații, unele dintre acestea fiind introduse în context.

Unele cuvinte au o circulație regională și poartă numele de **regionalisme.** Prezența lor în vocabularul limbii române face adesea ca unii termeni să împiedice înțelegerea dintre vorbitorii din diferite regiuni ale țării. Astfel, dacă moldoveanul va cere unui ardelean un *harbuz,* acesta va fi în imposibilitate de a-l servi, deoarece pentru același obiect el folosește termenul *lubeniță.* Echivalentul din limba literară al celor două cuvinte sinonime la nivel regional este *pepene verde.* Nu toate regionalismele au termeni corespunzători în limba literară.

2. După criteriul sensului, cuvintele pot fi **monosemantice** (care au un singur sens) sau **polisemantice** (care au mai multe sensuri fixate numai de context). Cuvintele monosemantice sunt specifice stilului științific, în vreme ce termenii polisemantici aparțin stilului beletristic și chiar vorbirii obișnuite. De aceea, cuvintele apar deseori în dicționare cu mai multe sensuri numerotate. Astfel, **polisemia** presupune unirea mai multor sensuri în același semnificant, demonstrând că vocabularul este prea sărac pentru a exprima prin termeni diferiți elementele atât de diverse ale cunoașterii umane. Prin urmare, se observă diferența substanțială dintre **limbă** și **vorbire. Polisemia** se manifestă în vorbire, fără de care nu am putea-o defini. Cuvintele capătă valoare numai în context. De-a lungul timpului, unele cuvinte au suferit modificări de sens, reglate, firește, de context. Spre exemplu, cuvântul *birou* a cunoscut inițial un singur sens, care denumea *o stofă groasă*; treptat, a devenit polisemantic, semnificând *mobila acoperită cu această stofă,* apoi *o mobilă* folosită pentru scris, *încăperea* cu asemenea mobilă, *persoanele* care lucrează în această încăpere, *grup de persoane* care conduce o societate, o întreprindere.

Orice cuvânt **polisemantic** are o semnificație fundamentală, de bază, și una uzuală, secundară sau ocazională, care se pot determina numai în context. De reținut că un cuvânt are sensuri lexicale și sensuri

Scanned with OKEN Scanner

gramaticale exprimate prin elementele specifice flexiunii. Spre exemplu, verbul *a face* are **sensuri lexicale**, care îi dovedesc **polisemia** (*a rezolva, a executa, a lucra, a desena)*, şi **sensuri gramaticale**, care nu ţin de polisemie, ci de modul şi timpul la care acest verb este folosit (*fac* – indicativ prezent; *am făcut* – indicativ perfect compus; *să fac* – conjunctiv prezent).

Sensul principal sau fundamental, de bază al unui cuvânt reprezintă dominanta semantică, aceea generalizată în conştiinţa vorbitorilor. Spre exemplu, cuvântul *gură* este asociat în primul rând cu *o parte a corpului omenesc.* La acest sens, orice vorbitor se gândeşte instantaneu, făcând chiar abstracţie de context. Dacă vom folosi cuvântul într-un context de tipul *gura cămăşii*, este limpede că în mintea vorbitorilor trebuie să se realizeze o comparaţie între forma gurii ca parte a corpului omenesc şi deschizătura din partea superioară a unei cămăşi. Se observă că, de fapt, prin prescurtarea comparaţiei *acest orificiu al cămăşii este ca o gură*, s-a obţinut metafora din vorbirea obişnuită, *gura cămăşii.* Într-o altă situaţie lingvistică, sensul de bază al cuvântului *picătură* poate însemna *medicament sub formă de picături* (*picătură de ploaie; am luat picături pentru stomac*).

3. Un alt element specific semanticii este **câmpul lexical** (semantic), care poate reuni toate semnificaţiile ce rezultă dintr-o apropiere semantică reunind mai multe cuvinte sub un termen generic. De exemplu, câmpul semantic al cuvântului *rudă* conduce la gruparea următorilor termeni: *tată, mamă, frate, soră, bunică, bunic, unchi, mătuşă, verişor, verişoară, cuscră, cuscru, cumătră, cumătru.*

Bogăţia semantică a vocabularului este sursa cea mai importantă a expresivităţii unei limbi. În vreme ce sensul unui cuvânt este independent de context, semnificaţia acestuia se realizează numai prin context şi în relaţie cu ceilalţi termeni care se pun în evidenţă reciproc. Unele dintre sensurile cuvintelor se pot realiza numai prin procedee artistice. Nu confundaţi însă acest aspect cu sensul figurat al cuvintelor din stilul beletristic.

4. Trebuie să ştiţi că în vorbirea zilnică, obişnuită, omul foloseşte adesea **metafore**. Acestea însă nu se pot confunda cu cele inventate de creatorii de literatură. Comparaţi construcţia obişnuită: „Ştiu asta dintr-un *izvor* sigur" cu metafora „*Izvorul* nopţii", care dă titlul unei poezii de Lucian Blaga.

Alte exemple de procedee artistice folosite în exprimarea obişnuită sunt: *metonimia, sinecdoca, hiperbola, ironia* şi *eufemismul*. Le vom studia pe rând:

5. Metonimia este procedeul prin care conţinutul este denumit prin obiect. Deseori după un spectacol reuşit afirmăm: „*Sala* s-a ridicat în picioare", comunicând, în realitate, că toţi participanţii la spectacolul care a avut loc într-o sală s-au ridicat în picioare şi au aplaudat spectacolul.

6. Sinecdoca transmite idei prin înlocuirea întregului cu partea. Când vom spune că: „Astăzi *copilul* este ocrotit în toată lumea", nu ne vom referi la un singur copil, aşa cum arată singularul substantivului în discuţie, ci la toţi copiii. Sinecdoca se poate realiza şi prin înlocuirea numelui comun cu un nume propriu: „Eşti un *Hagi-Tudose!"*

7. Eufemismul este un cuvânt sau o expresie care ascunde adevărata intenţie a mesajului, adesea îndulcind termenii de adresare. Ca să nu spunem despre cineva că este beat, vom folosi un eufemism: „Domnul e cam *afumat*, a băut *puţin mai mult*".

8. Ironia este adesea folosită în comunicarea orală prin utilizarea unui cuvânt care exprimă contrariul intenţiei reale. Spre exemplu, despre un copil obraznic vom spune că „e *uşă de biserică*".

9. Un alt aspect al semanticii se referă la **sinonime, omonime, antonime şi paronime.**

Scanned with OKEN Scanner

• **Sinonimia** se referă la calitatea unor cuvinte de a se înlocui reciproc în același context sau de a avea elemente comune, fără a se identifica, la nivelul sensului. Din acest motiv, vom vorbi despre **sinonime perfecte** și **sinonime parțiale.** Rolul sinonimiei este de a mări expresivitatea enunțurilor prin alegerea inspirată a termenului folosit și totodată de a evita repetarea aceluiași cuvânt la intervale mici. Se pot forma **serii sinonimice** care se găsesc, de obicei, în dicționarele specializate. Spre exemplu, pentru termenul *mândru,* se propune următoarea serie sinonimică: *îngâmfat, fudul, încrezut, arogant*, dar și *frumos, fermecător, încântător.* Numai contextul poate decide asupra sensului mai potrivit. De exemplu, vom spune despre o fată că este ori *îngâmfată*, ori *fermecătoare*, folosind sinonime pentru cuvântul *mândră.* Dacă vom spune „fata este *mândră*", ne va fi greu să înțelegem care dintre sensuri îi este atribuit.

Se poate vorbi despre o sinonimie perfectă într-un sens restrâns, doar cu referire la relația dintre termenii științifici și cei populari pentru unele elemente chimice, plante, animale. Spre exemplu, putem spune *natriu* sau *sodiu*, *leontopodium alpinum* sau *floarea-de-colț,* denumind exact aceeași noțiune. De regulă însă, în majoritatea cazurilor se folosește o sinonimie parțială. De exemplu, din seria sinonimică *a făuri, a realiza, a înfăptui, a crea, a plăsmui,* pentru enunțul „Eu *scriu* o poezie.", alegerea va fi limitată: „Eu *creez* o poezie.", excluzând construcții de tipul „Eu *înfăptuiesc* o poezie." La fel stau lucrurile și în cazul cuvântului *timp*, cu seria sinonimică *vreme, moment, perioadă, durată.* Pentru construcția *timpurile verbului* nu vom putea folosi *vremurile verbului* sau *perioada verbului.* Trebuie reținut faptul că există sinonimie numai în cadrul aceleiași părți de vorbire. Sinonimia se poate realiza nu numai între cuvinte, ci și între cuvinte și expresii, locuțiuni. Spre exemplu, *a da ortul popii* este o locuțiune sinonimă cu verbele *a muri, a deceda.* În acest caz, sinonimele lămuresc tipul locuțiunii; când sinonimul este un verb, locuțiunea va fi verbală.

În cadrul sinonimiei, un loc aparte îl au neologismele, care circulă în paralel cu termenii mai vechi, autohtoni. Spre exemplu, pentru cuvântul *fermecat* putem găsi un sinonim obișnuit, *încântat,* sau unul neologic, *captivant*. Scopul sinonimiei este de a crea pentru același sens multiple posibilități de exprimare.

• **Omonimia** este mai dificilă, deoarece asociază aceeași formă cu sensuri diferite, care nu pot fi descoperite decât în context, creând o ambiguitate a enunțului. De exemplu: „În *lac* sunt câteva cioburi de sticlă.", deși reprezintă un context, nu lămurește sensul cuvântului *lac.* Sensul acestuia poate fi de *apă stătătoare* sau de *soluție de rășini pentru protejarea unor obiecte.* Sensul se clarifică dacă vom spune: „În *lac* sunt câteva broaște.", devenind clar pentru oricine că ne referim la *apă stătătoare.* Pentru același cuvânt, putem da un alt context: „În *lac* am pus niște coloranți pentru a obține la vopsire o suprafață maronie.", înțelegând că este vorba despre *soluția de rășini.*

Se poate vorbi despre **omonimie lexicală** sau **propriu-zisă** atunci când cuvintele respective aparțin aceleiași clase lexico-gramaticale: substantive, adjective, verbe etc. Spre exemplu, cuvântul *lac* este în ambele contexte substantiv.

Omonimia lexicală poate fi **totală**, când toate formele flexionare ale cuvântului coincid, indiferent de context (*broască – broaște).*

Omonimia **parțială** se referă la cuvintele ale căror forme flexionare diferă după sensul căpătat în context. De exemplu, substantivul cu forma *corn* la singular, la plural poate avea, după sensul contextual, una dintre formele: *coarne, cornuri, corni.* Astfel, folosirea cuvântului la plural lămurește sensurile și, de aceea, chiar dicționarele dau explicații separate.

O altă categorie de omonime sunt cele **lexico-gramaticale**, care sunt întotdeauna parțiale deoarece, aparținând unor clase gramaticale diferite, posibilitatea confuziei este foarte mică. Spre exemplu, cuvântul *poartă* poate fi *verb* sau *substantiv.* Enunțurile: „El *poartă* un costum nou." și „Casa are o *poartă* frumoasă." nu pot confunda sensurile cuvântului *poartă.*

Un alt gen de omonimie este aceea **gramaticală**, care explică identitatea formei unui verb la două persoane diferite (el *cântă* / ei *cântă).* Ca o curiozitate, trebuie să știți că există omonimie și în rândul

Scanned with OKEN Scanner

toponimelor (denumiri proprii geografice). De exemplu, *Veneția* este un toponim care denumește deopotrivă o localitate din județul Sibiu, dar și un oraș din Italia.

Uneori omonimia apare și prin conversiune ori derivare. Spre exemplu, adjectivul *roșie* devine substantiv: o pătlăgică *roșie* (adjectiv) – o *roșie* (substantiv). La fel, de la substantivul *păcură*, prin derivare, se obține substantivul *păcurar*, care devine omonim al cuvântului moștenit din latină (*pecorarius*). Termenul moștenit înseamnă *păstor*, iar cuvântul derivat are sensul de *muncitor la păcură*. Înțelegerea contextelor în care apar omonime probează competența lingvistică a vorbitorilor, deci cunoașterea temeinică și folosirea nuanțată a vocabularului. Tot în sfera omonimiei se pot introduce **omografele** și **omofonele.** Omografele se referă la cuvintele care se scriu la fel, dar se accentuează diferit: *zări – zări*. Omofonele sunt cuvinte care se rostesc la fel, dar se scriu diferit: *vi-i / vii*.

- **Antonimia** se referă la calitatea cuvintelor de a exprima sensuri care se opun. Din acest motiv, ca și sinonimia, antonimia se manifestă numai în cadrul aceleiași clase gramaticale. De exemplu, substantivului *prieten* i se opune substantivul *dușman*. Antonimele pot fi **primare**, adică moștenite sau împrumutate (*a iubi / a urî*); unele antonime pot fi obținute prin procedeul derivării cu prefixe de negație (*cusut / **des**cusut*) sau prin folosirea a două derivate dintre care unul cu prefix de negație (***îm**pacheta / **des**pacheta*). Sunt situații când unui cuvânt i se opune o locuțiune (*a da în vileag / a tăinui*).

Un alt aspect al antonimiei se observă și la unele cuvinte polisemantice. De exemplu, *aspru* are sensurile: *nemilos, crud*, iar antonimele sunt: *milos, blând*. Folosirea antonimiei în literatură creează posibilitatea paralelismelor în realizarea antitezei.

- **Paronimele** sunt cuvinte care din punct de vedere fonetic se aseamănă foarte mult, diferențele fiind, de obicei, la nivelul unui sunet. Din acest motiv, paronimele sunt o permanentă sursă de confuzie și de greșeli de exprimare. Iată câteva perechi de paronime: *adagiu / adagio; atlas / atlaz; conjunctură / conjectură; eminent / iminent; enerva / inerva; flagrant / fragrant; a revela / a releva; inveterat / învederat; complement / compliment; a insera / a însera; fisă / fișă; lacună / lagună; a investi / a învesti; a asculta / a ausculta; cazual / cauzal; miner / minier; prescrie / proscrie; a emigra / a imigra; orar / oral.*

Trebuie reținute două aspecte ale paronimiei. În unele dintre perechile paronimice ambii termeni au sens, pe care îl lămurește dicționarul. Așa stau lucrurile în exemplele date. În alte cazuri, paronimia se creează de către vorbitorul incult, care folosește cuvinte asemănătoare ca formă, dar total diferite ca sens. Este cunoscută confuzia paronimică a personajului Pristanda din celebra comedie a lui Caragiale, *O scrisoare pierdută*: *remunerație / renumerație*. De asemenea, în vorbirea populară se produc înlocuiri de cuvinte din cauza atracției paronimice: *lăcrămație / reclamație*.

Morfologia

Obiectul de studiu al morfologiei îl constituie calitatea, mărcile caracteristice și comportamentul gramatical al părților de vorbire. După comportamentul în procesul comunicării, acestea sunt **flexibile** și **neflexibile.**

Numim flexibile acele părți de vorbire care în procesul comunicării își schimbă forma. Cele care nu se modifică în timpul comunicării se numesc neflexibile. În limba română sunt șase părți de vorbire flexibile și patru neflexibile.

Cele **flexibile** sunt:

1. **verbul**
2. **substantivul + 3. articolul**

Scanned with OKEN Scanner

4. **adjectivul**
5. **pronumele**
6. **numeralul**

Părțile de vorbire **neflexibile** sunt:

1. **adverbul**
2. **interjecția**
3. **elementele de relație:** a. **prepoziția**
   b. **conjuncția**

În cele ce urmează, ne vom ocupa de fiecare parte de vorbire.

VERBUL

Este nucleul comunicării şi se defineşte ca partea de vorbire flexibilă care exprimă **acțiunea, starea sau existența.**

Clasificarea după conținut

Verbele pot avea **conținut deplin** sau pot fi **lipsite de conținut**.

În primul caz, folosite la moduri predicative, verbele vor putea îndeplini funcția sintactică de **predicat verbal**. Din acest motiv se vor numi **verbe predicative.**

Acele verbe care nu au conținut se numesc **nepredicative** şi pot fi, la rândul lor, **copulative** *(de legătură)* sau **auxiliare** *(ajutătoare)*. Ele nu vor putea îndeplini niciodată singure funcția sintactică de predicat.

Verbele copulative folosite **la moduri predicative** intră în alcătuirea **predicatului nominal**, alături de un **nume predicativ.**

Verbele auxiliare ajută alte verbe să exprime **moduri şi timpuri compuse, diateza pasivă.**

Verbe predicative: *a citi, a scrie, a vedea, a pierde, a munci* etc.

Verbe nepredicative:

1. **auxiliare:** *a fi, a avea, a vrea (a voi).*

Reținеți: *Limba română cunoaşte* ***doar aceste trei verbe auxiliare!***

2. **copulative:** *a deveni* (singurul verb întotdeauna copulativ din limba română); *a fi, a ajunge, a ieşi, a părea, a rămâne, a însemna* etc.

Reținеți: *Cele enumerate mai jos reprezintă majoritatea verbelor copulative pe care le folosim. Alături de ele mai pot să apară contextual şi alte verbe care, de obicei, sunt predicative. Condiția ca un verb să fie copulativ este să nu aibă înțeles luat singur. Se deosebeşte de verbul auxiliar deoarece el nu va ajuta un alt verb să exprime moduri şi timpuri compuse, ci va exprima împreună cu un nume predicativ predicatul nominal.*

După conținutul lor, verbele pot fi **personale** şi **impersonale**. Sunt personale toate verbele care îşi modifică forma la schimbarea persoanei (eu *cânt;* tu *cânți*), exprimând o acțiune care poate fi făcută de o persoană. Chiar dacă sunt folosite la moduri nepredicative, aceste verbe îşi păstrează, după conținut, calitatea de a fi personale. Pentru a nu face confuzii, citiți cu atenție explicațiile următoare:

- verbul *a cânta* este **personal** după **conținut**, deoarece exprimă o acțiune pe care o poate face una dintre cele trei persoane: I, a II-a sau a III-a;
- **forma** pe care am propus-o este de infinitiv, adică un **mod nepredicativ**;

Scanned with OKEN Scanner

- ca orice **mod nepredicativ**, infinitivul **nu își poate schimba forma după persoană**, deci este un **mod nepersonal**;
- dacă folosim același verb la un mod predicativ, forma lui va indica și persoana, de aceea vom spune că **modurile predicative** sunt și **personale**.

Model de analiză gramaticală:

- **A citi** este o mare plăcere pentru elevi.
  A citi – **verb nepersonal, nepredicativ**, *modul infinitiv*, diateza activă, conjugarea a IV-a, forma afirmativă, funcția sintactică de subiect.
- **Să citești** este o mare plăcere.
  Să citești – **verb personal, predicativ**, *modul conjunctiv*, timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular, diateza activă, conjugarea a IV-a, forma afirmativă, funcția sintactică de predicat verbal.

Tot după conținut, verbele pot fi **personale, impersonale** și **unipersonale.**

Numim **personale** acele verbe care exprimă o acțiune care poate fi atribuită unei persoane; consecința imediată a acestui fapt de conținut este că din punct de vedere formal se pot conjuga la toate cele trei persoane (*eu citesc, tu citești, el citește*).

Verbele **impersonale** exprimă acțiuni care nu pot fi asociate cu ideea de persoană care le face, deoarece au un conținut general. Spre exemplu, *a ploua* nu poate fi conjugat la fel cu *a citi*. El va avea în timpul vorbirii la fiecare mod și timp doar o singură formă, asemănătoare aceleia pentru persoana a III-a singular: *plouă* (*el citește*).

Rețineți: *Din acest motiv, verbelor impersonale nu li se va analiza categoria gramaticală a persoanei și nici aceea a numărului, strâns legată de prima!*

Tot aici se înscriu și alte verbe impersonale, al căror conținut este abstract și capătă valoare numai prin asociere cu un alt verb concret. Spre exemplu, verbul *a trebui* este impersonal, dar nu exprimă un conținut la fel cu verbul *a ploua*; comportamentul său gramatical este însă identic, de aceea va avea o singură formă, ca pentru persoana a III-a singular. El capătă valoare numai în vecinătatea unui alt verb (*trebuie* să citesc), al cărui sens îl nuanțează, exprimând necesitatea desfășurării acțiunii acestuia.

O categorie aparte o formează verbele **unipersonale** prin conținut, diferențiindu-se de cele impersonale deoarece conținutul lor poate fi atribuit unei persoane, aceasta fiind întotdeauna persoana a III-a, singular și plural. Flexiunea lor este limitată, dar prin faptul că acceptă și pluralul se diferențiază de cele impersonale (*a oua, a paște, a mugi* etc.). Spre exemplu, un astfel de verb se conjugă: ea (vaca) *paște* – ele (vacile) *pasc*, analizându-li-se persoana și numărul.

Clasificarea după formă

După forma de infinitiv, verbele se împart în patru grupe, numite **conjugări.** Acestea se determină după sufixul gramatical de infinitiv.

În limba română, verbele pot fi la conjugarea:

- **I** – dacă sufixul de infinitiv este **-a:** (a cânta);
- **a II-a** – dacă sufixul de infinitiv este **-ea:** (a vedea);
- **a III-a** – dacă sufixul de infinitiv este **-e:** (a prinde);
- **a IV-a** – dacă sufixul de infinitiv este **-î** sau **-i:** (a urî; a iubi).

Forma pe care o ia verbul în timpul comunicării poartă numele de **mod.** Dacă aceste forme se modifică și în funcție de persoana care face acțiunea, modurile se vor numi **personale.** Dacă vor avea o singură formă, indiferent de context, se vor numi moduri **nepersonale.**

Scanned with OKEN Scanner

Moduri personale şi predicative

La aceste moduri, verbele pot îndeplini funcţia sintactică de predicat verbal sau nominal, după conţinutul lor (predicative – *predicat verbal;* copulative + nume predicativ – *predicat nominal*).

- **Indicativ:**
  - exprimă o acţiune sigură;
  - nu are nicio marcă gramaticală;
  - are forme pentru a exprima toate cele trei timpuri ale desfăşurării acţiunii: *trecut, prezent, viitor.*
- **Conjunctiv:**
  - exprimă o acţiune posibilă, realizabilă;
  - are ca marcă gramaticală conjuncţia **să**, de unde îi vine şi numele;
  - are forme pentru a exprima numai timpurile *prezent* şi *trecut,* cu aspectul *perfect* (o acţiune trecută, terminată în momentul vorbirii).
- **Condiţional-optativ:**
  - exprimă o acţiune dorită, a cărei realizare depinde de o condiţie;
  - are ca mărci gramaticale forme ale auxiliarului *a avea*: **aş, ai, ar, am, aţi, ar,** corespunzătoare celor trei persoane la singular şi plural;
  - are forme numai pentru a exprima timpurile prezent şi trecut, cu forma *perfect.*
- **Imperativ:**
  - exprimă o poruncă, un îndemn, o chemare, o rugăminte;
  - are forme numai pentru persoanele a II-a, singular şi plural;
  - poate afirma sau nega acţiunea, deci va avea formă afirmativă (pozitivă) şi negativă.

Moduri nepersonale şi nepredicative

Reţineţi: *Niciun verb nu are persoană, număr şi timp la aceste moduri şi nu poate îndeplini funcţia sintactică de predicat.*

- **Infinitiv:**
  - exprimă numele acţiunii;
  - are ca marcă gramaticală prepoziţia **a**;
  - are o formă scurtă, pe care o găsim în dicţionar ca un cuvânt-titlu (*a citi*), şi una lungă, folosită în limba română ca substantiv (*citire*), cu excepţia formei inverse a condiţionalului-optativ, când se manifestă ca verb (*citire-aş*).
- **Participiu:**
  - exprimă acţiuni terminate şi suferite de o fiinţă sau de un lucru;
  - intră în alcătuirea timpurilor compuse şi a modului condiţional-optativ perfect;
  - are sufixele gramaticale **-t** sau **-s**, care devin mărci de recunoaştere (*citi**t**; scri**s**).*
- **Supin:**
  - denumeşte acţiunea ca şi infinitivul;
  - are aceeaşi formă cu participiul, căruia i se adaugă una din prepoziţiile: **de, după, pentru, la** (*de citit*).
- **Gerunziu:**
  - exprimă acţiunea în desfăşurare;
  - are ca mărci gramaticale sufixele **-înd** sau **-ind** (*citind; lucrând*);
  - forma negativă a gerunziului se obţine cu ajutorul prefixului de negaţie **ne-** (**ne**lucrând).

Modurile sunt forme ale verbelor şi pot reprezenta funcţiile sintactice: *predicat, nume predicativ, subiect, atribut, complement.*

Scanned with OKEN Scanner

Funcția de **predicat** poate fi exprimată numai de modurile: **indicativ, imperativ, conjunctiv, condițional-optativ**. Din acest motiv, le vom numi **moduri predicative.**

Celelalte funcții pot fi realizate prin modurile: **infinitiv, participiu, gerunziu** și **supin**, adică modurile **nepredicative.**

Deoarece funcția sintactică de **predicat** se asociază cu aceea de **subiect**, adică de persoană care face acțiunea verbului, modurile predicative se mai numesc și **personale.**

Modurile nepredicative **nu au categoria gramaticală a persoanei** și de aceea se numesc și **nepersonale.**

DIATEZELE

Diateza exprimă relația dintre acțiunea verbului, subiectul gramatical (cel care o face) și obiectul asupra căruia se reflectă direct sau indirect.

Din această perspectivă, se cunosc **trei diateze**:

- **activă;**
- **pasivă;**
- **reflexivă.**

1. Diateza activă reprezintă o acțiune la care subiectul participă, iar efectul este suportat direct sau indirect de un obiect.

Un verb la diateza activă nu are nicio marcă gramaticală.

Citesc și *scriu* zilnic.

2. Diateza pasivă reprezintă o acțiune care se răsfrânge asupra subiectului gramatical și este săvârșită de un agent (subiectul logic).

Are ca marcă gramaticală verbul auxiliar **a fi,** care se combină cu forma de participiu a verbului de conjugat.

În structura gramaticală a unui enunț cu diateza pasivă există:

- **subiectul gramatical;**
- **predicatul verbal** (întotdeauna!);
- **complementul de agent.**

Refăcând construcția gramaticală în spiritul realității, **complementul de agent** devine **subiect gramatical,** iar **subiectul** devine **complement direct.** Într-o asemenea structură, verbul nu va mai fi folosit la diateza pasivă, ci la diateza activă:

Eu *sunt educat* **de mama.**	**Eu** – *subiect*; **de mama** – *agentul acțiunii*
Mama mă *educă.*	*Sunt educat* = *educă*

Rețineți: *În componența diatezei pasive intră verbul* ***auxiliar*** a fi*; din acest motiv, predicatul exprimat printr-un verb la diateza pasivă va fi* ***verbal****, iar nu nominal.*

Comparați construcțiile:

Eu *sunt educat* de mama.	Eu *sunt harnic.*
predicat verbal	**predicat nominal**
verbul „a fi" – auxiliar	verbul „a fi" – copulativ
„educat" – participiu	„harnic" – adjectiv

- *sunt educat* – predicat verbal exprimat prin verbul *a educa* la diateza pasivă;

Scanned with OKEN Scanner

- *sunt harnic* – predicat nominal exprimat prin:
  - *sunt* – verb copulativ;
  - *harnic* – nume predicativ.

3. Diateza reflexivă exprimă o acțiune pe care subiectul o face și o suferă în același timp.

Marca gramaticală a diatezei reflexive este **pronumele reflexiv**, în acuzativ sau dativ, cu formă neaccentuată. Acest pronume intră în alcătuirea diatezei reflexive a verbului, fiind un **instrument gramatical fără funcție sintactică**.

Rețineți: *Din cauza omonimiei pronumelui reflexiv pentru persoanele I și a II-a, Ac, D, forme neaccentuate cu pronumele personal pentru aceleași cazuri, cu aceleași forme, diateza reflexivă poate fi confundată cu diateza activă pronominală.*

Pentru lămuriri, compară:

Eu mă gândesc.	Eu mă spăl.
Eu mă gândesc *pe mine*.*	Eu mă spăl *pe mine*.

Pronumele *mă* nu poate fi reluat în primul caz prin forma lui accentuată, deoarece nu exprimă funcția sintactică de complement direct. El este o marcă gramaticală a diatezei reflexive a verbului. *Nicio marcă gramaticală nu are funcție sintactică luată singură*; ea reprezintă un element formal de identificare a categoriilor gramaticale ale unei părți de vorbire.

În al doilea caz, acest pronume se reia prin forma lui accentuată, care îndeplinește funcția sintactică de complement direct, având și rolul de a realiza diferențierea între persoanele care constituie obiectul acțiunii verbului (eu mă spăl *pe mine*, nu *pe tine*). Astfel de verbe pot primi în locul pronumelui reflexiv un pronume personal (eu *te* spăl).

Vom spune că acele verbe care sunt însoțite de un pronume ce are aceeași persoană, dar realizează singur o funcție sintactică, sunt la **diateza activă pronominală.** Pronumele care însoțesc aceste verbe vor fi, bineînțeles, reflexive, dar vor îndeplini funcție sintactică.

Diateza activă pronominală are câteva nuanțe semantice determinate de funcția sintactică a pronumelui reflexiv care însoțește verbele.

Verbele reflexive pot fi:

- **Obiective –** El *se* laudă (*pe sine*). / El *îl* laudă (*pe altul*). (complement direct)
  El își creează (*lui*). / El creează (*altuia*). (complement indirect)
- **Reciproce –** Ei *se* bat (*unul pe celălalt*). / Ei *îi* bat (*pe alții*). (complement direct)
  Ei *își* zâmbesc (*unul altuia*). / Ei *le* zâmbesc (*fetelor*). (complement indirect)
- **Posesive –** (cu pronumele reflexiv numai în cazul D cu valoare posesivă) Ei *își* construiesc (*lor*). / Ei *le* construiesc (*altora*).

Rețineți: *Pronumele reflexiv va avea o singură funcție sintactică în astfel de situații, aceea de* ***atribut pronominal****: Ei* ***își*** *construiesc o casă. = Ei construiesc casa* ***lor****.*

În lucrarea *Limba română contemporană* (autori Iorgu Iordan și Vladimir Robu), se afirmă că în limba română ar exista 60 de verbe întotdeauna reflexive: *a se albăstri, a se ameți, a se avânta, a se baza, a se bălăci, a se bâlbâi, a se burzului, a se căi, a se cățăra, a se dumiri, a se erija, a se fandosi, a se frăsui, a se fuduli, a se gudura, a se hlizi, a se iți, a se ivi, a se însufleți, a se jelui, a se lamenta, a se lăfăi, a se mândri, a se ofili, a se opinti, a se poticni, a se preta, a se pripi, a se ramoli, a se răzgândi, a se reculege, a se rușina, a se sfădi, a se sfii, a se sclifosi, a se văicări, a se văita, a se zvârcoli* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Problema diatezei reflexive rămâne însă una dificilă şi controversată încă, de aceea vom stabili câteva repere care, la nivelul gimnaziului, vor putea să reglementeze încadrarea unui verb:

- în construcţia: **pronume + verb**, ambele trebuie să aibă aceeaşi persoană şi număr, la persoanele I şi a II-a; formele pronominale sunt aceleaşi la pronumele personal şi la cel reflexiv;
- la persoana a III-a nu se pot face confuzii ale pronumelui reflexiv cu cel personal deoarece fiecare are forme distincte:
  - *pe sine, se, s-; sieşi, îşi, şi-* (pronume reflexive);
  - *pe el, îl, l-; lui, îi, i-* (pronume personale).
- vom decide că un verb este la diateza activă pronominală dacă pronumele reflexiv cu formă neaccentuată care însoţeşte verbul se poate relua prin forma lui neaccentuată, în spiritul limbii şi având funcţie sintactică.
- *ei (se) laudă – verb la diateza activă pronominală;*
- *se – pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul Ac, forma neaccentuată, funcţia sintactică de complement direct.*
- verbul va fi la diateza reflexivă dacă acest pronume nu se poate relua prin forma lui accentuată, fenomen care implicit îi va acorda statutul gramatical de marcă şi îi va exclude funcţia sintactică.
- *se gândesc – verb la diateza reflexivă (pronumele reflexiv fără funcţie sintactică).*

Locuţiunile verbale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, în alcătuirea cărora există obligatoriu un verb; aceste construcţii au acelaşi sens cu verbul, putându-se înlocui reciproc. Spre deosebire de verbe, locuţiunile sunt mai expresive, dar aparţin exprimării orale. În scris, ele pot să apară în mod special în stilul beletristic, având drept scop crearea oralităţii mesajului şi stabilirea astfel a unei relaţii mai strânse între cititor şi autor, prin intermediul personajului literar. Un astfel de fenomen l-am întâlnit la Creangă, în *Amintiri din copilărie.*

Deoarece au unitate de sens, locuţiunile nu se analizează în structura lor formală, ci în ansamblu, aplicând criteriul funcţional. În analiză, categoriile gramaticale au în vedere verbul din locuţiune. Comparaţi: *a se da de-a tumba* şi *a se rostogoli*; sensul este identic, doar forma de exprimare diferă. În prima construcţie – *a se da de-a tumba* –, există însă verbul *a se da*, după care se stabilesc toate categoriile gramaticale ale locuţiunii. Celelalte cuvinte rămân doar ca elemente care la nivelul sensului nuanţează verbul, evidenţiind acţiunea.

Reţineţi: *Nu există locuţiuni verbale auxiliare sau copulative! Toate locuţiunile verbale sunt predicative şi dacă sunt folosite la moduri predicative îndeplinesc funcţia sintactică de predicat verbal, iar la moduri nepredicative, celelalte funcţii sintactice (nume predicativ, subiect, atribut, complement).*

Iată câteva locuţiuni verbale:

- **a da** ortul popii = *a muri*
- **a da** apă la moară = *a provoca*
- **a da** cinstea pe ruşine şi pacea pe gâlceavă = *a se certa*
- **a da** bir cu fugiţii = *a fugi*
- **a da** seamă = *a răspunde*
- **a da** peste cap = *a perturba*
- **a o lua** razna (*a înnebuni*), **a umbla** de-a frunza frăsinelului (*a hoinări*), **a-şi băga** minţile în cap (*a se cuminţi*), **a sparge** gheaţa (*a îndrăzni*) etc. Întotdeauna o locuţiune verbală este **monosemantică**, în vreme ce verbul din alcătuirea ei este **polisemantic.**

Scanned with OKEN Scanner

Analiza gramaticală a locuțiunii verbale se face astfel:

El *a dat ortul popii.*

- ***a dat ortul popii*** – *locuțiune verbală, modul,* ***indicativ,*** *timpul* ***perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, diateza activă, conjugarea I,*** *forma* ***afirmativă,*** *funcția sintactică de predicat verbal.*

Dând ortul popii, el i-a lăsat pe toți întristați.

Dând *ortul popii – locuțiune verbală, modul* ***gerunziu, diateza activă, conjugarea I, forma afirmativă,*** *funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză.*

SUBSTANTIVUL

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește obiecte.

Când denumește obiecte de același fel, substantivul este **comun**, iar când denumește un singur obiect pentru a-l deosebi de celelalte de același fel este **propriu.**

Substantivele **comune** se scriu cu **literă mică**, excepție făcând cele care se află în poziție inițială (El este *copil.* / *Copilul* este mic.)

Indiferent de locul pe care îl ocupă în enunț, substantivele proprii se scriu cu majusculă (El este *Ionel.* / *Ionel* este mare.).

După alcătuire, substantivele pot fi **simple** (*copil, Ionel*) sau **compuse** (*gura-leului, Cluj-Napoca*).

Categoriile gramaticale specifice substantivului decurg din realitatea pe care acestea o denumesc. Astfel, majoritatea substantivelor comune au **gen** și **număr**, deoarece pot denumi un singur obiect sau mai multe obiecte de același fel (*casă – case; elev – elevă*). Unele substantive nu au aceste două categorii gramaticale și se numesc **defective** (*grâu; ochelari*).

Unele substantive comune nume de ființe au aceeași formă pentru a arăta masculinul și femininul; acestea se numesc **epicene** (*struț*). Alte substantive care denumesc ființe (acestea în număr mai mare) au forme diferite pentru a exprima masculinul și femininul și se numesc ***mobile*** *(cocoș – găină*). În unele cazuri, femininul se obține de la masculin prin folosirea unor **sufixe moționale**: *leu – leoaică, nepot – nepoată.*

Un element caracteristic substantivului este **articolul.**

Deși este o **parte de vorbire flexibilă distinctă**, articolul, prin calitatea sa de simplă **marcă gramaticală**, morfem de identificare minimală, nu are valoare luat singur, deoarece, fiind desemantizat, nu poate avea niciodată funcție sintactică. Din acest motiv se studiază alături de substantiv, căruia îi oferă posibilitatea de a exprima și atitudinea vorbitorului față de obiectul denumit. Astfel, vom identifica mai multe tipuri de articol:

- **hotărât:** arată că obiectul denumit de un substantiv este bine cunoscut vorbitorului. El stă, de obicei, după substantiv, iar forma lui diferă după cazul la care se află acesta: (carte**a**, flăcăr**ul**, cărț**ile**, flăcă**ii** / cărț**ii**, flăcă**ului**, cărț**ilor**, flăcă**ilor**). Dacă vom declina la G-D un substantiv propriu feminin, articolul hotărât va sta după acel substantiv (Cameli**ei**), iar dacă substantivul va fi masculin, va sta înainte (**lui** Mircea). Dacă substantivele proprii feminine se vor termina în consoană, se va aplica regula masculinului (**lui** Carmen).
- **nehotărât:** arată că obiectul denumit de un substantiv nu este cunoscut vorbitorului. Articolul nehotărât stă numai înaintea substantivului și, de obicei, nu se folosește decât pentru cele comune (**un** copil, **o** casă, **unui** copil, **unei** case, **niște** copii, **unor** copii).
- **genitival:** însoțește numai substantivele care stau în cazul genitiv. Are forme pentru masculin, feminin, singular și plural: **a, al, ai, ale.** Articolul genitival apare între un substantiv care denumește posesorul și altul care exprimă obiectul posedat. Din acest motiv, se mai numește articol

Scanned with OKEN Scanner

posesiv. Forma lui se acordă cu genul şi numărul substantivului care denumeşte obiectul posedat: **un** caiet **al** elevului / **o** carte **a** elevului.

Prin procedeul conversiunii, articolul **demonstrativ-adjectival** în relaţie cu un adjectiv care nu mai determină un substantiv îl substantivează: *Cel harnic are tot ce vrea.*

Substantivul are trei **forme cazuale**, care în context stabilesc mai multe **relaţii cazuale**, în urma cărora apar **funcţiile sintactice.** Formele cazuale alcătuiesc **declinarea substantivului.** Orice substantiv are aceeaşi formă pentru N şi Ac, apoi pentru G şi D. Cazul vocativ, de obicei, impune o formă proprie, dar uneori preia forma de la N.

Reţineţi: *Substantivele feminine la G-D singular, articulate cu articol hotărât, se obţin pornind de la forma lor nearticulată de plural, căreia i se adaugă articolul hotărât pentru singular: **fată; fete** (feminin, plural), **fetei.** Substantivele masculine au alt mod de obţinere a formei pentru G-D: la forma de singular nearticulat se adaugă articolul hotărât pentru G-D (**băiat; băiatului**). Uneori apare vocala de legătură (în cazul nostru, **u**), deoarece, de obicei, substantivele masculine se termină în consoană, iar forma de G-D a articolului hotărât începe cu o consoană (**lui**).*

Articolul este cel care prin modificarea formei asigură declinarea substantivului:

Articolul hotărât:

N-Ac: eleva; elevele; elevul; elevii;
G-D: elevei; elevelor; elevului; elevilor;
V: elevo (elevă)! elevelor! elevule (elev)! elevilor!

Articol nehotărât:

N-Ac: o elevă, **nişte** eleve; **un** elev; **nişte** elevi;
G-D: unei eleve; **unor** eleve; **unui** elev; **unor** elevi;

Reţineţi: *Deoarece un substantiv însoţit de articolul nehotărât denumeşte un obiect necunoscut vorbitorilor, este imposibil să fie folosit în cazul V, care este cazul adresării directe.*

Articolul genitival:

Însoţeşte numai substantive în cazul G şi apare alături de formele specifice pentru acest caz ale articolului hotărât şi nehotărât: **a, al, a, ale** elev*ei*; **a, al, ai, ale** elev*ului*; **a, al, ai, ale** *unui* elev; **a, al, ai, ale** *unor* elevi. Articolul genitival are forme care se acordă în gen şi număr cu substantivul ce denumeşte obiectul posedat. Deoarece semantic exprimă relaţia dintre posesor (posesori) şi obiectul sau obiectele posedate, acest articol se mai numeşte *posesiv*. Este recomandabil a fi denumit numai genitival, având în vedere valoarea lui în primul rând la nivelul formei cazuale pe care o exprimă. El marchează inconfundabil cazul G al substantivului.

Funcţiile sintactice ale substantivului se dezvoltă din relaţiile cazuale pe care acesta le stabileşte în context:

N: funcţia sintactică specifică este de **subiect**:
Din văzduh, cumplita **iarnă** *cerne norii de zăpadă.* (Vasile Alecsandri)
- funcţii comune cu Ac: **nume predicativ**: Viaţa ei a fost **o iarnă** cumplită.
atribut (apoziţie): Anotimpul domniei frigului, **iarna**, a trecut.

Reţineţi: *Deşi are aceeaşi formă cu Ac, substantivul în N nu se confundă cu acesta prin faptul că niciodată nu va avea prepoziţie!*

Scanned with OKEN Scanner

Ac: Deşi are aceeaşi formă cu N, substantivul în Ac nu se confundă cu acesta deoarece este de obicei marcat de prepoziţie. Singura situaţie în care poate să nu fie marcat este la funcţia sintactică de **complement direct:** *Eu văd pe cer* **un şir** *de cocori.* Nu se poate confunda şi datorită funcţiei specifice pentru Ac care nu există niciodată în N (**complement**).

- funcţii comune cu N: **nume predicativ:** Această atmosferă este **de iarnă.**
  atribut: Atmosfera **de iarnă** pluteşte pretutindeni.

Reţineţi: *Nu se pot face confuzii ale cazurilor N şi Ac la funcţii comune, deoarece* ***întotdeauna în astfel de situaţii orice substantiv în Ac va fi precedat de prepoziţii specifice!***

G: Funcţia caracteristică acestui caz este aceea de **atribut.**

De obicei, un substantiv în G este precedat de **articolul genitival: a, al, ai, ale.** Uneori, poate fi precedat de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale specifice acestui caz: **asupra, contra, împotriva, îndărătul, în spatele, în faţa** etc.

Reţineţi: *Orice locuţiune prepoziţională având în alcătuire un substantiv cu formă articulată impune prezenţa cazului G:* în spate**le.**

- funcţii comune cu D: **nume predicativ:** Acest voal alb este **al iernii.**
  complement: Am răcit **din cauza iernii.**

Reţineţi: *Realizarea funcţiei sintactice de* ***nume predicativ*** *impune ca substantivul să fie precedat de* ***articolul genitival.***

Exprimarea **complementului** presupune ca substantivul să fie obligatoriu precedat de o **prepoziţie.** Aceste reguli fac posibilă diferenţierea cazului G de cazul D.

D: Funcţia caracteristică este de **complement.** Substantivul cu această funcţie poate fi sau nu precedat de prepoziţie specifică (**graţie, datorită, mulţumită, conform, aidoma**): Îi fac **iernii** un portret de regină albă.

Datorită iernii am scris o poezie inspirată.

- funcţie comună cu G: **atribut:** Sufletul meu **aidoma iernii** curge peste dealurile îngheţate.

Reţineţi: *Un substantiv în D poate îndeplini funcţia sintactică de atribut numai dacă este precedat de o prepoziţie specifică. Sunt rare cazurile când această funcţie poate fi realizată şi fără ajutorul prepoziţiilor: „Preot* ***deşteptării*** *noastre, semnelor* ***vremii*** *profet" (Mihai Eminescu).*

V: Substantivul în V nu are funcţie deoarece nu stabileşte relaţii sintactice cu restul comunicării. Acest fapt se manifestă în punctuaţia specifică vocativului. Oricare ar fi poziţia în comunicare, substantivul în V se desparte prin virgulă de restul cuvintelor:

V,.....!
....., V,.....!
....., V!

Locuţiunile substantivale sunt grupuri de cuvinte cu înţeles unitar care ţin locul unui substantiv. De obicei, se pot obţine locuţiuni substantivale de la locuţiuni verbale: *a băga de seamă > băgare de seamă.* În aceste locuţiuni substantivale, apare un infinitiv lung (*băgare).* Uneori, locuţiunea nuanţează semantic o comunicare. Spre exemplu, *un zgârie-brânză* denumeşte o fiinţă a cărei zgârcenie este prezentată la superlativ absolut (*foarte zgârcit).*

Scanned with OKEN Scanner

ADJECTIVUL

Este partea de vorbire flexibilă care exprimă însuşiri ale obiectelor.

Este o parte de vorbire dependentă. Acest fenomen se observă în acordul gramatical în gen, număr şi caz al adjectivului cu substantivul determinat.

Reţineţi: *Adjectivul nu poate exista dacă nu se află pe lângă un substantiv a cărui însuşire o exprimă. Atunci când substantivul lipseşte, adjectivul nu mai exprimă o însuşire, ci denumeşte însuşirea substantivului absent. În aceste situaţii, adjectivul devine substantiv prin schimbarea valorii gramaticale (conversiune).*

Deoarece este o parte de vorbire dependentă, adjectivul are funcţiile sintactice limitate; acesta nu poate fi decât **atribut, nume predicativ** şi, uneori, **complement.**

Ca atribut, adjectivul intră în relaţie de dependenţă cu un substantiv, căruia i se subordonează această funcţie sintactică. În situaţia de faţă, adjectivul se va acorda în gen, număr şi caz cu substantivul determinat.

Pentru funcţia de **nume predicativ**, adjectivul va intra în relaţie cu un verb copulativ şi se va acorda cu substantivul sau pronumele cu rol de subiect.

Reţineţi: *Datorită relaţiei sale cu subiectul, adjectivul cu rol de nume predicativ stă întotdeauna în cazul N.*

Pentru funcţia sintactică de complement, adjectivul va avea o relaţie sintactică de subordonare cu un verb: *„Aş vrea să plâng* **de fericit.**" (G. Coşbuc).

După modul în care se comportă în timpul comunicării, adjectivele pot fi **variabile** sau **invariabile.** Aspectul variabil al adjectivului se manifestă în schimbarea formei după gen şi număr. Astfel, chiar dacă nu stă pe lângă un substantiv, pentru a se acorda cu acesta, adjectivul are posibilitatea de a exprima singur aceste două categorii gramaticale. De exemplu, *harnic* are următoarele forme flexionare: *harnic, harnici, harnică, harnice.* Acestea exprimă: *masculin* şi *feminin, singular* şi *plural.* Fiecare categorie gramaticală are forme specifice, pe care le găsim în desinenţele corespunzătoare. Unele adjective sunt mai sărace în aceste forme, putând exprima doar numărul singular sau plural. Acestea se vor numi variabile, dar cu o singură terminaţie sau cu două forme flexionare: *mare (masculin-feminin, singular), mari (masculin-feminin, plural).* Sunt câteva adjective care par a fi neflexibile, deoarece, indiferent de gen şi număr, nu îşi modifică forma. Acestea se pot confunda cu adverbele. Elementul de diferenţiere este relaţia cu un substantiv, iar nu cu un verb. Spre exemplu, *gri* are aceleaşi forme la orice gen şi număr. Vom spune că acest adjectiv este **invariabil.**

Majoritatea adjectivelor au grade de comparaţie. Acestea se folosesc pentru a diferenţia o însuşire pe care o posedă mai multe obiecte în grade diferite. Astfel, forma cunoscută din dicţionare exprimă **gradul pozitiv,** deoarece afirmă existenţa însuşirii la un obiect (**harnic**). Dacă două sau mai multe obiecte posedă această însuşire, ele pot fi comparate; folosim **gradul comparativ.** Însuşirea poate fi posedată la fel, într-un grad mai mare sau mai mic. De aceea, la gradul comparativ, adjectivul poate exprima **egalitatea, superioritatea** sau **inferioritatea.** Gradul comparativ se poate recunoaşte după mărcile caracteristice:

- comparativ de egalitate: ***la fel de; tot aşa de;***
- comparativ de inferioritate: ***mai puţin;***
- comparativ de superioritate: ***mai.***

Dacă o însuşire este posedată de un obiect într-un grad foarte înalt, adjectivul care o exprimă se foloseşte la **gradul superlativ.** Acesta poate avea două valori: **superlativ relativ** şi **superlativ absolut** şi se exprimă

Scanned with OKEN Scanner

cu ajutorul mărcilor caracteristice: ***cel mai*** şi ***foarte.*** Superlativul relativ compară însuşirea deţinută de mai multe obiecte în cel mai înalt grad (**cel mai harnic** *dintre toţi*). Superlativul absolut exprimă o însuşire a cărei valoare nu poate fi depăşită (**foarte harnic**).

Superlativul absolut se poate exprima cu ajutorul unor mărci mai expresive, având valoare artistică, atât în comunicarea obişnuită, cât şi în stilul beletristic. Iată câteva modalităţi de exprimare a superlativului absolut:

- prin repetarea adjectivului (*El este* **harnic, harnic**) sau prin repetarea substantivului derivat de la adjectiv (**harnicul harnicilor**);
- prin prelungirea unei vocale accentuate sau a unui alt sunet din adjectiv: *El este* **haaaarnic.**
- prin folosirea unor construcţii expresive, îmbinări libere de cuvinte: *El este* **harnic de mama focului.**
- prin înlocuirea adjectivului cu un substantiv având acelaşi radical: **o frumuseţe de** fată.
- prin utilizarea unor mărci mai expresive decât adverbul obişnuit *foarte (tare, mult): El este* **grozav de harnic.** *Un om* **putred de bogat.** *O carte* **foc de scumpă.** *Ea avea o nuieluşă* **cu totul şi cu totul de aur.**
- folosirea unor prefixe sau prefixoide cu valoare superlativă: **supra**dotat, **stră**vechi, **arhi**plin.

Unele adjective nu au grade de comparaţie, deoarece ori exprimă însuşiri care nu pot fi posedate în grade diferite, ori prin semantica lor reprezintă o însuşire la un anumit grad de comparaţie.

Reţineţi: *Câteva adjective care nu acceptă grade de comparaţie:* ***major, minor, inferior, superior, optim, rarisim, anterior, posterior, ulterior, suprem, ultim, minim, viu, mort, excelent, maxim, complet, întreg, unic, etern, oral, perfect, desăvârşit*** *etc.*

Valoarea expresivă a adjectivului este dată mai ales de rolul său de **epitet**. De obicei, un adjectiv în topică inversă cu substantivul determinat scoate în evidenţă însuşirea acestuia şi devine epitet (***Frumoasele*** *vacanţe mă mai încântă.*)

PRONUMELE

Este partea de vorbire flexibilă care înlocuieşte un substantiv. După informaţiile pe care le dă despre substantivul înlocuit, pronumele cunoaşte zece tipuri:

- **Personal:** înlocuieşte un substantiv care denumeşte una dintre persoanele care participă la actul comunicării (**eu – noi, tu – voi, el, ea – ei, ele**).
  Caracteristici:
  - are forme pentru cele trei persoane: I, a II-a şi a III-a;
  - la N, D şi V are numai forme accentuate; la Ac şi D are forme accentuate şi neaccentuate;
  - pentru cazul V are forme numai pentru persoana a II-a, deoarece adresarea directă nu poate fi realizată decât faţă de persoana cu care persoana I vorbeşte;
- **De politeţe:** înlocuieşte un substantiv care denumeşte persoana faţă de care persoana I are o atitudine politicoasă. De aceea, pronumele de politeţe are forme numai pentru persoanele a II-a şi a III-a, singular şi plural (**dumneata, dumneavoastră, dumnealui, dumneaei, dumnealor, mata, tălică**). Pronumele de politeţe are aceleaşi funcţii sintactice cu substantivul înlocuit. În scris, se foloseşte şi cu forme prescurtate: **d-ta, d-lui, d-voastră.**
- **De întărire:** înlocuieşte un substantiv întărind ideea exprimată de acesta. Deoarece acest substantiv ar putea denumi pe oricare dintre persoanele care participă la comunicare, pronumele are forme pentru

Scanned with OKEN Scanner

pers. I, a II-a şi a III-a, putând exprima la fiecare şi genul (**însămi, însăţi, însăşi, însumi, însuţi, însuşi, înşine, înşivă, înşişi** etc.). De obicei, se foloseşte ca adjectiv pronominal de întărire.

- **Posesiv:** înlocuieşte un substantiv care denumeşte posesorul (persoana I, a II-a sau a III-a), oferind în acelaşi timp şi informaţie gramaticală despre genul şi numărul obiectului posedat. Are ca marcă articolul posesiv **a, al, ai, ale.** Acesta însă nu indică şi cazul G, aşa cum se întâmplă la substantiv (**al meu, al tău, al său, a mea, a ta, a sa, ai mei, ai tăi, ai săi, ale mele, ale tale, ale sale** etc.). Pronumele posesiv arată, prin forma sa, atât persoana şi numărul posesorului, cât şi genul şi numărul obiectului posedat. Acesta din urmă este exprimat prin forma articolului posesiv, care se acordă în gen şi număr cu substantivul care denumeşte obiectul posedat (*al* – masculin, singular; *copilul*: **al meu** – posesor de persoana I, numărul singular).
- **Reflexiv:** înlocuieşte un substantiv care este şi obiect, şi subiect al acţiunii sale. Acesta poate denumi oricare dintre cele trei persoane (I, a II-a şi a III-a). Are forme proprii numai pentru persoana a III-a, singular (Ac: **pe sine, se, s-**; D: **sieşi, îşi, -şi**); celelalte forme pentru persoanele a II-a şi a III-a sunt împrumutate de la pronumele personal, cazurile Ac şi D (forma neaccentuată: **pe mine, mă, m-, pe tine, te-, pe noi, ne, pe voi, vă, v-**). Când este marcă gramaticală a diatezei reflexive a verbului, nu are funcţie sintactică. Când însoţeşte verbe active pronominale, are funcţie sintactică verificată prin reluarea cu forma accentuată: **mă** spăl *pe mine* (complement direct).

Reţineţi: *Numai aceste cinci pronume au categoria gramaticală a persoanei!*

- **Demonstrativ:** înlocuieşte un substantiv, demonstrând apropierea sau depărtarea obiectului de vorbitor sau identitatea acestui obiect cu el însuşi. Are forme pentru exprimarea genului: **acesta, aceasta, aceştia, acestea, acelaşi, aceiaşi, aceeaşi, aceleaşi.** Aceste forme pot să exprime: apropierea sau depărtarea de vorbitor a obiectului denumit de substantivul înlocuit prin pronumele demonstrativ. Acest pronume poate exprima şi identitatea cu sine însuşi a obiectului denumit de substantiv. Formele pronumelui demonstrativ pot da informaţie gramaticală despre genul şi numărul substantivului înlocuit. Are funcţiile sintactice ale substantivului înlocuit.
- **Nehotărât:** înlocuieşte un substantiv fără a da o informaţie precisă despre identitatea obiectului denumit de acesta. Are multiple forme de exprimare: simple (**unul, una, unii, unele, tot, toţi, toată, toate** etc.) şi compuse (**cineva, ceva, oricine, fiecare** etc.). Unele forme pot da informaţie gramaticală despre genul şi numărul substantivului înlocuit. Are funcţia sintactică a substantivului înlocuit.
- **Negativ:** înlocuieşte un substantiv negând conţinutul acestuia. Apare în propoziţii negative. Are forme puţine: simple (**nimeni, nimic**) şi compuse (**niciunul, niciuna**). Numai formele compuse dau informaţii gramaticale despre genul şi numărul substantivul înlocuit.
- **Relativ:** înlocuieşte întotdeauna un substantiv dintr-o propoziţie secundară a unei fraze şi are în acelaşi timp şi rolul de a stabili între aceasta şi regenta ei o relaţie sintactică de subordonare. Are forme simple (**care, cine, ce, cât, câtă, câţi, câte**) şi compuse (**cel ce, ceea ce, cei ce, cele ce**). Numai unele forme flexionare simple dau informaţie gramaticală despre genul substantivului înlocuit (**căruia** – masculin, **căreia** – feminin), în vreme ce toate formele gramaticale compuse au gen şi număr. Pentru aflarea corectă a funcţiilor sintactice ale pronumelui relativ, e necesar să observăm ce substantiv înlocuieşte. Pronumele va avea aceeaşi funcţie ca şi substantivul înlocuit.
- **Interogativ:** înlocuieşte un substantiv, cerând informaţii despre identitatea acestuia (**care?, cine?, ce?, cât?, câţi?, câtă?, câte?**). Are aceleaşi forme cu cele simple ale pronumelui relativ, dar apare numai în construcţii interogative şi nu este, prin urmare, element de relaţie. Nu trebuie confundat cu pronumele relativ. Îndeplineşte funcţiile sintactice ale substantivului înlocuit.

Reţineţi: *Aceste pronume nu au categoria gramaticală a persoanei!*

Scanned with OKEN Scanner

Prin **conversiune**, şapte dintre ele pot deveni adjective pronominale: **de întărire, posesiv, demonstrativ, negativ, nehotărât, relativ, interogativ**. În această calitate, este obligatorie relaţia de dependenţă faţă de un substantiv şi de acord cu acesta, îndeplinind întotdeauna funcţia sintactică de **atribut**:

- **De întărire**: *„Mircea* **însuşi** *mână-n luptă vijelia-ngrozitoare"* (M. Eminescu).
- **Posesiv**: *Colegii* **mei** mă ajută la nevoie.
- **Demonstrativ**: *Darurile* **acestea** le-am primit de la cei mai buni prieteni.
- **Negativ**: **Nicio** *faptă* fără răsplată!
- **Nehotărât**: **Unii** *oameni* nu cred în noroc.
- **Relativ**: **Care** *elev* nu va învăţa nu va reuşi.
- **Interogativ**: **Care** *elev* va reuşi primul?

NUMERALUL

Este partea de vorbire flexibilă care exprimă o valoare numerică sau ordinea obiectelor prin numărare.
După formă, numeralele pot fi:

- **Simple**: *unu, doi, cinci, zece, sută, mie, milion, miliard*;
- **Compuse**: *unsprezece, doisprezece.*

După conţinut, numeralele pot fi:

- **Cardinale** (care exprimă o valoare numerică): *unu, doi, trei*;
- **Ordinale** (care exprimă ordinea obiectelor prin numărare): *primul, al doilea, al treilea.* Numeralul ordinal pune câteva probleme de ortografie. Astfel, în alcătuirea lui intră articolul posesiv **a, al** şi particulele finale adăugate numeralului cardinal corespunzător: *zece* – numeral cardinal; **al** zece**lea** / **a** zece**a.** Aceste particule funcţionează ca articole hotărâte. Scrierea numeralului ordinal cu ajutorul cifrelor presupune doar înlocuirea cu cifra corespunzătoare a numeralului cardinal şi păstrarea în rest a articolelor: **al** *X*-**lea; a** *X*-**a.** Reţineţi că numeralul ordinal *primul* poate fi exprimat şi prin forma *întâiul*, cu posibilitatea exprimării genului: *prima, întâia.*

Pornind de la numeralele cardinale, se obţin şi alte tipuri de numerale:

- **Distributive**: *câte unul, câte doi, câte trei;*
- **Multiplicative**: *îndoit, întreit, însutit;*
- **Fracţionare**: *doime, pătrime;*
- **Colective**: *amândoi, ambii, tustrei;*
- **Adverbial**: *o dată, de două ori, de trei ori.*

Toate aceste forme au în alcătuire un numeral cardinal.

Funcţiile sintactice ale numeralului sunt:

- **Subiect**: ***Doi*** *s-au luat la întrecere.*
- **Nume predicativ**: *Străinii erau* ***doi.***
- **Atribut**: ***Doi*** *elevi s-au întrecut la olimpiada de matematică.*
- **Complement**: *M-am întâlnit cu* ***doi*** *dintre ei.*

Atenţie! *Numeralul cu rol de atribut are comportament adjectival.*

Scanned with OKEN Scanner

ADVERBUL

Este partea de vorbire neflexibilă care exprimă modul, timpul, locul petrecerii acțiunii unui verb. Este, ca și adjectivul, o parte de vorbire dependentă.

După formă, adverbul poate fi:
- **Simplu**: *așa, acum, aici;*
- **Compuse**: *altădată, după-amiază.*

După conținut, adverbul poate fi:
- **De mod**: *așa, bine, ușor;*
- **De loc**: *aici, acolo, dincolo;*
- **De timp**: *acum, mâine, azi.*

Unele adverbe pot fi obținute prin:
- **Derivare**: *prietenește, realmente, târâș;*
- **Compunere**: *bunăoară, desigur, nicidecum, oriunde;*
- **Schimbarea valorii gramaticale**: *frumos, etern, ziua, toamna.*

Unele adverbe au valoare relativă, deoarece funcționează în frază ca elemente de relație de tip subordonator între propoziții secundare și regentele lor. Acestea sunt: *unde, când, cum, oriunde, oricând, oricum.* Pot fi uneori însoțite de prepoziții.

Locuțiunile adverbiale sunt grupuri de cuvinte cu înțeles unitar, sinonim cu al unui adverb: *din loc în loc, fără îndoială, în față, în jur.*

Adverbul și locuțiunile adverbiale pot avea următoarele funcții sintactice:
- **Atribut**: *Cărțile **de acolo** sunt ale noastre.*
- **Nume predicativ**: ***Cum** ești, **așa** rămâi!*
- **Complement**: ***Acolo** voi merge mai întâi.*
- **Predicat**: ***Desigur** că vei reuși la examen.*

Rețineți: *Acele adverbe care au și rol de element de relație într-o frază se comportă asemenea pronumelor, adică înlocuiesc un cuvânt sau o întreagă propoziție, care se subînțeleg din context. Din acest motiv, se numesc **adverbe pronominale**. Ele vor avea în propoziția introdusă o funcție sintactică:*

Nu mai știu locul **unde** *voi pleca să-mi petrec vacanța deoarece e greu să-ți faci planuri* **când** *nu ai bani destui.*

Unde voi pleca = **la mare** (voi pleca **undeva**)
Când nu ai bani = **la sărăcie** (nu ai bani **niciodată**)

Model de analiză gramaticală:
Unde – în frază: adverb relativ simplu, stabilește raportul sintactic de subordonare între propoziția pe care o introduce și regenta ei;
– în propoziție: adverb de loc, funcția sintactică de complement circumstanțial de loc.

Scanned with OKEN Scanner

INTERJECȚIA

Este partea de vorbire neflexibilă care exprimă stări sufletești, îndemnuri sau reproduce sunete și zgomote din natură.

După alcătuire, interjecțiile pot fi:

- **Simple**: *o!, ah!*
- **Compuse**: *hei-rup!*

Interjecțiile au funcții sintactice limitate:

- **Predicat interjecțional**: *Eu **hai** de sumanul moșneagului!*
- **Nume predicativ**: *E **vai** de cei ce nu știu carte.*
- **Complement**: *El merge **boca-boca**.*

ELEMENTELE DE RELAȚIE

Sunt cuvinte de legătură care funcționează atât în propoziție, cât și în frază, fără a îndeplini vreodată funcție sintactică. Acest fenomen se datorează lipsei conținutului. În planul propoziției, cuvintele de legătură sunt **conjuncțiile coordonatoare** și **prepozițiile**. În planul frazei, cuvintele de legătură sunt **conjuncțiile coordonatoare** și cele **subordonatoare**.

Prepozițiile stabilesc relațiile de subordonare între părțile secundare de propoziție (atributul și complementul) și termenii regenți (substantivul și verbul). Prepozițiile pot fi **simple** (*de, la, pe*) sau **compuse** (*pe la, de pe*).

În planul propoziției, prepozițiile folosite înaintea părților de vorbire care se declină exprimă cazul acestora:

- **Ac**: *de, pentru, la, cu, de* etc.;
- **G**: *asupra, deasupra, contra, împotriva, înaintea, îndărătul, înapoia, în fața, în spatele* etc.;
- **D**: *grație, datorită, mulțumită, conform, aidoma, potrivit.*

Grupurile de cuvinte cu valoare de prepoziție se numesc locuțiuni prepoziționale: *în fața, în spatele* etc.

Conjuncțiile stabilesc două tipuri de relații sintactice: **de coordonare** și **de subordonare**.

Conjuncțiile ce realizează coordonarea funcționează atât în propoziții, cât și în frază, între unități sintactice de același fel. Acestea sunt:

- **Copulative**: *și, nici, precum și;*
- **Adversative**: *dar, iar, însă, ci, numai că;*
- **Disjunctive**: *sau, ori, fie;*
- **Concluzive**: *deci, așadar, prin urmare.*

Conjuncțiile ce realizează subordonarea apar numai în planul frazei între o propoziție subordonată și regenta ei: *să, că, dacă, deși, încât.*

Grupurile de cuvinte care înlocuiesc o conjuncție poartă numele de **locuțiuni conjuncționale**: *fără să, măcar că, odată ce, de vreme ce* etc.

Alte părți de vorbire cu rol de elemente de relație în planul frazei:

- **pronume relative simple**: *care, cine, ce, cât, câtă, câți, câte* și formele lor flexionare: *căruia, căreia, cărora, cui.*
- **pronume relative compuse**: *cel ce, ceea ce, cei ce, cele ce* și formele lor flexionare: *celui ce, celei ce, celor ce.*

Scanned with OKEN Scanner

- **pronume nehotărâte cu valoare relativă**: *oricare, oricine, orice, oricât, oricâtă, oricâţi, oricâte* şi formele lor flexionare: *oricărui, oricărei, oricăror, oricui.*
- **adjective pronominale relative**: *care, ce, cât, câtă, câţi, câte.*
- **adjective pronominale nehotărâte cu valoare relativă**: *oricare, orice, oricât, oricâtă, oricâţi, oricâte.*
- **adverbe relative simple**: *unde, când, cum, cât.*
- **adverbe relative compuse cu aspect nehotărât**: *oriunde, oricând, oricum, oricât.*

Toate aceste elemente de relaţie îndeplinesc în propoziţia secundară introdusă în frază o funcţie sintactică: Câinele / **care** latră / nu muşcă. (**care** latră = **câinele** latră), *care* – pronume relativ simplu, cazul N, funcţia sintactică de subiect.

Atenţie! *Cu excepţia conjuncţiilor şi a locuţiunilor conjuncţionale, celelalte elemente de relaţie pot fi însoţite de prepoziţii:* Merg **pe unde** nu mă văd duşmanii.

Sintaxa

Sintaxa este partea gramaticii care studiază procesul comunicării.

Aceasta se poate realiza sub formă de propoziţie sau frază. Fiecare formă de comunicare foloseşte unităţi sintactice.

Reţineţi: *Funcţiile sintactice se pot realiza sub două forme: ca părţi de propoziţie sau ca propoziţii.*

FUNCŢII SINTACTICE:

- **Predicat – propoziţie principală;**
- **Nume predicativ – subordonată predicativă;**
- **Subiect – subordonată subiectivă;**
- **Atribut – subordonată atributivă;**
- **Complement – subordonată cu rol de complement.**

Reţineţi că:

- *Predicatul este partea principală de propoziţie fără de care comunicarea nu se poate realiza.*
- *Propoziţia principală este nucleul frazei; nu există frază fără măcar o propoziţie principală.*
- *Ca valoare în comunicare, predicatul şi propoziţia principală sunt echivalente.*
- *Subiectul este partea principală de propoziţie care se află în raport de interdependenţă faţă de predicat; cu toate acestea, propoziţia subiectivă este o propoziţie secundară, deoarece din punct de vedere formal este introdusă printr-un element de relaţie de tip subordonator.*
- *Propoziţia subiectivă şi regenta ei alcătuiesc împreună o comunicare; din acest motiv, ambele sunt comunicări insuficiente semantic, căpătând valoare numai împreună.*
- *Numele predicativ este parte componentă a predicatului nominal şi de aceea propoziţia predicativă, echivalentă funcţional, are valoare numai în relaţie cu regenta ei, al cărei sens îl completează. Regenta este o propoziţie insuficientă.*
- *Atributiva este echivalenta funcţională pentru atribut, având acelaşi comportament din punct de vedere semantic.*
- *Propoziţia cu rol de complement are aceleaşi valori semantice cu partea de propoziţie corespunzătoare (complement direct, indirect, de agent, circumstanţial de mod, de timp, de loc, de cauză, de scop).*

Scanned with OKEN Scanner

SUBIECTUL – SUBIECTIVA

Subiectul este partea principală de propoziție care arată autorul unei acțiuni exprimate de predicat. Între subiect și predicat se stabilește relația de interdependență, manifestată la nivel formal prin acord gramatical.

După modul de exprimare, subiectul poate fi:

- Simplu: ***Toamna** a coborât pe pământ.*
- Multiplu: ***Toamna** și **iarna** sunt anotimpuri succesive.*

În cadrul propoziției, subiectul se poate exprima prin:

- **Substantiv comun sau propriu**: ***Cocorii** au plecat, dar **Andrei** mai crede în prezența lor.*
- **Pronume**:
  - **Personal**: ***Noi** suntem cei mai buni elevi ai școlii.*
  - **Personal de politețe**: ***Dumneata** vei participa la acest concurs?*
  - **De întărire**: *Am văzut **însămi** ceea ce s-a întâmplat.*
  - **Posesiv**: ***Ai tăi** s-au comportat admirabil.*
  - **Demonstrativ**: ***Aceștia** sunt amicii cei mai buni.*
  - **Nehotărât**: ***Unii** mai cred în minuni la examene.*
  - **Negativ**: ***Nimeni** nu te crede când minți.*
  - **Relativ**: *Omul/**care** crede în sine/crede și în semenii săi/.*
  - **Interogativ**: ***Care** este cea mai mare bucurie a unui elev?*
- **Numeral**:
  - **Cardinal**: *Când **doi** se înțeleg din priviri, e semn că se respectă.*
  - **Ordinal**: ***Al doilea** a devenit primul.*
- **Verb la modurile**:
  - **Infinitiv**: ***A citi** este o activitate plăcută.*
  - **Supin**: ***De citit** nu-i greu deloc.*
- **Interjecție** (numai pentru un predicat exprimat prin verb impersonal): *Se auzi **trosc** și copacul căzu.*

Subiectiva este forma propozițională de exprimare a subiectului la nivelul frazei. Rolul acestei subordonate este identic cu acela pe care îl au părțile de vorbire de mai sus în cadrul propoziției. Din acest motiv, subiectiva se poate obține prin extinderea subiectului, iar subiectul, prin contragerea subiectivei.

Spre deosebire însă de subiect, care este o parte principală de propoziție, subiectiva are formă de propoziție subordonată. Această formă este dată de prezența elementelor de relație de tip subordonator care leagă propoziția de predicatul regent.

Între subiectivă și regenta ei se stabilește tot o relație de interdependență ca și între subiect și predicat. Această interdependență se manifestă prin faptul că ambele propoziții sunt insuficiente semantic în context, completându-se reciproc.

Pentru ca într-o frază să existe o subiectivă, predicatul regent trebuie să fie exprimat prin:

a. **verb personal, predicativ sau copulativ** (predicat nominal) la oricare diateză: activă – Cine învață *(harnicul)* **știe** multe./ Cine învață *(harnicul)* **este un om** cult. –, pasivă – **Este lăudat** cine ia primul loc *(primul)* – sau reflexivă – Care este preocupat de viitor *(preocupatul)* **se gândește** la ziua de mâine./ Cine nu învață suficient *(superficialul)* **se crede deștept**.;
b. **verb impersonal predicativ** la oricare diateză: activă (**Trebuie** să vii imediat la școală), pasivă (**Este planificat** să plecăm la mare în această vacanță), reflexivă (**S-a văzut** că examenul nu e foarte greu.);
c. **verb impersonal copulativ** care alcătuiește o expresie verbală impersonală împreună cu un nume predicativ exprimat, de obicei, prin adverb (**Nu-i bine** să crezi fără a cerceta);

Scanned with OKEN Scanner

d. **adverb predicativ sau locuțiune adverbială predicativă,** urmată de conjuncțiile **că** și **să** (**Desigur** că voi reuși.).

Rețineți: *De obicei, subiectiva poate fi transformată în subiect prin procedeul numit contragere. Excepție de la această regulă face ultima situație prezentată, când regentul este un adverb predicativ.*

Elementele de relație care pot introduce o subiectivă nu sunt specializate. Așadar, subiectiva poate fi introdusă prin: conjuncții subordonatoare simple și compuse, locuțiuni conjuncționale subordonatoare, pronume relative simple și compuse, pronume nehotărâte cu valoare relativă, adjective pronominale relative și nehotărâte, adverbe relative simple și compuse.

PREDICATUL VERBAL, NOMINAL, NUMELE PREDICATIV ȘI SUBORDONATA PREDICATIVĂ

Predicatul este elementul esențial pentru realizarea unei comunicări. Acest fenomen se observă chiar în definiția propoziției: *O comunicare cu un singur* **predicat.**

De obicei, predicatul se exprimă prin verb predicativ (predicatul verbal) sau copulativ (predicatul nominal, care mai are în alcătuire și un nume predicativ). Uneori, predicatul se poate exprima și prin adverb cu valoare predicativă, și atunci îl vom numi predicat adverbial (cuvântul este obținut prin derivare de la cuvântul de bază *adverb*), sau prin interjecție cu valoare predicativă, și atunci se va numi predicat interjecțional, conform aceluiași principiu lexical (derivarea).

De obicei, predicatul se exprimă prin verb predicativ (predicatul verbal), prin verb copulativ și nume predicativ (predicatul nominal), prin adverb predicativ (predicatul adverbial) sau prin interjecție (predicatul interjecțional).

Predicatul verbal se exprimă prin verb predicativ (care are sens luat singur) la un mod personal (indicativ, imperativ, conjunctiv, condițional-optativ).

Predicatul nominal este alcătuit din două elemente, reprezentând forma și, respectiv, conținutul. Forma verbală corespunzătoare funcției de predicat este la unul dintre cele patru moduri personale. Verbul copulativ, neavând conținut luat singur, nu poate însă exprima funcția de predicat, deoarece în gramatică numai forma împreună cu sensul pot exprima o funcție sintactică, adică pot comunica un mesaj.

Numele predicativ poate fi exprimat la nivel de propoziție sau la nivel de frază. În propoziție, numele predicativ se poate exprima prin diferite părți de vorbire:

- **Substantiv comun sau propriu:** *Oamenii devin* ***prieteni****. Se pare că el a ajuns* ***Ștefan cel Mare****.*
- **Adjectiv propriu-zis sau provenit din alte părți de vorbire prin conversiune:** *Oamenii devin* ***buni****.*
- **Pronume:** *Prietenul meu este* ***el****.*
- **Numeral:** Făptașii erau *doi. În clasa lui, el este* ***primul****.*
- **Verb la moduri nepredicative:** *Ocupația de bază a elevului este de* ***a învăța****.*
- **Adverb:** ***Cum*** *eşti,* ***așa*** *vei rămâne mereu.*
- **Interjecție:** *E vai de omul care nu știe carte.*

La nivel de frază, numele predicativ se exprimă printr-o **propoziție subordonată predicativă**. Aceasta, ca și regenta ei sunt insuficiente, completându-și înțelesul reciproc. Condiția existenței unei predicative într-o frază este prezența unui verb copulativ la un mod personal într-o propoziție regentă. Acesta va alcătui un predicat nominal incomplet care se va completa prin alăturarea predicativei. Pentru a identifica în mod corect predicativa dintr-o comunicare e necesar să se recunoască verbele copulative la moduri personale.

Predicativa poate fi introdusă prin elemente de relație de tip subordonator, ca și subiectiva.

Scanned with OKEN Scanner

Prin contragere, predicativa poate deveni nume predicativ, tot astfel precum şi un nume predicativ poate deveni o predicativă prin expansiune.

- Problema cea mai dificilă **era** să mergi aşa de mult pe jos. *(a merge)*
- Construcţia **devenea** un castel impunător, după voinţa împăratului. *(după cum dorea împăratul)*

ATRIBUTUL ŞI SUBORDONATA ATRIBUTIVĂ

Atributul este parte secundară de propoziţie deoarece comunicarea la nivel propoziţional se poate face şi fără el, dar prezenţa în enunţ aduce mesajului un plus de informaţie. Determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia şi se află punând acestor elemente regente una din următoarele întrebări: *care?, ce fel de?, a, al, ai, ale cui?, cât?, câtă?, câţi?, câte?*

Se poate exprima prin una din următoarele părţi de vorbire:

- **Substantiv comun sau propriu**: *Casele **părinţilor** aparţin copiilor. Casele **lui Ionescu** au fost cedate moştenitorilor.*
- **Adjectiv propriu-zis sau provenit din altă parte de vorbire prin conversiune**: ***Minunatele** palate de cleştar au rămas sub apele mării.*
- **Pronume**: *Ajutorul de la **tine** mi-a fost de un real folos.*
- **Numeral**: *Prin cărţile de la **primul**, al doilea a devenit cunoscut.*
- **Verb la moduri nepredicative**: *Cărţile **de citit** par întotdeauna o lume fermecată. Plăcerea de **a citi** este a noastră. Cântecul **curgând** mi-a răsunat toată noaptea în urechi. Cartea **citită** de tine mi se pare cunoscută.*
- **Adverb**: *Zidurile **de acolo** sunt cele mai vechi ruine care au aparţinut cetăţii.*

După natura părţii de vorbire prin care se exprimă, atributul poate fi:

- **Substantival**, exprimat prin substantiv în cazurile:
  - **N** – (apoziţie determinativă sau explicativă): *Domnul **Trandafir** l-a fermecat pe Sadoveanu. Ionel, **copilul** răsfăţat din schiţa lui Caragiale, este un personaj principal.*
  - **Ac** – atribut substantival prepoziţional: *Coaja **de copac** este hrană pentru animale în timpul iernii.*
  - **G** – atribut substantival genitival: *Cărţile **maestrului** sunt roase de vreme.*
  - **D** – atribut substantival prepoziţional: *Reuşita **graţie muncii** susţinute este deosebit de valoroasă.*
- **Adjectival**: exprimat prin adjectiv propriu-zis sau provenit din alte părţi de vorbire prin conversiune.
- **Verbal**: exprimat prin verbe la moduri nepredicative.
- **Adverbial**: exprimat prin adverb.

Atributiva este propoziţia subordonată cu rol de atribut pentru un regent substantival dintr-o altă propoziţie a frazei. Se află punând aceleaşi întrebări ca pentru descoperirea atributului. Poate fi uneori intercalată pentru a realiza relaţia de imediată vecinătate cu termenul regent.

Propoziţia atributivă explicativă se desparte prin virgulă de restul frazei, deoarece prezenţa ei în context poate fi facultativă. Ca orice subordonată, şi atributiva poate fi contrasă în atribut, iar atributul poate fi transformat în atributivă prin expansiune.

- Citesc mereu **cărţile** *care mi-au fermecat copilăria.* **Cărţile** *care mi-au fermecat copilăria* sunt citite cu aceeaşi plăcere. (*fermecătoare*)

Atributiva poate fi introdusă prin diferite elemente de relaţie, dar în special prin pronumele relativ **care**.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL ŞI PROPOZIŢIA CU ROL DE COMPLEMENT

Complementul este partea secundară de propoziţie care determină un verb, un adverb sau un adjectiv. După conţinut, complementele pot fi:

- **Necircumstanţiale**: *directe, indirecte, de agent;*
- **Circumstanţiale**: *de mod, de timp, de loc, de cauză, de scop, condiţional.*

După sensul lor, complementele se află punând termenului regent întrebarea adecvată:

- **Complementul direct**: *pe cine?, ce?*
- **Complementul indirect**: *cui?, despre cine?, despre ce?*
- **Complementul de agent**: *de către cine?*
- **Complementul circumstanţial:**
  - **de loc**: *unde?*
  - **de timp**: *când?*
  - **de mod**: *cum?*
  - **de scop**: *cu ce scop?*
  - **de cauză**: *din ce cauză?*

Propoziţiile subordonate cu rol de complement corespund complementelor enumerate mai sus şi se află punând termenilor regenţi aceleaşi întrebări. Când se află în topică inversă cu termenul regent, propoziţiile cu rol de complement circumstanţial se despart prin virgulă de restul comunicării.

Ca orice subordonată, propoziţia cu rol de complement poate fi contrasă în partea de propoziţie corespunzătoare, iar complementului i se poate realiza expansiunea în subordonată.

- Copilul **citeşte** *o carte* cu poveşti. Copilul **citeşte**/*ce i se recomandă.*

Poate fi introdusă prin diferite elemente de relaţie, dar apar ca specifice următoarele:

- **CD**: pronumele relativ *ce*;
- **CI**: pronumele relativ *cui*;
- **CL**: adverbul relativ *unde*;
- **CM**: adverbul relativ *cum*;
- **CT**: adverbul relativ *când.*

Aceste elemente de relaţie capătă valoare interogativă şi sunt întrebările care se pun regentului pentru identificarea propoziţiilor respective:

- Toţi elevii **citesc** *ce li se recomandă.* (*ce* **citesc**?) – CD
- Îi **dau** ajutorul *cui mi-l cere.* (*cui* **dau**?) – CI
- **Am mers** mereu *unde m-ai trimis.* (*unde* **am mers**?) – CL
- **Voi proceda** *cum m-ai învăţat.* (*cum* **voi proceda**?) – CM
- Tu **ai plecat** *când te-ai plictisit.* (*când* **ai plecat**?) – CT

Reţineţi: *Toate propoziţiile subordonate sunt forme de exprimare a funcţiilor sintactice la nivelul frazei. Din acest motiv, pentru deplina corectitudine a lucrului pe text, e necesar să se apeleze la cunoştinţele de sintaxa propoziţiei care au fost acumulate încă din clasele primare. Recurgeţi la contragere şi totul se va simplifica!*

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTE DE PUNCTUAȚIE ȘI DE ORTOGRAFIE

Semnele de punctuație sunt destul de ușor de manevrat, cu excepția virgulei. Pentru a nu greși când scrieți, citiți cu atenție următoarele reguli:

- Punctul marchează finalul unei comunicări enunțiative propriu-zise.
- Semnul exclamării marchează finalul unei comunicări exclamative.
- Semnul întrebării marchează finalul unei comunicări interogative.
- Punctele de suspensie marchează:
  - o comunicare nefinalizată;
  - implicarea afectivă a vorbitorului;
  - deturnarea sensului propriu al cuvintelor și folosirea acestora în context cu sens figurat, într-o exprimare aluzivă;
  - omiterea voită a unui fragment dintr-un enunț.
- Punct și virgula marchează o pauză mai mare decât virgula și mai mică decât punctul, care anunță continuarea imediată a ideii exprimate anterior.

Rețineți: *Virgula poate marca atât coordonarea, cât și subordonarea în propoziție și în frază.*

Coordonarea *se realizează între unități sintactice de același fel: părți de propoziție sau propoziții:*

- între elementele subiectului multiplu;
- între elementele numelui predicativ multiplu pentru același verb copulativ;
- între atribute subordonate aceluiași termen regent;
- între complemente de același fel (necircumstanțiale sau circumstanțiale) subordonate aceluiași termen regent;
- între propozițiile principale din aceeași frază;
- între propoziții subordonate de același fel din aceeași frază.

Subordonarea se realizează în propoziție și în frază între anumite unități sintactice secundare și termenii regenți:

- între complementele circumstanțiale și regent, mai ales dacă acestea se află în topică inversă;
- între apoziția explicativă și termenul regent;
- între propozițiile intercalate și unitatea sintactică în interiorul căreia acestea se află;
- între concesivă și regenta ei;
- între consecutivă și regenta ei;
- între propozițiile circumstanțiale și regentele lor, dacă se află în topică inversă ori dacă se insistă sau nu se insistă asupra conținutului acestora.

Rețineți: *Niciodată între subiect și predicat nu se pune virgulă; aceeași regulă se aplică și pentru relația dintre atribut și termenul regent sau dintre complementul direct ori indirect și termenul regent.*

Ortografia presupune scrierea corectă a cuvintelor care alcătuiesc mesajul.

Nu uitați că cele mai mari probleme le pun unele **omofone**. Din acest motiv, când folosiți sau nu cratima, gândiți-vă care este rolul ei în contextul dat. Spre exemplu, prin rostire, cuvintele: *s-ar* și *sar* nu se diferențiază în niciun fel. Grafic, ele se scriu diferit, fenomen care este relevant numai în context: ***S-ar*** *crede că băieții* ***sar*** zilnic *peste bănci și fac dezordine în clasă.*

Scanned with OKEN Scanner

Unii elevi folosesc cratima în situații imposibil de explicat, prin analogie cu structuri de tipul: *plângându-se / văzu-se**. A doua soluție de scriere nu se justifică deoarece grupul *-se* nu este parte de vorbire diferită, ca în primul caz (*pronume reflexiv*), ci aparține formei verbale pentru mai-mult-ca-perfect.

Important în folosirea cratimei este să gândiți atunci când scrieți. Dacă veți sesiza rostirea a două cuvinte diferite în aceeași silabă, prezența cratimei este obligatorie; în caz contrar, folosirea acestui semn de ortografie este greșită.

Apostroful este un semn ortografic ce odinioară funcționa în construcții în care astăzi folosim cratima. Rolul acestuia se mai manifestă doar pentru a marca rostirea incompletă a unui cuvânt, fenomen specific stilului oral neîngrijit: *mam' mare* (mama mare).

Aplicând criteriul logicii exprimării, nu riscați să greșiți.

Scanned with OKEN Scanner

La final

Dragă cititorule,

Felicitări! Acum că ai aflat indiciile, folosește cuvântul-cheie drept titlu și mesajul ca motto al unui eseu despre lumea pe care ai început să o descoperi – în sufletul tău, în ceilalți...

_____

_____

Scanned with OKEN Scanner

MINISTERUL EDUCAȚIEI CERCETĂRII TINERETULUI ȘI SPORTULUI

FUNDAȚIA PENTRU ȘTIINȚE ȘI ARTE PARALELA 45

Nr. MECTS: 12657/09.06.2010 Nr. FSAP: 1 / 14.05.2010

PROTOCOL DE COLABORARE

Între **Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (MECTS),** cu sediul în București, str. General Berthelot, nr. 28-30, sector 1, reprezentat prin **Dl. Daniel Petru Funeriu – Ministru**

și

Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45 (FSAP), cu sediul în Pitești, str. Frații Golești, nr. 130, județul Argeș, reprezentată prin **Dl. Călin Vlasie – Președinte** pentru a organiza *„Concursul școlar național de competență și performanță – COMPER"*,

se încheie, de comun acord, prezentul **Protocol de colaborare:**

I. Scopul Protocolului:

Prezentul ***Protocol de colaborare*** are drept scop colaborarea în vederea derulării ***„Concursului școlar național de competență și performanță – COMPER"*** conceput pe două secțiuni:

1) pentru elevii din clasele I-VIII pentru disciplinele limba și literatura română și matematică;
2) pentru cadre didactice din unitățile de învățământ preuniversitar de stat și privat, din mediul urban și rural din țară.

Prezentul protocol, prin obiectivele și activitățile „Concursului școlar național de competență și performanță – COMPER" contribuie, în mod direct, la sprijinirea sistemului educativ în îndeplinirea cerințelor privind evaluarea competențelor și performanțelor generale și specifice la nivelul disciplinei școlare, interdisciplinar și transdisciplinar conform Legii învățământului, regulamentelor și documentelor școlare în vigoare.

La ambele secțiuni ale *„Concursului școlar național de competență și performanță – COMPER"* **nu se percep taxe de participare**, finanțarea fiind realizată în totalitate de **Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45**, din bugetul destinat acestor concursuri.

II. Prezentarea generală:

1) Concursul pentru elevi. Acest concurs este organizat în mai mulți pași, fiind axat pe evaluarea și ierarhizarea competențelor și performanțelor elevilor din învățământul preuniversitar de stat și privat, din mediul urban și rural (clasele I-VIII), la nivel clasă, unitate școlară, județ și la nivel național.

Subiectele de concurs pentru elevi sunt alcătuite de echipe mixte (cadre didactice din învățământul preuniversitar și universitar), respectă programele școlare în vigoare pentru fiecare disciplină, fiind structurate, acolo unde este cazul, după modelul testărilor internaționale.

Activități:

– promovarea pe site-ul www.concursurilecomper.ro a „Concursului școlar național de competență și performanță – COMPER" prin popularizarea regulamentului concursului, prezentarea de modele de subiecte, a modalității de rezolvare și a modului de evaluare;

– cooptarea mentorilor (cadrele didactice organizatoare) precum și a echipelor mixte (cadre didactice din învățământul preuniversitar și universitar) care vor elabora subiecte de concurs.

– organizarea PASULUI 1 – *de inițiere* a elevilor și profesorilor, prin promovarea pe site-ul concursului odată cu începutul anului școlar, în cunoașterea tipurilor de subiecte ale concursului COMPER, a modalității de rezolvare și evaluare a acestora;

Scanned with OKEN Scanner

– organizarea PASULUI 2, *de evaluare sumativă stadială* (pentru fiecare clasă): la sfârşitul semestrului I, a PASULUI 3, *de evaluare sumativă finală* (pentru fiecare clasă): la sfârşitul semestrului II, a PASULUI 4 *de ierarhizare la nivel naţional*, în sistem on-line: la sfârşitul anului şcolar, după finalizarea PASULUI 3;

2) Concursul pentru cadre didactice. Acest concurs este organizat într-o singură etapă, între 1 octombrie şi 1 martie din cadrul anului şcolar şi este destinat cadrelor didactice din învăţământul preuniversitar. Concursul constă în elaborarea de către cadrele didactice de articole, referate, lucrări ştiinţifice, jocuri, materiale didactice, etc. Jurizarea va fi efectuată de o comisie alcătuită din cadre didactice universitare de specialitate până cel târziu la data de 15 iunie din cadrul anului şcolar.

De asemenea cele mai valoroase contribuţii de bună practică ale cadrelor didactice vor fi promovate pe site-ul www.concursurilecomper.ro.

Concursul se desfăşoară în conformitate cu *Regulamentul Concursului şcolar naţional de competenţă şi performanţă – COMPER*, aflat în anexă la prezentul Protocol de colaborare.

III. Obligaţiile „Fundaţiei pentru Ştiinţe şi Arte Paralela 45":

– asigură participarea gratuită a elevilor şi cadrelor didactice din învăţământul preuniversitar la *„Concursul şcolar naţional de competenţă şi performanţă – COMPER"*

– asigură suportul logistic şi fondurile necesare desfăşurării „Concursului şcolar naţional de competenţă şi performanţă – COMPER" din bugetul destinat acestor concursuri;

– organizează şi coordonează „Concursul şcolar naţional de competenţă şi performanţă COMPER";

– organizează şi coordonează echipele mixte formate din cadre didactice din învăţământul preuniversitar şi universitar care vor concepe tipurile de subiecte de concurs pentru elevi şi vor evalua lucrările acestora;

– organizează echipele care vor juriza lucrările pentru concurs ale cadrelor didactice participante la concurs;

– publică pe site-ul www.concursurilecomper.ro regulamentul concursurilor, lista subiectelor pentru concurs şi performanţele obţinute după fiecare pas, precum şi ierarhizarea performanţelor elevilor (pe clase, şcoli, judeţ şi la nivel naţional);

– publică pe site-ul www.revistainvatamantuluipreuniversitar.ro titlurile exemplelor de bună practică (articole, referate, cărţi şi lucrări ştiinţifice, jocuri, materiale didactice, soft-uri educaţionale) premiate în urma jurizării de la secţiunea „cadre didactice";

– asigură fondurile necesare şi sponsorizări în vederea premierii elevilor şi cadrelor didactice care participă la concurs.

IV. Obligaţiile Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului:

– MECTS asigură, prin Inspectoratele Şcolare Judeţene / Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti şi inspectorii de specialitate, cadrul legal de transmitere a informaţiilor necesare pentru desfăşurarea „Concursului şcolar naţional de competenţă şi performanţă COMPER";

– promovează anual, în Calendarul Concursurilor şcolare, postat pe site-ul www.edu.ro, datele de desfăşurare a concursului COMPER;

– permite, prin coordonarea de către Inspectoratele Şcolare Judeţene / Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti, respectiv prin unităţile şcolare aflate în subordine, desfăşurarea concursurilor COMPER în spaţiile şcolare, în afara programului de cursuri.

V. Durata:

Prezentul Protocol de colaborare intră în vigoare la data semnării lui, pentru o perioadă de 1 an, începând cu anul şcolar 2010-2011, cu posibilitatea prelungirii tacite pentru aceeaşi perioadă, dacă una din părţi nu a denunţat anterior, în mod unilateral, prezentul Protocol într-un termen de 30 de zile, în temeiul unei notificări prealabile.

Scanned with OKEN Scanner

VI. Dispoziţii finale:

Din partea **Fundaţiei pentru Ştiinţe şi Arte Paralela 45** responsabil cu derularea proiectului este domnul Călin Vlasie, preşedinte, director general al Editurii Paralela 45, iar din partea **Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului** responsabil cu derularea proiectului este Mina Maria RUSU, Inspector General, Direcţia Generală Educaţie şi Învăţare pe Tot Parcursul Vieţii, MECTS.

Orice modificare adusă clauzelor prezentului protocol se face prin act adiţional cu acordul părţilor.

Eventualele litigii apărute în executarea prezentului protocol vor fi soluţionate pe cale amiabilă de către părţi.

Neexecutarea din culpa uneia dintre părţi a obligaţiilor prevăzute în prezentul protocol poate atrage rezilierea acestuia, după notificarea prealabilă a celeilalte părţi.

Drept pentru care s-a încheiat prezentul protocol în 2 (două) exemplare originale, câte unul pentru fiecare parte.

FUNDAŢIA PENTRU ŞTIINŢE ŞI ARTE PARALELA 45

Preşedinte,
Călin VLASIE

CIF 26830989 FUNDATIA PENTRU ŞTIINTE SI ARTE * PARALELA 45 PITEŞTI-ARGEŞ

MINISTERUL EDUCAŢIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ŞI SPORTULUI

Ministru,
Daniel Petru FUNERIU

Secretar de Stat,
Iulia Adriana Oana BADEA

Direcţia Generală Educaţie şi Învăţare pe Tot Parcursul Vieţii
Director General,
Liliana PREOTEASA

Direcţia Generală Juridic şi Contencios
Director general,
Gabriel Liviu ISPAS

Aviz de legalitate,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

COMPER

REGULAMENTUL CONCURSULUI ŞCOLAR NAȚIONAL DE COMPETENȚĂ ŞI PERFORMANȚĂ – COMPER

I. CONTEXT

Școala românească a format de-a lungul timpului mari personalități ale lumii, în știință, artă, tehnologie, sport, fie că au trăit sau trăiesc în România ori în altă țară. Performanțele lor excepționale s-au născut din competențele dobândite în anii de studiu și reprezintă o carte de vizită impresionantă a învățământului românesc.

II. SCOPUL

Afirmarea învățământului românesc în plan european prin creșterea calității activității didactice.

III. OBIECTIVE

- dezvoltarea competenței-cheie de *a învăța să înveți*;
- dezvoltarea componentei cognitive și pragmatice a învățării;
- dezvoltarea spiritului participativ, de interactivitate și intercomunicare;
- dezvoltarea capacității de evaluare, autoevaluare și coevaluare în competiție;
- dezvoltarea personală a talentelor, imaginației și creativității;
- evaluarea competențelor și performanțelor generale și specifice la nivelul disciplinei școlare, interdisciplinar și transdisciplinar;
- stimularea „triunghiului de aur" părinte-copil-dascăl;
- valorificarea exemplelor de bună practică (articole, referate, cărți și lucrări științifice, jocuri, materiale didactice, softuri educaționale) care să reflecte relația tradițional-modern în didactică;
- educarea și instruirea unor copii sănătoși fizic și mental (*mens sana in corpore sano*).

IV. GRUP ȚINTĂ (PARTICIPANȚI)

- Elevi din clasele I-VIII din unitățile de învățământ preuniversitar de stat și private din țară, din mediul urban și rural;
- Cadre didactice din unitățile de învățământ preuniversitar din România.

V. MATERIALE (SUPORT LEGAL ȘI INFORMAȚIONAL)

- Legea învățământului, regulamente și documente școlare în vigoare, literatura de specialitate;
- Cărțile din bibliografia școlară publicate de *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45* și de *Editura Paralela 45*, editură acreditată CNCSIS și care deține mărci înregistrate.

VI. PRINCIPIILE CONCURSULUI

- *Principiul deontologic*: profesionalism și moralitate
- *Principiul praxiologic*: simplitate și rapiditate

- *Principiul moral*: nediscriminare, gratuitate, corectitudine concurențială
- *Principiul economic*: legalitate fiscală și transparență.

■ VII. TITULATURĂ:

Concursul Școlar Național de Competență și Performanță – COMPER

■ VIII. ORGANIZATOR:

Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45

■ IX. PARTENERI:

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, Inspectoratele Școlare Județene / Inspectoratul Școlar al Municipiului București, unități școlare din mediul urban și rural, din învățământul de stat și privat, universități, organizații non-guvernamentale din România și din alte țări, Editura Paralela 45.

■ X. CONCURSURILE PENTRU ELEVI, CLASELE I-VIII

Participarea la concurs = fairplay!

1) LOCUL DE DESFĂȘURARE:

În unitățile școlare, la nivel de clasă sau grupuri de clase.

2) PARTICIPANȚI:

- Elevi din clasele I-VIII.

3) DISCIPLINE PENTRU CONCURS:

- Limba și literatura română din aria curriculară Limbă și comunicare;
- Matematică din aria curriculară Matematică și Științe.

4) DESFĂȘURAREA PROPRIU-ZISĂ A CONCURSULUI COMPER

Acest concurs este organizat în mai mulți PAȘI, fiind axat pe evaluarea și ierarhizarea competențelor și performanțelor elevilor din învățământul preuniversitar de stat și privat, din mediul urban și rural (clasele I-VIII), la nivel de clasă, unitate școlară, județ și la nivel național.

a) PAȘII (etapele) concursului

PASUL 1, *de inițiere* (în cadrul fiecărei clase): desfășurat pe parcursul semestrului I, constă în cunoașterea tipurilor de subiecte ale concursului COMPER, a modalității de rezolvare și evaluare a acestora, atât de către elevi, cât și de către profesori. Modelele de subiecte pentru inițiere și grilele de antrenament sunt tipărite în bibliografia școlară editată de *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45* și *Editura Paralela 45* și postate pe site-ul www.concursurilecomper.ro.

PASUL 2, *de evaluare sumativă stadială* (în cadrul fiecărei clase): desfășurat la sfârșitul semestrului I.

PASUL 3, *de evaluare sumativă finală* (în cadrul fiecărei clase): desfășurat la sfârșitul semestrului II.

PASUL 4, *de ierarhizare la nivel național*, în sistem on-line: desfășurat la sfârșitul anului școlar, după finalizarea PASULUI 3.

Scanned with OKEN Scanner

Neparticiparea la PASUL 2 nu atrage după sine interdicția participării la PASUL 3.

NOTĂ!

Intervalul orar de desfășurare a PASULUI 2, precum și a PASULUI 3 din cadrul *Concursului Școlar Național de Competență și Performanță – COMPER*, pentru disciplinele la care face referință regulamentul, este reprezentat de perioada de timp, specificată la punctul 4, alin. d., din prezentul regulament, după cum urmează:

- **Pentru ciclul primar: intervalul orar de desfășurare este 9-12.**
- **Pentru ciclul gimnazial: intervalul orar de desfășurare este 13-17.**

Ora propriu-zisă de desfășurare va fi comunicată de către mentor participanților după ce aceasta s-a convenit de comun acord cu directorul unității în care se organizează concursul.

Supravegherea în clase trebuie să asigure un climat de lucru individual, verificarea competențelor de către fiecare participant, conform principiului de participare „fairplay", fiind cel mai important câștig al participării la concursurile COMPER.

b) Înscrierea elevilor. Înscrierea în concurs a elevilor se face on-line, pe site-ul www.concursurilecomper.ro, de către **mentor** – cadrul didactic care se implică în organizarea concursului. Într-o unitate de învățământ pot exista mai mulți **mentori**. Un **mentor** poate înscrie minimum 15 participanți din clasa/clasele la care predă și poate afilia elevi din alte clase, din același an de studiu, cu condiția să aparțină aceleiași unități de învățământ. În această situație, **mentorul** va bifa în foaia de concurs (grilă) căsuța „afiliat", în dreptul numelui participantului.

Pentru PASUL 2 și PASUL 3, înscrierea se face cu cel puțin două luni înainte de sfârșitul fiecărui semestru.

Pentru PASUL 4, înscrierea în concurs se face în mod automat de către organizator și va fi comunicată participanților odată cu afișarea rezultatelor de la PASUL 3. La această etapă națională, concurează primii 100 de elevi, ierarhizați în funcție de punctajele cumulate obținute la pașii anteriori, pentru fiecare clasă de studiu.

Fiecărui participant la PASUL 4 i se vor comunica contul și parola de acces la proba on-line de concurs, cu care va accesa site-ul www.concursurilecomper.ro. Contul și parola vor fi valabile numai pe perioada desfășurării concursului. Organizatorul nu este răspunzător de eventualele defecțiuni tehnice de accesare a site-ului, care aparțin participantului.

NU SE PERCEP TAXE DE ÎNSCRIERE ȘI DE PARTICIPARE.

Finanțarea concursului COMPER va fi realizată în totalitate de *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45*, din bugetul destinat acestui concurs.

c) Subiecte de concurs. Subiectele pentru concurs, ***de inițiere***, vor fi postate pe site-ul www.concursurilecomper.ro până la data de 1 octombrie (pentru semestrul I, corespunzând PASULUI 2) și 1 februarie (pentru semestrul al II-lea, corespunzând PASULUI 3) din anul școlar în curs. Rolul acestor subiecte de inițiere este de a face cunoscute elevilor și profesorilor tipurile de subiecte ale concursului, precum și a modalitatea de rezolvare și evaluare. Subiectele de tip grilă pentru PASUL 2 și PASUL 3 sunt de nivel mediu și vor fi publicate pe site-ul www.concursurilecomper.ro, pentru fiecare semestru în parte, cu cel mult o săptămână înainte de intervalul de desfășurare propriu-zisă, pentru

Scanned with OKEN Scanner

fiecare clasă de studiu, iar grila va conține un număr de 30 de întrebări. Grila de concurs pentru PASUL 4 conține un număr de 30 de întrebări cu grad de dificultate ridicat, va fi unică și va fi făcută cunoscută odată cu începerea desfășurării probei. Subiectele de concurs de tip grilă respectă programele școlare în vigoare pentru fiecare nivel de studiu. Acolo unde este posibil, subiectele vor fi elaborate după modelul testărilor internaționale. Subiectele de concurs pentru toți pașii competiției vor fi alcătuite de către echipe mixte (cadre didactice din învățământul preuniversitar și universitar).

d) Timpul de lucru. Pentru PASUL 2 și PASUL 3: 60 de minute. Pentru PASUL 4: 90 de minute.

e) Evaluarea rezultatelor. Punctajele se vor înscrie pe grila de concurs, pentru fiecare întrebare în parte, numărul total de puncte fiind de 100. Evaluarea răspunsurilor este asigurată de *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45*, prin intermediul unui grup de profesori evaluatori, alții decât mentorii, remunerați de Fundația Paralela 45. Performanțele concurenților obținute după fiecare pas vor fi postate pe site-ul www.concursurilecomper.ro, într-un interval de 2-4 săptămâni de la data susținerii probei. Ierarhizarea generală a elevilor (pe clase, școli, județ și la nivel național) se face prin cumulul punctajelor obținute la PAȘII 2, 3 și 4 ai concursului și va fi postată pe site-ul www.concursurilecomper.ro, la cel mult două săptămâni după PASUL 4.

5) EXEMPLIFICAREA DESFĂȘURĂRII FIECĂREI PROBE

A) pentru PASUL 2 și PASUL 3

MARȚI

❖ ***Sarcinile organizatorului.*** La ora 7 postează pe site-ul www.concursurilecomper.ro un număr de cinci variante de subiecte de concurs numerotate de la 1 la 5, fiecare variantă de subiect conținând 30 de întrebări pentru fiecare disciplină de concurs și clasă în parte.

❖ ***Sarcinile mentorului.*** Mentorul prezintă elevilor care s-au înscris la concurs, precum și directorului unității școlare, Regulamentul de desfășurare a concursului. Mentorul oferă părinților sau tutorilor informații legate de desfășurarea concursului. Mentorul face cunoscut participanților faptul că variantele de subiecte au fost postate pe site-ul www.concursurilecomper.ro. Mentorul detaliază concurenților modalitatea de participare și de completare a grilelor de răspuns. Mentorul face cunoscut participanților sistemul de premiere al concursului – secțiunea elevi. Mentorul va atrage atenția participanților că nu se admit la concurs decât grile decupate din bibliografia școlară editată de *Editura Paralela 45* și *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45*. Hârtia pe care este tipărită grila are caracteristici speciale care nu pot fi falsificate! Grilele care nu sunt originale sau sunt completate prin depășirea spațiului rezervat bifării nu vor fi admise, participantul respectiv fiind descalificat. Mentorul, cu acordul conducerii școlii, va stabili la liberă alegere ora de desfășurare propriu-zisă a concursului, pe care o va comunica, din timp, participanților.

❖ ***Sarcinile participanților.*** Participanții vor copia de pe site-ul www.concursurilecomper.ro variantele de subiecte postate.

MIERCURI

❖ ***Sarcinile organizatorului.*** La ora 7 postează pe site-ul www.concursurilecomper.ro numărul subiectului unic pentru concurs, extras din numărul total de variante publicate pe site cu o zi înainte.

Scanned with OKEN Scanner

❖ ***Sarcinile mentorului.*** Mentorul face cunoscut fiecărui participant în parte timpul de lucru și numărul subiectului de concurs. El verifică dacă sunt întrunite toate condițiile de participare, pentru fiecare elev. La încheierea concursului mentorul preia grilele de concurs, completează pe fiecare grilă datele sale de identificare (nume, prenume, școala, clasa), le semnează și poate începe chiar din această zi expedierea lor într-un plic ramburs numai la sediul *Fundației pentru Științe și Arte Paralela 45.*

❖ ***Sarcinile participanților.*** La concurs, fiecare participant va avea asupra sa: foaia cu subiectul de concurs extras de pe site, grila de răspunsuri decupată din auxiliarul Editurii Paralela 45, corespunzător disciplinei de concurs, cu specificația „pentru concurs", un pix cu pastă albastră. Participantul la concurs va bifa pe grila de concurs cu pix cu pastă albastră varianta de răspuns considerată corectă, fără a depăși spațiul rezervat bifării. O singură variantă este corectă! De asemenea, participantul la concurs va completa în grila de concurs datele sale de identificare. Excepție fac elevii de la clasa I, ale căror date de identificare vor fi completate de către mentor.

JOI – LUNI

❖ ***Sarcinile mentorului.*** Începând de **joi** va expedia ramburs, într-un plic, grilele de concurs completate, numai pe adresa:

DESTINATAR
FUNDAȚIA PENTRU ȘTIINȚE ȘI ARTE PARALELA 45
O.P. PITEȘTI 5 – GHIȘEUL NR. 1
Căsuța poștală nr. 29
Pitești – Județul Argeș

În acest sens va decupa din auxiliarul școlar eticheta ce cuprinde adresa de destinație a fundației și căsuța C.R. și o va lipi pe plicul în care se vor pune grilele completate.

Ultima zi de expediere până la care se admite expedierea plicurilor este ziua de luni din săptămâna următoare, confirmată de data poștei.

❖ ***Sarcinile organizatorului.*** Publică răspunsurile corecte pe site-ul www.concursurilecomper.ro în ziua următoare ultimei date acceptate de expediere a plicurilor, ceea ce permite o auto-evaluare individuală și co-evaluare a performanțelor până la anunțarea oficială a rezultatelor.

NOTE: 1) Datele calendaristice de desfășurare a concursurilor, pentru fiecare pas, conform modelului exemplificat, vor fi publicate, pentru fiecare disciplină pentru care se organizează concursul, pe site-ul www.concursurilecomper.ro, cel târziu până la data de 1 octombrie anul școlar în curs.

2) Grila și regulamentul vor fi publicate în toate cărțile din bibliografia școlară editată de *Editura Paralela 45* și *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45*, precum și pe site-ul www.concursurilecomper.ro. Pentru orice informație suplimentară se accesează site-ul www.concursurilecomper.ro.

B) pentru PASUL 4, de ierarhizare la nivel național

1) Participanți. La această etapă națională concurează primii 100 de elevi ierarhizați în funcție de punctajele cumulate obținute la pașii anteriori, pentru fiecare clasă de studiu. Lista cu primii 100 de

Scanned with OKEN Scanner

participanți, din fiecare clasă de studiu, va fi postată pe site-ul www.concursurilecomper.ro, după anunțarea performanțelor finale de la PASUL 3.

2) Modul de desfășurare. Concursul are loc în sistem on-line, la data și intervalul orar stabilite de organizator și comunicate prin postare pe site-ul www.concursurilecomper.ro, cu 10-15 zile înainte, împreună cu toate informațiile necesare legate de modul de desfășurare a PASULUI 4 de ierarhizare la nivel național.

3) Subiecte de concurs. Subiectul unic pentru fiecare nivel de studiu respectă programele școlare în vigoare, fiind structurat, acolo unde este cazul, după modelul testărilor internaționale. Acesta conține un număr de 30 de întrebări cu un grad de dificultate ridicat, cu mai multe variante de răspuns din care numai una este corectă.

4) Timpul de lucru. 90 de minute.

5) Evaluare și afișare. Evaluarea testelor tip grilă se va realiza în sistem automat, prin intermediul unui soft conceput special pentru acest concurs, după expirarea timpului de lucru. Având în vedere că evaluarea se face în sistem grilă, nu se admit contestații. Punctajul maxim este de 100 de puncte. Ierarhizarea elevilor participanți la PASUL 4, pe clase de studiu, se face în baza punctajului obținut și va fi postată pe site-ul www.concursurilecomper.ro, la cel mult două săptămâni după desfășurarea probei.

■ XI. CONCURSUL PENTRU CADRELE DIDACTICE

1) Interval de desfășurare. 1 octombrie – 1 martie, anul școlar în curs.

2) Teme de concurs, jurizare. Temele sunt alese în mod liber de către fiecare participant și constau în elaborarea de: articole, referate, cărți și lucrări științifice în domeniul didacticii specialității și managementului educațional, culegeri/ ghiduri/ îndrumătoare metodice, alte auxiliare didactice (pe suport electronic și tipografic), care, în urma jurizării, vor fi publicate cu ISBN și descriere CIP, în condițiile legii drepturilor de autor. Jurizarea va fi efectuată până cel târziu 15 iunie din anul școlar în curs, de către o comisie de specialitate, alcătuită din cadre didactice din mediul universitar și preuniversitar, remunerată de Fundația Paralela 45.

La acest concurs poate participa în mod gratuit orice cadru didactic din învățământul preuniversitar din România sau din altă țară, cu condiția să predea la clase cu învățare în limba română.

Se admit numai lucrări în format electronic, însoțite de print, schițe brute, ilustrații originale neprelucrate electronic (cu excepția celor concepute în programe de editare grafică specializate), machete la scara 1:1, expediate până la data de 1 martie din cadrul anului școlar în curs, însoțite de Fișa de participare completată cu datele de identificare, semnată olograf și printată pe hârtie (model postat pe site) numai pe adresa:

DESTINATAR
FUNDAȚIA PENTRU ȘTIINȚE ȘI ARTE PARALELA 45
O.P. PITEȘTI 5 – GHIȘEUL NR. 1
Căsuța poștală nr. 29
Pitești – Județul Argeș

Scanned with OKEN Scanner

■ XII. PREMIEREA:

Conform ierarhizărilor rezultate din evaluarea competențelor se vor acorda odată cu începerea noului an școlar următoarele recompense:

1) Pentru elevi:
- ***„Diplomă de participare"*** pentru toți concurenții;
- ***„Diplomă de Merit"*** (pentru locul I, II și III), după cum urmează:

  „Meritul pentru competență de comunicare în limba română"

  „Meritul pentru competență matematică".

2) Pentru cadrele didactice:
- Diploma de participare ***„Competență și Performanță Școlară"*** (pentru toți participanții la concursul dedicat cadrelor didactice, precum și pentru toți mentorii și directorii) din mediul urban și rural, din învățământul de stat și privat;

3) Pentru unitățile școlare:
- Diploma ***„Competență și Performanță Școlară"*** (acordată unităților școlare din mediul urban și rural, din învățământul de stat și privat, cu o participare de minim 20% din cifra de școlarizare);
- Medaliile ***„Competență și Performanță Școlară"*** aferente primelor trei locuri, pentru unitățile școlare din învățământul de stat și privat, în urma cumulării punctajelor obținute de elevi.
- *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45* va dota fiecare bibliotecă a acestor unități școlare (primele 3 locuri) cu un fond de carte de 500 de exemplare din bibliografia școlară.

Organizatorul va posta pe site-ul www.concursurilecomper.ro lista tuturor premianților și participanților.

■ XIII. TOP COMPETENȚĂ ȘI PERFORMANȚĂ – UNITĂȚI ȘCOLARE:

La sfârșitul fiecărui semestru și la sfârșitul anului școlar, *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45* va publica, pentru fiecare județ, pe site-ul www.concursurilecomper.ro, lista unităților școlare în care s-a organizat concursul și care au obținut cele mai bune performanțe, inclusiv fotografii ale acestora, ale claselor, elevilor, cadrelor didactice participante la concursul COMPER.

■ XIV. SPONSORIZĂRI:

Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45 și *Editura Paralela 45* acordă burse pentru copiii excepționali cu dificultăți financiare grave (orfani, situații sociale deosebite), în limita fondurilor disponibile și în baza documentațiilor trimise de mentori la sediul Fundației Paralela 45 până la data de 1 decembrie a anului școlar în curs. *Fundația pentru Științe și Arte Paralela 45* și *Editura Paralela 45* acordă premii în cărți cu titlu de sponsorizare elevilor participanți la etapa națională a Olimpiadelor școlare la disciplinele pentru care se organizează și concursul COMPER.

FUNDAȚIA PENTRU ȘTIINȚE ȘI ARTE PARALELA 45

PREȘEDINTE,
CĂLIN VLASIE

Scanned with OKEN Scanner

Foaie de inscriere in concurs

MENTOR

Nume .....
Prenume .....
B.I/C.I. seria ..... **numarul** .....
C.N.P. .....
Judet .....
Localitate .....
Strada .....
Nr. ..... **Bl.** ..... **Sc.** ..... **Ap.** .....
Telefon acasa ..... **Telefon mobil** .....
Adresa de e-mail .....
Scoala .....
Adresa scoala .....
Director scoala (nume, prenume) .....
Nr. elevi inscrisi:

	de la clasele la care preda		de la clasele afiliate	
	matematica	limba romana	matematica	limba romana
- clasa I	.....		.....	.....
- clasa a II-a	.....		.....	.....
- clasa a III-a	.....		.....	.....
- clasa a IV-a	.....		.....	.....
- clasa a V-a	.....		.....	.....
- clasa a VI-a	.....		.....	.....
- clasa a VII	.....		.....	.....
- clasa a VIII	.....		.....	.....

ATENTIE !
Se completeaza on-line pe site-ul www.concursurilecomper.ro

Scanned with OKEN Scanner

LR8

ELEV **CLASA** .....

Nume ..... Prenume .....

Județ ..... Localitate .....

Stradă ..... Cod poștal .....

Nr. ..... Bl. ..... Sc. ..... Ap. .....

C.N.P. ..... Email .....

MENTOR **B.I./C.I. seria ..... nr. .....**

Nume ..... Prenume .....

C.N.P. ..... Email .....

Telefon ..... Mobil .....

Școala .....

Județ ..... Localitate .....

Adresă școală .....

Director școală .....

semnatură mentor

Grilă răspunsuri Concursul COMPER

Nr. subiect	a	b	c	d	Nr. puncte
1	○	○	○	○	3
2	○	○	○	○	3
3	○	○	○	○	3
4	○	○	○	○	3
5	○	○	○	○	3
6	○	○	○	○	3
7	○	○	○	○	3
8	○	○	○	○	3
9	○	○	○	○	3
10	○	○	○	○	3
11	○	○	○	○	3
12	○	○	○	○	3
13	○	○	○	○	3
14	○	○	○	○	3
15	○	○	○	○	3
16	○	○	○	○	3
17	○	○	○	○	3
18	○	○	○	○	3
19	○	○	○	○	3
20	○	○	○	○	3
21	○	○	○	○	4
22	○	○	○	○	4
23	○	○	○	○	4
24	○	○	○	○	4
25	○	○	○	○	4
26	○	○	○	○	4
27	○	○	○	○	4
28	○	○	○	○	4
29	○	○	○	○	4
30	○	○	○	○	4
TOTAL PUNCTE					**100**

ATENȚIE!
Completarea corectă cu pix albastru se face astfel: ◉
Dacă vei completa altfel, răspunsul tău nu va fi luat în considerare!
O singură variantă de răspuns este corectă!

REȚINE!
Numai pe această pagină vei putea bifa răspunsul corect!

✂ Decupează pagina! Numai această foaie este admisă la concurs!

Scanned with OKEN Scanner

C.R.

POŞTA ROMÂNĂ

SE TAXEAZĂ LA DESTINAŢIE

DESTINATAR
FUNDAŢIA PT. ŞTIINŢE ŞI ARTE PARALELA 45

O.P. PITEŞTI 5 – GHIŞEUL NR. 1
Căsuţa poştală nr. 29
Piteşti – Judeţul Argeş

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE 5
I. COMPETENȚA DE COMUNICARE – PERSPECTIVE DE ABORDARE 7
MODELE DE REALIZARE A PLANIFICĂRILOR DIDACTICE DIN PERSPECTIVA CENTRĂRII PE COMPETENȚE 18

II. COMPETENȚĂ ȘI PERFORMANȚĂ. EXERCIȚII PRACTICE DE LIMBA ROMÂNĂ.
CARTEA – OBIECT CULTURAL (ACTUALIZARE) 19
TEST 21
STRUCTURAREA OPEREI LITERARE. TEXTUL NARATIV (ACTUALIZARE) 22
TEST 24
STRUCTURAREA OPEREI LITERARE 26
OPERA LIRICĂ (ACTUALIZARE) 26
FIGURILE DE STIL (ACTUALIZARE) 27
ALEGORIA 28
VERSIFICAȚIA 30
TEST 33
LEXICUL 34
Exerciții complexe 36
TEST 40
NOȚIUNI DE FONETICĂ 41
Exerciții complexe 41
TEST 43
NOȚIUNI DE SINTAXĂ 44
ENUNȚUL 44
FRAZA. RELAȚIILE SINTACTICE ÎN PROPOZIȚIE ȘI ÎN FRAZĂ 45
CUVINTELE ȘI CONSTRUCȚIILE INCIDENTE. PUNCTUAȚIA LOR 47
PREDICATUL ȘI PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ 49
PREDICATUL VERBAL 49
Exerciții complexe 51
PREDICATUL NOMINAL 51
Exerciții complexe 54
ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL 55
PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ 56
Exerciții complexe 58
TEST 61
SUBIECTUL ȘI PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ 62
SUBIECTUL 62
Exerciții complexe 65
Recapitulează, rezolvând exercițiile următoare! 67
PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ 67
Exerciții complexe 69
TEST 73

Scanned with OKEN Scanner

SCRIERI SF 74
TEST 79
ATRIBUTUL ȘI PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ 80
ATRIBUTUL 80
Exerciții complexe 82
Recapitulează, rezolvând exercițiul următor! 86
PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ 86
Exerciții complexe 90
Recapitulează, rezolvând exercițiile următoare! 94
TEST 95
BALADA POPULARĂ 96
LEXIC, VERSIFICAȚIE 97
CARACTERISTICI ALE GENULUI EPIC, PERSONAJE 98
PARTICULARITĂȚI ALE SPECIEI 100
TEST 102
TEST DE EVALUARE SEMESTRIALĂ – SEMESTRUL I 103

III. SCHEME RECAPITULATIVE 105
COMUNICAREA 105
NOȚIUNI DE FONETICĂ 105
VOCABULAR 107
MIJLOACE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI 109
Procedee interne 109
Procedee externe 113
ALTE ELEMENTE DE VOCABULAR 114
MORFOLOGIA 117
Verbul 118
Substantivul 124
Adjectivul 127
Pronumele 128
Numeralul 130
Adverbul 131
Interjecția 132
Elementele de relație 132
SINTAXA 133
Subiectul – subiectiva 134
Predicatul verbal, nominal, numele predicativ și subordonata predicativă 135
Atributul și subordonata atributivă 136
Complementul și propoziția cu rol de complement 137
Elemente de punctuație și de ortografie 138

CONCURSUL ȘCOLAR NAȚIONAL DE COMPETENȚĂ ȘI PERFORMANȚĂ – COMPER 143

Scanned with OKEN Scanner

foarte bine

În contextul aplicării noilor programe de limba și literatura română, centrate pe formarea la elevi a competențelor specifice – competențe derivate din cele generale și circumscrise celor opt competențe-cheie prevăzute de Cadrul Comun European de Referință pentru Limbi –, o lucrare de tipul celei de față are rolul de a-l orienta atât pe profesor, cât și pe elevul din clasele V-VIII în activitatea de predare-învățare-evaluare. Ea pleacă de la premisa că limba și literatura română în învățământul preuniversitar trebuie predată și însușită ca o disciplină de cultură generală, al cărei studiu nu are ca finalitate specializarea filologică a elevilor, ci construirea competenței de comunicare și a competenței culturale a acestora, „alfabetizarea" lor funcțională în domeniu, fără a-i conduce către abstracțiunile teoretice din aria academică.

Volumul are, așadar, o structură complexă, adresându-se mai întâi profesorilor de specialitate, printr-o prezentare succintă și deschisă – fără a fi exhaustivă – a relației dintre vechea programă, noua programă și orientările europene privind construirea la elevi a competenței de comunicare în limba maternă. Partea cea mai întinsă a lucrării oferă, în primul rând elevilor, prin varietatea exercițiilor propuse, o perspectivă pragmatică de abordare a cunoștințelor în procesul de învățare, prin implicarea conștientă și activă în dobândirea unei competențe reale de comunicare în limba română, atât a elevilor din școlile cu predare în această limbă, cât și a celor din școlile cu predare în limbile minorităților naționale.

MINA-MARIA RUSU

CULEGEREA CUPRINDE
Concursul Școlar Național
de Competență
și Performanță

FĂRĂ TAXE DE PARTICIPARE!

COMPER

www.concursurilecomper.ro

ISBN 978-973-47-0958-8
ISBN 978-973-47-0959-5

Scanned with OKEN Scanner